

Specialeafhandling:

Barnets tarv i mægling i forældreansvarssager

Fagområde: Familie- og arveret/ Konfliktmægling
Problemformulering: I hvilket omfang tilgodeses barnets tarv ved den nuværende mæglingsordning i Statsforvaltningen? Kan barnets tarv i højere grad tilgodeses i det nye familieretlige system, dels ved at indføre obligatorisk mægling, dels ved inddragelse af barnet som i den norske mæglingsmodel?

Navn	KU-brugernavn
Michala Sigsgaard Juul	QMT187

Vejleder: Lin Adrian	Antal tegn 140.361
-----------------------------	---------------------------

Må benyttes på Det Juridiske Fakultets bibliotek med karakter (sæt kryds).	
Må ikke benyttes på Det Juridiske Fakultets bibliotek (sæt kryds).	X

Studerende på Cand. soc i jura (sæt kryds)	
Studerende på Cand. jur (sæt kryds)	X

Afleveringsdato: 31.07.2018	Karakter:
------------------------------------	------------------

Indholdsfortegnelse

0. Abstract	4
1. Indledning	5
1.1 Baggrund for valg af emne	5
1.2 Problemformulering	6
1.3 Disposition, metode og afgrænsning	6
1.3.1 Disposition	6
1.3.2 Metode.....	6
1.3.3 Afgrænsning.....	7
2. Barnets påvirkning, når familien splittes	8
2.1 Nøgletal	8
2.2 Barnets udsagn.....	8
2.2.1 Beskyttelsesfaktorer og risikofaktorer	9
3. Barnets tarv	10
3.1 Centrale artikler i Børnekonventionen	10
3.2 Centrale bestemmelser i forældreansvarsloven.....	11
4. Konfliktmægling	13
4.1 Den refleksive model.....	13
4.1.1 Principper	13
4.1.2 Mæglingsprocessen.....	14
4.1.3 Konflikttrappen	15
4.2 Succeskriteriet ved mægling.....	15
4.3 Historisk udvikling i Danmark	16
5. Mæglingsordning i Statsforvaltningen	18
5.1 Forældremyndighed, bopæl og samvær	18
5.2 Retsgrundlag - konfliktmægling.....	18
5.3 Tilbud om konfliktmægling – frivillighed.....	18
5.4 Fremgangsmåden.....	19
5.5 Inddragelse af barnets perspektiv i konfliktmægling	19
6. Den norske mæglingsmodel	20
6.1. Obligatorisk mægling	20
6.2. Inddragelse af barnet i mægling	21
7. Barnets tarv i Danmark og Norge	22
7.1 Definition af barnets tarv i Danmark.....	22
7.2 Definition af barnets tarv i Norge.....	24
7.3 Barnets placering i dansk og norsk lovgivning	25
7.3.1 Børnekonventionen	25
7.3.2 Barnets tarv	26
7.4 Sammenfattende	27
8. Barnets tarv ved nuværende ordning i Statsforvaltningen	28
8.1 Det traditionelle paradigme og det nye paradigme – hvorfor tilgodeses barnets tarv ved konfliktmægling?.....	28
8.1.1 Har forældrene ingen relation eller er de individer, der er forbundet?	28
8.1.2 Er der en objektiv sandhed eller ingen sandhed?.....	29
8.1.3 Fokus på resultat/aftale eller fokus på proces og mulig resultat/aftale?	29
8.1.4 Er det en udenforstående eller parterne selv, der afgør konflikten?	30
8.1.5 Sammenfattende	30
8.2 Frivillighedsprincippet og højkonfliktpar.....	30
8.2.1 Frivillighedsprincippet	30
8.2.1.1 Fortrolighed	31
8.2.1.2 Ekspertter på eget liv	31

8.2.1.3 Ansvarlighedsprincippet.....	31
8.2.1.4 Retssikkerhed.....	31
8.2.1.5 Magt.....	31
8.2.2 Højkonfliktpar.....	31
8.3 Barnets tarv ved konfliktmægling i Statsforvaltningen.....	32
8.3.1 Barnets ret til begge sine forældre.....	32
8.3.1.1 Empiri.....	32
8.3.1.2 Årsag til så få mæglinger.....	33
8.3.1.3 Børns trivsel.....	37
8.3.2. Barnets ret til at blive hørt.....	38
8.3.2.1 Børn i mægling.....	38
8.3.2.2 Barnets perspektiv via en samtale.....	38
8.3.2.3 Lever praksis op til børnekonventionen og forældreansvarsloven?.....	39
8.3.2.4 Barnets perspektiv via forældrenes oplysninger.....	40
8.3.2.5 Kan forældre i konflikt tilgodese barnets tarv?.....	41
8.3.2.6 Kan parterne forhandle sig frem til barnets bedste?.....	41
8.3.2.7 Barnets generelle inddragelse i Statsforvaltningen.....	42
8.3.3 Sammenfatning.....	42
9. Bør obligatorisk mægling i lighed med den norske mæglingsmodel indføres i Danmark?.....	44
9.1 Virker forligsbestræbelserne i Norge?.....	44
9.1.1 Fungerer den norske mæglingsordning?.....	44
9.1.2 Tilgodeses barnets tarv?.....	45
9.1.3 Screening af sagerne.....	45
9.2 Sammenligning af det danske og norske system.....	46
9.2.1 Kan det danske og norske system overhovedet sammenlignes?.....	46
9.2.2 Er landene sammenlignelige ud fra antallet af skilsmisser og forældrenes konfliktniveau?.....	46
9.2.3 Hvordan virker forligsbestræbelserne i hhv. Norge og Danmark i tal.....	47
9.2.4 Defineres højkonfliktpar ens i Danmark og Norge?.....	47
9.2.5 Minder det danske og norske sagsforløb i virkeligheden meget om hinanden?.....	48
9.3 Er den norske metode i tråd med den refleksive model?.....	49
9.3.1 Det obligatoriske aspekt.....	49
9.3.2 Metode for mæglingen.....	49
9.3.2.1 Riskin's Grid.....	49
9.3.2.2 Kimberlee Kovach og Lela Love.....	50
9.3.2.3 Den norske mæglingsmodel i henhold til Nils Christies filosofi.....	51
9.3.2.4 Retssikkerhed med en evaluativ tilgang?.....	51
9.4 Vurdering - Kan Danmark drage nytte af erfaringer fra Norge?.....	51
9.5 Sammenfatning.....	53
10. Skal barnet høres i lighed med den norske mæglingsmodel?.....	55
10.1 Barnets inddragelse i Norge.....	55
10.1.1 Barnets direkte inddragelse i mægling.....	55
10.1.2 Barnets inddragelse via forældrenes egne oplysninger.....	55
10.1.3 Holdning til barnets direkte inddragelse i Norge.....	55
10.2 Barnets inddragelse via BIM-modellen.....	56
10.2.1 Undersøgelse med BIM-modellen – hvad siger børnene?.....	57
10.2.2 Modellen giver redskaber til mægler.....	57
10.3 Kan Danmark drage nytte af erfaring fra Norge?.....	58
10.4 Sammenfatning.....	60
11. Konklusion.....	61
12. Litteraturliste.....	63

0. Abstract

The paper investigates whether or not the rights of children are enforced under the current mediation in the State administration, as well as whether the new family law system, through the introduction of compulsory mediation and the involvement of children in conformity with the Norwegian mediation model, would allow for greater enforcement of children's rights.

The rights of children, in addition to how this concept is defined by the United Nations Conventions on the Rights of the Child and in Danish and Norwegian legislative text, constitutes a main focus of this thesis. Based on the conclusions drawn in this paper, it is argued that the rights of children are guaranteed in both Denmark and Norway, granting a child's right to both parents and the right of children to have their perspective taken into consideration.

Mediation is referred to as a method for guaranteeing a child's right to both parents. In Denmark, mediation is rarely used in the State administration, as the reflexive model for how mediation is carried out limits the target group of mediation. Furthermore, in the event that mediation does take place, children are rarely involved. Alas, the right of children to have their perspective taken into consideration is not enforced through mediation in Denmark.

Because mediation in Norway occurs between all separating parents sharing children below the age of 16, this thesis seeks to determine if a child's right to both parents is taken into consideration more in the Norwegian system than in the Danish system. The paper concludes that a child's right to both parents is not further enforced when mediation is compulsory, as this compulsory system is evaluative, resulting in neither of the parties being responsible for their own conflict mediation.

The involvement of children in mediation is possible in Norway, and thus the right of children to have their perspective taken into consideration can be enforced under the Norwegian mediation system. Although such involvement of children in Norway only takes place on rare occasions, the introduction of the BIM model in 2012 has led to more than double the number of children involved. An investigation into the BIM model has shown children generally wish to be involved, resulting in children's rights to have their perspective taken into consideration enforced to a larger extent following the introduction of the BIM model.

Taking the above into consideration, the new family law system should not introduce compulsory mediation, but rather involve the children in line with the BIM model in order for the rights of children to be enforced.

1. Indledning

1.1 Baggrund for valg af emne

Min motivation for emnevalg udspringer af de erfaringer jeg har opnået, og de overvejelser jeg har gjort gennem hele jurastudiet. Gennem studiet har jeg fået en ekstraordinær interesse for det familie-arveretlige område, som regulerer dagligdags spørgsmål for almindelige mennesker, og som vi alle i løbet af et liv må stille. Efterhånden har jeg dog også opnået en stigende forståelse for, at konflikter på dette område ikke altid løses bedst ved jura. Netop fordi familieretlige spørgsmål har udspring i grundpiller i eget liv, er de ofte forstyrret af mange følelser, som en traditionel dom ikke altid tilgodeser. Mægling, hvor parterne har ejerskab over konflikten, og hvor bagvedliggende følelser og behov inddrages, kan derfor i nogle tilfælde være en fordel, når en konflikt skal løses. Et af de områder hvor dette for mig umiddelbart er mest åbenlyst, er i forældreansvarssager, hvor spørgsmålet om barnets tarv er på spil. Følgende er derfor en tværfaglig afhandling mellem familie- og arveret og konfliktmægling.

Tidligere tiders opfattelse af den traditionelle kernefamilie som stort set udbrydelig er gennem mange år løbende afløst af flere og flere accepterede familieformer. Familiebegrebet er i dag bredt, og det er nu almindeligt at blive skilt, leve sammen som ugifte, være enlig osv.

Antallet af skilsmisser og samlivsbrud har været stigende, og i dag oplever hvert tredje barn, at forældrene går fra hinanden.¹ Når forældrene går fra hinanden, skal det blandt meget andet besluttes, om barnet skal have bopæl hos mor eller far, hvordan samværet med den forælder, der ikke bliver bopælsforælder, skal tilrettelægges, og om den fælles forældremyndighed overhovedet skal bevares. Disse vigtige beslutninger skal forældrene aftale sig frem til, alt imens de står i en følelsesmæssig situation med – som oftest – mange følelser i klemme.

I mange år har man i Danmark haft et dobbeltstregenget system ud fra en vurdering af, at nogle sags typer egner sig bedst til at blive løst ved en administrativ myndighed, Statsforvaltningen, mens andre sager egner sig bedst til at blive afgjort ved domstolene. Med vedtagelse af forældreansvarsløven i 2007 blev dette udgangspunkt fraveget, da alle sager fremover skulle starte i Statsforvaltningen med den hensigt at tilbyde forældrene en række forligsmuligheder. Ønsket var at undgå retssager, i alle de tilfælde hvor forældrene med den rette hjælp selv kunne nå frem til tilfredsstillende løsninger.²

25-30% af de forældrepar, som årligt går fra hinanden, henvender sig til Statsforvaltningen vedrørende uenighed om forældremyndighed, bopæl og samvær, så samarbejdet fungerer heldigvis for størstedelen af forældrene i Danmark.

De forældre, som ikke kan blive enige, vil – som ét af flere tilbud – kunne tilbydes konfliktmægling, da konfliktmægling er fremhævet som en hensigtsmæssig forligsmetode, som kan dæmpe konfliktniveauet hos parterne og forbedre samarbejdet.

Da alle tilbud på nær et såkaldt vejledningsmøde er frivilligt, vil Statsforvaltningen være nødsaget til at afslutte sagen og sende sagen videre til domstolene, såfremt parterne ikke vil deltage.

Norge er et af de lande, som er mest sammenlignelige med Danmark. Dels fordi vores holdninger, kultur og traditioner på mange områder ligner hinanden, dels fordi der er mange fællestræk mellem

¹ Egmont Fonden, Børns vilkår, 2015 s. 17

² Krone Christensen, 2014 s. 493

mange love og regler. Den norske tilgang til konfliktmægling adskiller sig hovedsageligt på to måder: For det første er konfliktmægling obligatorisk for forældrepar med fælles børn, som går fra hinanden, og for det andet kan børn deltage i mæglingen.

Som følge af Børnekonventionen skal barnets tarv altid komme i første række, hvorfor der er kommet øget fokus på barnet i forældreansvarssager. Afhandlingen vil afklare, hvad der ligger i begrebet *barnets tarv*, for at kunne afklare om den norske mæglingstilgang i større grad end den danske tilgodeser barnets tarv.

1.2 Problemformulering

Ovenstående overvejelser har resulteret i følgende problemformulering:

I hvilket omfang tilgodeses barnets tarv ved den nuværende mæglingsordning i Statsforvaltningen? Kan barnets tarv i højere grad tilgodeses i det nye familieretlige system, dels ved at indføre obligatorisk mægling, dels ved inddragelse af barnet som i den norske mæglingsmodel?

1.3 Disposition, metode og afgrænsning

1.3.1 Disposition

I afsnit 2 til 7 redegøres for centrale forhold til brug for afhandlingens analysedel. Afhandlingens første spørgsmål behandles i afsnit 8, afhandlingens andet spørgsmål behandles i afsnit 9, og afhandlingens tredje spørgsmål behandles i afsnit 10. I afsnit 11 besvares problemformuleringen på baggrund af afhandlingens sammenfatninger i afsnit 8, 9 og 10.

1.3.2 Metode

I afhandlingen anvendes den retsdogmatiske metode. Ved analyse og fortolkning af retsregler på området, herunder suppleret med relevant juridisk litteratur, tilsigtes at afklare gældende ret: de lege lata. Til analysen vil de retskilder, som er alment accepteret i juridisk metodelære, benyttes, her retsfor skrifter i form af love og bekendtgørelser, disses forarbejder og lovkommentarer.

Der, hvor de ovenfor nævnte retskilder efterlader tvivl om retstilstanden, vil juridisk litteratur og egen analyse samt argumentation anvendes.³ *Barnets tarv* er et upræcist begreb, hvorfor fortolkning er nødvendig for at få en større forståelse for retstilstanden.

Retshistorisk videnskab benyttes til kort at belyse fortidig gældende ret vedrørende mægling til forståelse af gældende ret.⁴

Den retssociologiske metode benyttes til at underøge og beskrive retsreglernes betydning for samfundet samt retsreglernes betydning for forældrenes adfærd, samfundsmæssige årsager til reglerne samt årsagerne til de forhold, der tilstræbes reguleret med retsreglerne.⁵

Komparativ ret, specifikt den analytiske metode, benyttes til at sammenligne de danske og norske retsregler vedrørende barnets tarv og mægling. Metoden benyttes yderligere til at belyse forskelle og ligheder i forvaltningen af barnets tarv ved mægling i praksis.⁶

³ Blume, 2011 s. 153 ff.

⁴ Munk-Hansen, 2014 s. 100

⁵ Ibid.: s.100

⁶ Ibid.: s.104

Der bliver i litteraturen brugt både ”barnets tarv”, ”barnets bedste” og ”hensynet til barnet”. For at ensarte begrebet så vidt det er muligt, er det i følgende afhandling valgt at benytte ”barnets tarv”, dog ikke de steder hvor der citeres direkte fra en kilde.

1.3.3 Afgrænsning

Jeg er opmærksom på, at der under denne afhandlings tilblivelse er indgået politisk aftale om et nyt familieretligt system i Danmark. Lovforslaget fremsættes i efteråret 2018, og det nye familieretlige system træder som udgangspunkt i kraft 1. april 2019.⁷ Men da dette endnu ikke er endeligt vedtaget, og oplysninger om indholdet fortsat ikke er fuldt offentliggjort, tager jeg udgangspunkt i gældende system. Besvarelsen af problemformulering vil derfor have karakter af anbefalinger til det nye system.

Afhandlingen vil ikke komme med egentlige retspolitiske forslag, de lege feranda, men alene anbefalinger på baggrund af afhandlingens undersøgelser.⁸

Da problemformuleringen giver anledning til at behandle mange forskellige forhold, har en afgrænsning været nødvendigt. Afhandlingen er på denne baggrund udformet ud fra en grundig overvejelse af, hvad jeg har fundet relevant at undersøge for at kunne besvare problemformuleringen.

⁷ Aftale om familieretligt system

⁸ Ibid.: s.105

2. Barnets påvirkning, når familien splittes

2.1 Nøgletal

Af en undersøgelse foretaget af Børns Vilkår i 2015 fremgår, at 26% af skilsmissebørn oplever, at forældrene ikke kommunikerer, 17% oplever, at forældrene bagtaler hinanden, og 12% oplever, at forældrene tit skændes.⁹ Forældrene bekræfter børnenes oplevelse, da 46% af alle fraskilte forældre i en eller anden grad oplever deres relation til den anden forælder som konfliktfyldt.¹⁰

At en skilsmisse og det dårlige samarbejde forældrene imellem påvirker de implicerede børn kan også udledes af de mange opkald til Børnetelefonen. I 2014 modtog Børnetelefonen 892 opkald fra børn, der havde brug for at tale med en neutral voksen om forældrenes skilsmisse. I 2017 var antallet af opkald steget med 70%, da Børnetelefonen modtog 1517 opkald.¹¹ Det høje tal indikerer således, at mange børn mistrives, når familien splittes.

2.2 Barnets udsagn

I rapporten *"Jeg er træt af at være deres brevdue"* fra 2015 udarbejdet af Egmont Fonden og Børns Vilkår fremgår det, at forældrenes konflikter i mange tilfælde vil betyde, at barnet skal "agere" brevdue forældrene imellem, og at barnet vil føle, at det skal skjule følelser og information over for en af forældrene.¹²

Børnene fortæller, at de føler, de skal vælge imellem deres mor og far. En 13-årig pige udtalte til børnetelefonen, at *"Min mor taler ikke altid pænt om min far, og når jeg er hos ham, taler han grimt om min mor og siger, at hun er psykisk syg. Jeg har prøvet at sige fra, men så siger han, at jeg bare kan flytte hjem til min mor og ikke se ham længere."*¹³

Ligeledes udtaler en 17-årig dreng, at *"Jeg bor hos min far, men nu siger han, at jeg ikke længere er hans søn, hvis jeg tager til min mors bryllup. Han siger, at jeg jo bare kan flytte ud, hvis det er det, jeg vil. Men det er det jo ikke. Jeg vil bare gerne med til brylluppet."*¹⁴

En række børn oplever tilmed, at en skilsmisse betyder en splittelse i den øvrige omgangskreds. En 17-årig pige udtaler, at hun oplever, at morens familie taler nedgørende om faren *"De, især min mormor, fortæller dårlige historier om ham, fra før jeg blev født. Historier, jeg slet ikke kan huske. Det er et stort problem."*¹⁵

Børns Vilkår beskriver, at et barn ofte vil opleve, at hele dets fundament skrider samtidigt med, at barnet bruger al dets energi på at forsøge at skabe fred imellem forældrene. I takt med at børnenes fundament skrider, vil de børn, som i forvejen er i en sårbar alder, blive usikre på sig selv. En 14-årig pige udtaler, at *"Jeg minder rigtigt meget om min mor, og det kan min far slet ikke håndtere. Jeg føler, at han ikke kan lide mig, fordi jeg ved, at han ikke kan lide min mor."*¹⁶

⁹ Egmont Fonden, Børns vilkår, 2015 s. 7

¹⁰ Ibid.: s.11

¹¹ www.bornetelefonen.dk 10.02.2018

¹² Ibid.: s. 7

¹³ Ibid.: s.19

¹⁴ Ibid.: s. 20

¹⁵ Ibid.: s.19

¹⁶ Ibid.: s. 50

Rapporten understreger, at det er dokumenteret, at ”*børnene udskyder egne behov, føler sig alene med problemerne, og at nogle får psykosociale udfordringer som angst, ensomhed og selvmordstanker*”¹⁷, når forældrene ikke samarbejder.

Børns Vilkår har sammensat et skilsmissepanel, som består af børn, der alle har oplevet, at deres forældre er blevet skilt og efterfølgende har haft et konfliktniveau i høj eller lav grad.

Skilsmissepanelet har anbefalet forældre, der går fra hinanden, at tale sammen, ikke at skændes foran barnet og at være enige om grundlæggende forhold omkring barnet.¹⁸

2.2.1 Beskyttelsesfaktorer og risikofaktorer

En undersøgelse udarbejdet af VIVE (Viden til Velfærd – Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd) fra 2017 viser, i tråd med Børns Vilkårs undersøgelse, at den belastning, som et barn udsættes for ved en skilsmisse, i de fleste tilfælde kompenseres af en række beskyttelsesfaktorer såsom lavt konfliktniveau imellem forældrene, en god opdragelsesstil hos den forælder, som barnet bor hos, samt en positiv relation til samværsforælderen.¹⁹

Rapporten konstaterer, at skilsmissebørn i Danmark i gennemsnit er i dårligere trivsel end børn, der vokser op i en traditionel kernefamilie, da en del forældre ikke er i stand til at skabe disse beskyttelsesfaktorer. Manglende kvalitet i forældreomsorgen, tab af relationer samt forældrekonflikter vil som oftest være risikofaktorer, som vil forværre barnets trivsel.²⁰

¹⁷ Ibid.: s. 9

¹⁸ Ibid.: s. 51

¹⁹ VIVE, 2017 s. 43

²⁰ Ibid.: s 41-42

3. Barnets tarv

3.1 Centrale artikler i Børnekonventionen

Danmark har tiltrådt en række konventioner, som har betydning for behandling af sager om forældremyndighed, bopæl og samvær. En af de vigtigste i denne sammenhæng er FN's Børnekonvention (herefter konventionen).

Konventionen indeholder 54 artikler, som alle har til formål at beskytte barnet på forskellige måder, herunder beskytte barnet i forbindelse med en skilsmisse. Et barn defineres som en person, der er under 18 år, jf. konventionens artikel 1, medmindre medlemsstaterne har lavet en anden definition. Da man i Danmark defineres som myndig ved det 18. år, vil samme definition for et barn blive brugt i følgende afhandling.

Barnets rettigheder angår fire forskellige typer af rettigheder, hvor særligt deltagelsesrettighederne og forsørgelsesrettighederne er relevante for afhandlingens problemformulering. Forsørgelsesrettigheder er væsentlige, da disse dækker over barnets ret til at få basale behov opfyldt, såsom omsorg fra forældrene. Deltagelsesrettighederne er væsentlige, da disse dækker over barnets ret til at blive hørt og blive inddraget i beslutninger, der vedrører barnet.²¹

Konventionen har herudover fire hovedprincipper, som er afgørende for, hvordan de forskellige artikler i konventionen skal fortolkes og gennemføres,²² hvor retten til, at barnets bedste kommer i første række, jf. artikel 3, og barnets ret til medbestemmelse, jf. artikel 12, er de centrale for følgende afhandling.

Konventionens artikel 3 forpligter medlemsstaterne til, at barnets tarv kommer i første række i alle foranstaltninger vedrørende barnet, uanset om disse udøves af offentlige eller private institutioner for socialt velfærd, domstolene, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer. Af artiklens stk. 2 fremgår, at medlemsstaterne skal påtage sig at sikre barnet den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for barnets trivsel under hensyntagen til de rettigheder og pligter, der gælder for barnets forældre. Medlemsstaterne er derfor forpligtet til at træffe alle passende lovgivningsmæssige og administrative forholdsregler for at opfylde dette. Det følger af artiklens stk. 3, at medlemsstaten har ansvar for at sikre, at institutioner, tjenester og organer med ansvar for omsorg eller beskyttelse af børn skal være i overensstemmelse med de standarder, der er fastsat af kompetente myndigheder. Dette er særligt med hensyn til sikkerhed, sundhed, personalets antal og egnethed samt sagkyndigt tilsyn.

Hensynet til barnets bedste anses for at være absolut, således at intet andet hensyn er mere tungtvæjende.²³ Ved familieretlige afgørelser kan hensynet til forældrene således aldrig komme til at veje tungere end hensynet til barnet. Artiklen skal være vejledende ved brug af konventionens andre artikler.

Artikel 12 definerer barnet som et selvstændigt individ med egne meninger og holdninger, som skal tillægges betydning. Barnet skal derfor have mulighed for at fremføre sine synspunkter, og barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i forhold til dets alder og modenhed.

²¹ Børnerådet, 2012 s. 26

²² Ibid.: s. 27

²³ Bormann, 2014

Artikel 12 er en absolut rettighed, hvor der dog ikke er tale om en pligt for barnet, men alene en ret. Derfor skal barnet udelukkende inddrages, hvis inddragelse vurderes at være for barnets bedste. Modsat vil en inddragelse kunne udgøre en krænkelse af konventionen. Hvis det vurderes, at en direkte inddragelse af barnet kan pålægge barnet et for stort ansvar, skal det vurderes, hvordan barnet kan inddrages indirekte i beslutningsprocessen.²⁴

Artikel 8 og 18 er desuden relevante. Artikel 8 er relevant, fordi den fastslår, at barnet har ret til familieliv, og artikel 18 er relevant, fordi den understreger, at barnets tarv skal komme i første række, ved at medlemsstaterne skal bestræbe sig på at sikre anerkendelse af princippet om, at forældre har fælles ansvar for barnets opdragelse og udvikling, samt at deltagerstaterne skal yde passende bistand til forældre ved udøvelse af deres pligter.

3.2 Centrale bestemmelser i forældreansvarsloven

Danmark har ratificeret Børnekonventionen (herefter konventionen) d. 20 november 1989. Konventionen trådte herefter i kraft i 1991, og Danmark har derfra forpligtet sig til at indrette retsregler og praksis, således at de er i overensstemmelse med konventionen, hvilket blandt andet medførte en del ændringer i dansk lovgivning.²⁵

Da Danmark ikke har valgt at inkorporere konventionen i dansk ret, kan konventionen ikke påberåbes direkte af de danske statsborgere, og konventionen kan ikke anvendes direkte af danske domstole.²⁶ Af betænkning nr. 1546 om inkorporering mv. inden for menneskeretsområdet fremgår det, at det løbende er blevet anbefalet at inkorporere konventionen, da dette vil have en positiv signalværdi. Det fremgår bl.a. at *”børn er en svag og udsat gruppe, som har krav på en særlig opmærksomhed”*. Omvendt argumenteres imod inkorporering, da Danmark efterlever konventionen allerede, idet konventionen i forvejen er en relevant retskilde i dansk ret, hvorfor en inkorporering vil være overflødig.²⁷

Forældreansvarsloven (herefter loven eller FAL) er den lov i Danmark, der fastsætter forældres rettigheder og pligter i henhold til barnet. De af konventionens ovenfor nævnte artikler er alle implementeret i loven. Folketingets retsudvalg understregede i sin betænkning²⁸ om lovforslaget til loven, at det var en forudsætning for udvalget, at loven var i overensstemmelse med konventionen.

FN's Børnekomite for barnets rettigheder, som består af 10 børneeksperter, undersøger på baggrund af rapporter fra medlemsstaterne, som afgives hvert femte år, hvilke fremskridt medlemsstaterne har gjort i forhold til de forpligtelser, der følger af konventionen. Ved Børnekomiteens sidste vurdering af dansk lovgivning udtrykte en tilfredshed over oprettelse af loven samt indholdet af denne.²⁹

Artikel 3 spejles i § 4, hvor det fremgår *”at alle afgørelser skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.”* Artikel 4 genfindes i § 5, som fastslår, at der *”i alle forhold vedrørende barnet skal tages hensyn til barnets egne synspunkter, dog alt efter alder og modenhed”*. Artiklen er ligeledes anført i § 34, som bestemmer, at barnet skal inddrages, således at dets perspektiv og synspunkter kan komme til udtryk, her særligt med henblik på forældreansvarssager. Artikel 8 genfindes i § 18, da denne bestemmelse fastsætter barnets ret til kontakt med begge forældre, barnets ret til samvær med den

²⁴ Børnerådet, 2012 s. 33

²⁵ Fx blev § 29 i lov om forældremyndighed og samvær hvor det fremgik, at der skal finde en samtale sted med barnet, inden der træffes afgørelse. Denne bestemmelse blev oprettet fordi daværende lovgivning ikke levede op til Børnekonventionens artikel 12

²⁶ Rytter, 2013 s. 59

²⁷ Betænkning nr. 1546, 2014 s. 24-27

²⁸ 2006/1 BTL 133

²⁹ Familiestyrelsen, 2011 s. 57

forælder, som barnet ikke har bopæl hos, samt barnets ret til at forældrene i fællesskab sikrer, at barnet har samvær med den forælder, som ikke har bopælsretten.

Intentionen med loven, som trådte i kraft d. 1 oktober 2007, var at lave ”*En grundlæggende ændring af området, således at det fremover er barnets ret til begge sine forældre – og ikke forældrenes ret til barnet – der skal være det bærende element for afgørelser.*”³⁰

Forældre har ifølge lovens §§ 6-10 på denne baggrund fået fælles forældremyndighed, uanset om forældrene er gift med hinanden eller ej. De vil ligeledes bevare den fælles forældremyndighed ved samlivsophør og skilsmisse, og forældrenes samarbejde er derfor kommet i fokus. Konventionens artikel 18 er således implementeret i §§ 6-10.

³⁰ 2006/1 LSF 133

4. Konfliktmægling

For at give en forståelse for konfliktmæglingens indhold vil følgende afsnit kort redegøre for den mest anvendte mæglingsmodel i Danmark.

4.1 Den refleksive model

Konfliktmægling findes i mange former, og der findes særligt seks kendte mæglingsmodeller inden for mæglingsskolen.³¹

Den refleksive model, som også kaldes *den skandinaviske model*, er den mest udbredte og fremherskende i Danmark. Det er den model, der hovedsageligt bliver undervist i på det Juridiske Fakultet, ved Master i konfliktmægling, ved Advokatrådets mediatoruddannelse og ved Domstolsstyrelsens retsmægleruddannelse.³² Yderligere mægles der efter den refleksive model i Statsforvaltningen.³³

Af samme årsag vil den refleksive model danne baggrund for denne afhandling, og de øvrige modeller vil ikke blive behandlet yderligere, dog med det for øje at den refleksive model er eklektisk og derfor benytter sig af flere elementer fra de øvrige modeller.³⁴

Det afgørende for mægling efter den refleksive model er det værdigrundlag, som ligger bag modellen. Det er værdigrundlaget, der motiverer mægler og bestemmer måden at mægle på. Vigtigt er derfor, at mægler kan identificere sig med værdierne, som understreger, at konflikter er et livsvilkår, som parterne via dialog er i stand til at løse tilfredsstillende for dem begge, når de får en accept af, at der findes flere virkeligheder og en forståelse for, at gensidig afhængighed indebærer et gensidigt ansvar.³⁵

Af Vindeløv defineres mægling via en reflektiv model som *"En frivillig og fortrolig konfliktløsningsmetode, hvor en eller flere upartiske tredjepersoner hjælper parterne med selv at finde og forhandle sig frem til en for dem tilfredsstillende løsning gennem en struktureret proces. Mægler rammesætter og leder mæglingen, men træffer ingen afgørelse i sagen."*³⁶

4.1.1 Principper

Af definitionen kan udledes en række vigtige principper:

Der gælder 1) et relativitetsprincip, som bestemmer, at parterne kan indgå aftaler, som for dem er mest rigtig inden for rammerne af helt overordnede etiske normer, 2) et ansvarlighedsprincip, der bestemmer, at parterne selv er ansvarlige for at indgå en aftale, og derfor kan de ikke overlade ansvaret til advokater eller andre repræsentanter, og 3) en kontradiktionspligt samt 4) en forhandlingspligt, der begge bestemmer, at frivilligheden i mæglingen er under ansvar, da parterne skal deltage aktivt i processen.³⁷

For besvarelse af afhandlingens problemformulering er fortrolighedsprincippet³⁸ og særligt frivillighedsprincippet³⁹ relevante.

³¹ Vindeløv, 2013 s. 45

³² Adrian, 2012 s. 66

³³ Vindeløv, 2013 s. 433

³⁴ Ibid.: s. 45

³⁵ Ibid.: s. 31

³⁶ Ibid.: s. 50

³⁷ Ibid.: s. 53

³⁸ Ibid.: s. 146-147

³⁹ Ibid.: s. 51-53

Mægling skal være fortrolig, hvilket indebærer, at parterne skal kunne danne et rum, hvor de frit kan tale om følelser og tanker uden frygt for, at det, der bliver sagt, kan blive brugt imod dem senere. Fortroligheden er gældende, med mindre parterne aftaler andet, og fortroligheden gælder både for parterne og mægler.

Frivilligheden dækker først og fremmest over, at parterne selv bestemmer, om de ønsker at deltage i mægling. Herefter dækker frivilligheden over, om parterne ønsker at afslutte mæglingen med en aftale, og hvad indholdet af aftalen skal være. Parterne kan på et hvilket som helst tidspunkt forlade mæglingen, og parterne vil herefter ikke være bundet af andet end eventuelle udgifter. Frivilligheden gælder i øvrigt også for mægler, der når som helst kan vælge at afslutte mæglingen, hvis mægler finder dette nødvendigt, for eksempel hvis parterne er ved at indgå en aftale, som mægler finder uetisk.

Et vigtigt værdigrundlag bag den refleksive model er, at parterne er ”eksperter på eget liv” og derfor bedst ved, hvorvidt mægling er den rigtige løsning for dem. Frivilligheden beskrives som mæglingens natur, og af samme årsag er frivilligheden kaldt for mæglingens *DNA*.⁴⁰

4.1.2 Mæglingsprocessen

Af definitionen fremgår det, at mægler ”rammesætter og leder processen, men træffer ingen afgørelse i sagen.”

Mægling efter den refleksive model foregår via en struktureret proces, som mægler vil dirigere parterne trygt igennem. Processen består overordnet af seks trin, men det er tilladt at bevæge sig frem og tilbage mellem de forskellige trin. De seks trin⁴¹ forløber således:

1. Åbning

Ved dette trin vil der indledningsvist være en præsentation af mægler, parterne og andre eventuelle tilstedeværende. Mægler vil forklare parterne om mæglingsprocessen samt processens roller. Yderligere vil mægler drøfte fortrolighed og frivillighed med parterne, og mægler kan, hvis det findes hensigtsmæssigt, opsætte spilleregler for mæglingen, fx at parterne ikke må afbryde hinanden.

2. Parternes redegørelse og dialog

Ved dette trin vil parterne fortælle deres version af sagen og få kendskab til den anden parts oplevelse. I processen vil parternes standpunkter, fakta, følelser, interesser og behov afdækkes. Dette er den længste fase, hvor mægler har en fremtrædende rolle, og hvor mægler skal gøre brug af lærte teknikker såsom aktiv lytning.

3. Fælles problemformulering

Når parternes følelser ikke længere blokerer, skal parterne udfærdige fælles overskrifter, der favner begges interesser og behov. En overskrift kunne være: *Hvordan opnår vi et godt forældresamarbejde, som tilgodeser både voksne og børn?*

4. Løsningsmuligheder frembringes

Parterne skal frembringe løsningsforslag til den fælles problemformulering. Kreativiteten slippes løs, så der fremsættes så mange løsningsforslag som muligt, uden at parterne på dette tidspunkt tager stilling til kvaliteten af og realismen i forslagene.

⁴⁰ Vindeløv, Adrian, 2014

⁴¹ Vindeløv, 2013 kap 13-18 + noter fra faget ”konfliktmægling” 4. seminar, 06.10.2017

5. *Aftalen forhandles*

Parterne forhandler sig frem til en løsning på baggrund af de frembragte løsningsforslag. Mægler kan hjælpe parterne ved for eksempel at fremhæve både sammenfaldende og modstridende interesser og ved at gruppere forslagene. Formålet med trin 5 er, at parterne nærmer sig hinanden, så de forhandler sig frem til løsninger, som tilgodeser begge interesser.

6. *Aftalen tjekkes og godkendes*

Ved dette trin vil aftalen skrives ned, og løse ender vil samles.

4.1.3 Konflikttrappen

Konflikter kan defineres som uoverensstemmelser mellem to eller flere parter, der fremkalder spændinger hos den enkelte eller mellem dem.⁴²

Gennem de seks trin skal mægler have konflikttrappen for øje, således at det bliver tydeligt, i hvilken grad og hvordan spændingerne påvirker relationen. Konflikttrappen er en drejebog for eskaleringsprocessen. Kendskab til konflikttrappen er relevant for mægler, da mægler får en forståelse for, hvornår der bør gribes ind, før der indtræffer yderligere konflikteskalering. På denne måde kan mægler konfliktforebygge.⁴³

Konflikttrappen består af syv⁴⁴ trin, som beskriver de forskellige faser i konflikten. Faserne lyder således:

- Trin 1: Uoverensstemmelse
- Trin 2: Personificering
- Trin 3: Problemet ekspanderer
- Trin 4: Samtale opgives
- Trin 5: Fjendebillede
- Trin 6: Åben fjendtlighed
- Trin 7: Polarisering.

Ved de første trin vil opmærksomheden rettes mod emnet for parternes uenighed. I takt med at konflikten eskaleres, vil konflikten i større grad handle om den anden person. Parterne vil begynde at betvivle hinandens motiver, der skabes mistro, hvorfor kommunikationen opgives. Ved de sidste trin af konflikttrappen vil der være åben krig parterne imellem, og alle nuancer i konflikten vil være forsvundet. Det afgørende for parterne bliver at få ret. Parterne danner alliancer og fysisk og psykisk fjendtlighed synes berettiget.

Ingen konflikter er ens, og derfor behøver konflikten ikke nødvendigvis at følge udviklingen i de syv trin. Risikoen for, at konflikten ender på trin syv, hvis ikke konflikten bliver løst, er dog stor.⁴⁵

4.2 Succeskriteriet ved mægling

Af den refleksive models definition fremgår det, at parterne hjælpes med ”*selv at finde og forhandle sig frem til en for dem tilfredsstillende løsning gennem en struktureret proces.*” Succeskriteriet må derfor antages at blive opfyldt, når parterne er nået til et punkt, hvor de selv er i stand til at indgå en aftale, som tilgodeser begge parter.

⁴² Vindeløv, 2013 s. 60

⁴³ Ibid.: s. 84

⁴⁴ Ibid.: s. 81-84

⁴⁵ Ibid.: s. 81

En mæglingss aftale er som oftest en hensigtserklæring. På denne baggrund er der som udgangspunkt ingen umiddelbare sanktionsmuligheder, såfremt parterne ikke overholder aftalen, og det er derfor af afgørende betydning, at parterne selv ønsker at overholde aftalen.⁴⁶ Det er parterne, der bestemmer, hvad aftalen skal indeholde, mens det er mæglerens opgave at være opmærksom på, om aftalen er tilfredsstillende for begge parter. Dette er vigtigt for mægleren at have for øje, eftersom der er størst sandsynlighed for, at aftalen overholdes, hvis begge forældre er tilfredse med den. Mægleren skal i denne forbindelse holde øje med, om følgende tre former for tilfredshed er opfyldt: den processuelle tilfredshed, den psykologiske tilfredshed og den indholdsmæssige tilfredshed.⁴⁷

Processuelle tilfredshed

Denne tilfredshed er normalt opnået ved, at parterne har deltaget i mæglingen. Parterne skal have en oplevelse af, at de har fået lige meget taletid, hvor de har haft lejlighed til at fortælle, om det, de vil, uden pres fra hverken mægleren eller den anden part.

Psykologisk tilfredshed

Parterne vil almindeligvis opleve, at denne tilfredshed er tilgodeset, hvis parterne føler, at de har haft lejlighed til at udtrykke følelser. Mægleren vil via aktiv lytning lade parterne vide, at de er blevet hørt.

Indholdsmæssige tilfredshed

En indholdsmæssig tilfredshed vil opstå, når mægleren har hjulpet parterne med at inkludere de forhold, som parterne har diskuteret og forslået under processen i en aftale. Mægleren bør sammen med parterne vurdere, om aftalen imødekommer begge interesser, og om aftalen er tilstrækkelig præcis til, at parterne vil overholde aftalen.

Mæglingss processen skulle gerne understøtte muligheden for at opnå tilfredshed inden for alle tre elementer, såfremt parterne deltager aktivt.

4.3 Historisk udvikling i Danmark

Mægling har før været obligatorisk i Danmark, hvorfor en kort gennemgang af den historiske udvikling vurderes at være relevant for forståelsen af, hvorfor mægling ikke længere er obligatorisk.

Mægling blev introduceret ved Danske Lov fra 1683. Mægling blev herefter gennemført mellem civile, dog ikke i ægteskabskonflikter til at starte med.⁴⁸ Ved forordning af 10. juli 1795 blev det bestemt, at der ved alle civile sager, herunder også ægteskabs sager, skulle indføres tvungen mægling, og der blev oprettet særlige forligskommissioner til formålet, da der blev argumenteret for, at mægling ved domstolene kunne føre til, at dårlige advokater ville foranledige parterne til at føre proces i stedet.⁴⁹

Det var særligt Den Franske Revolution (1789-1799) tanker om stat og borger, der var inspirationskilden til den danske indførelse af mægling. Motivet var ikke alene et effektivitetshensyn, men også statens interesse i, at borgerne var tilfredse og lykkelige.⁵⁰

⁴⁶ Ibid.: s. 254

⁴⁷ Ibid.: s. 255

⁴⁸ Ibid.: s. 374

⁴⁹ Ibid.: s. 364

⁵⁰ Ibid.: s. 374

Den principielle hovedregel om tvungen mægling blev dog ophævet igen ved lov nr. 220 af 7. juni 1952, og forligskommissionerne blev nedlagt.⁵¹ Til trods for forligskommissionernes nedlæggelse var mægling forsat obligatorisk for netop ægtefæller. Dette foregik nu ved præsten eller – hvis ægtefællerne tilhørte det samme trosamfund og begge ønskede det – ved statsamtet.

Ægteskabsudvalget af 1957 afgav i 1964 betænkning nr. 369 med vejledning og retningslinjer til mægler. Af denne fremgik det, at mægler skulle spørge ind til parternes konflikt og afdække årsagen til, hvorfor parterne ønskede at bryde ægteskabet. Herefter skulle parterne rådgives om konsekvenserne af en skilsmisse, og mægler ville til sidst vurdere, om han mente, at det var hensigtsmæssigt, at parterne fortsatte deres ægteskab. Var dette tilfældet, skulle mægler forsøge at overbevise parterne om at forsætte ægteskabet, dog på den betingelse, at dette også var til barnets bedste.⁵²

Ægteskabsudvalget af 1969 foreslog i 1977, at den obligatoriske mægling blev afskaffet med den begrundelse, at tiden var vokset fra den obligatoriske mægling. Det blev ligeledes beskrevet, at *”en sådan rådgivning bør imidlertid ske på frivillig basis og ikke påtvinges ægtefæller, som efter at have modtaget tilbud herom ikke ønsker rådgivningen.”*⁵³ Praksis havde dog også på dette tidspunkt bevæget sig væk fra mægling, da der alene var tale om en forespørgsel til ægtefællerne om, hvorvidt de var sikre på, at de ville bryde ægteskabet. Hvis ægtefællerne bekræftede dette, ville mæglingen blive anset for at være foretaget. Den obligatoriske mægling blev herefter afskaffet i 1989.⁵⁴

Da den obligatoriske mægling blev afskaffet, blev den i 2001 erstattet af en forsøgsordning med frivillig parrådgivning ved to statsamter i København og Ringkøbing. Dette blev efterfølgende afløst af et frivilligt tilbud om mægling i Statsforvaltningen som nærmere beskrevet i afsnit 5. Senest er der i 2018 indgået politisk aftale om et nyt skilsmisssystem, hvor mægling også vil gennemføres.⁵⁵

⁵¹ Ibid.: s. 362

⁵² Betænkning nr. 369/1964

⁵³ Betænkning nr. 796, 1981 kap. 5.1

⁵⁴ Vindeløv, 2013 s. 375

⁵⁵ Tema 6

5. Mæglingsordning i Statsforvaltningen

5.1 Forældremyndighed, bopæl og samvær

Selvom alle sager om forældremyndighed og bopæl skal starte i Statsforvaltningen, har Statsforvaltningen ikke afgørelseskompetence i forhold til disse forhold. Statsforvaltningen kan alene træffe afgørelse om, hvor barnet skal have midlertidig bopæl efter FAL § 26, stk. 1 eller træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed efter FAL § 28. Statsforvaltningen har alene afgørelseskompetence i forhold til spørgsmålet om samvær, jf. § 21.

Uanset om forældrene henvender sig vedrørende spørgsmål om forældremyndighed, bopæl eller samvær, vil Statsforvaltningen forsøge at afklare, hvordan forældrene kan hjælpes bedst muligt, således at barnets tarv bliver tilgodeset.

5.2 Retsgrundlag - konfliktmægling

Pr. 1. januar 2007⁵⁶ blev § 28 i lov om forældremyndighed og samvær udvidet, således at konfliktmægling blev et permanent tilbud i Statsforvaltningen. Grundlaget for tilbud om konfliktmægling kan findes i vejledning nr. 9860 af 6. september 2007 om samvær. Af denne fremgår, at *"Tilbuddet er møntet på forældre der ønsker selv at blive i stand til at indgå aftaler om børnene."*⁵⁷

I dag er hjemlen til tilbud om konfliktmægling i Statsforvaltningen at finde i FAL § 32.

5.3 Tilbud om konfliktmægling – frivillighed

Af FAL § 32 fremgår det, at Statsforvaltningen skal tilbyde forældre og børn børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling ved uenighed om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær. Af bestemmelsens stk. 2 fremgår, at Statsforvaltningen kan tilbyde det i andre tilfælde, en såkaldt *åben mægling*, hvis der eksisterer et særligt behov. Af stk. 3 fremgår, at Statsforvaltningen kan undlade at tilbyde rådgivning eller konfliktmægling, hvis det er unødvendigt eller uhensigtsmæssigt.

Statsforvaltningen vil i praksis i størstedelen af sagerne om forældremyndighed, bopæl og samvær indlede med at indkalde parterne til et vejledningsmøde, jf. FAL § 31 a. Hensigten med vejledningsmødet vil være at afklare årsagen til forældrenes uenigheder. Mødet er obligatorisk, jf. FAL § 31 a, stk. 2, men der findes ingen direkte sanktionsmuligheder, hvis parterne ikke møder op.⁵⁸

Vejledningsmødet kan enten være i form af 1) et samarbejds møde, hvor mødelederen er en børnesagkyndig rådgiver, 2) et juristmøde, hvor mødelederen er en juridisk sagsbehandler, eller 3) et tværfagligt møde, hvor både en jurist og en børnesagkyndig rådgiver deltager. Når Statsforvaltningen modtager en ansøgning fra en forælder om hjælp til en problemstilling, vil Statsforvaltningen screene forældrene til det møde, som de mener forældrenes problemstillinger egner sig bedst til. Vejledningsmødet vil som udgangspunkt indeholde elementer af konfliktmægling.⁵⁹ Parterne vil, uanset hvilken type der er tale om, få mulighed for at indgå i en dialog omkring problemstillingen under mødet. Hvis parterne bliver enige, vil sagen afsluttes i Statsforvaltningen. Hvis parterne ikke når til enighed, vil de oplyses og motiveres til yderligere tilbud i Statsforvaltningen, herunder konfliktmægling. Da der alene er tale om et tilbud til parterne, kan parterne frit vælge, om de ønsker at deltage eller ej.

⁵⁶ Lov nr. 525, 2005

⁵⁷ VEJL 9860, 2007, pkt. 3.6.3.2

⁵⁸ VEJL 11362, 2015, pkt. 3.1

⁵⁹ Telefonisk kontakt med Kirsten Rosenkilde Olsen, kontorchef Statsforvaltningen, tirsdag d. 12.06.2018

5.4 Fremgangsmåden

Mægling gennemføres i dag med en mægler. Der tilbydes i dag et mæglingsuddannelsesforløb til mæglerne i Statsforvaltningen på i alt syv dage.

Rammerne for konfliktmægling er i dag nærmere reguleret i Bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v.⁶⁰ Der er ikke fastlagt konkrete regler for tilrettelæggelsen af konfliktmæglingen, da Statsforvaltningen tilrettelægger rådgivningen og bestemmer dens omfang, jf. bekendtgørelsens § 20, stk. 3. Det fremgår dog i vejledning nr.11362 om samvær, at en mægling normalt kan gennemføres ved et eller to møder af ca. tre til fire timers varighed.⁶¹

Udgangspunktet er, at forældre selv er i stand til at indgå de bedste løsninger for barnet, og derfor er målet med mæglingen, at forældrene indgår aftaler, som de begge kan acceptere og vil arbejde for at overholde.⁶² Mæglingen foregår uafhængigt af den øvrige sagsbehandling i Statsforvaltningen, og derfor må mægler ikke i forvejen have kendskab til sagen, og der må ikke gives informationer fra mægler til sagsbehandler eller omvendt. Hvis forældrene selv anmoder om det, kan den aftale, forældrene har indgået, dog godt videregives til sagsbehandleren.⁶³

Når sagen overgår til konfliktmægling, vil sagen i Statsforvaltningen sættes i bero, hvilket også understreger konfliktmæglingens uafhængighed af den øvrige sagsbehandling i Statsforvaltningen.⁶⁴

5.5 Inddragelse af barnets perspektiv i konfliktmægling

Til trods for ordlyden af FAL § 32, stk. 1, hvor det fremgår, at konfliktmægling kan tilbydes til både *børn og forældre*, er rammerne for at tilbyde børn konfliktmægling endnu ikke til stede i Statsforvaltningen.⁶⁵ Børn inddrages derfor aldrig.

⁶⁰ BEK. Nr. 146, 2016

⁶¹ VEJL 11362, 2015 pkt. 3.6.3.2

⁶² Ibid.: pkt. 3.6.3.2

⁶³ Ibid.: pkt. 3.6.3.2

⁶⁴ Krone Christensen s. 512

⁶⁵ Ibid.: s. 543

6. Den norske mæglingsmodel

6.1. Obligatorisk mægling

Norge oprettede samtidigt med Danmark ”Foliksråd” og i mange år lignede den norske ordning den danske.

Da Danmark i 1989 valgte at afskaffe den obligatoriske mægling i familiesager, var der dog ikke et ønske om at afskaffe den obligatoriske ordning ved det Norske Stortinget, og Norge fortsatte derfor med den obligatoriske mægling i mange forskellige sager. Mæglingen, ligesom det var tilfældet i Danmark, ændrede sig dog hurtigt til blot at blive en formalitet med et spørgsmål til ægtefællerne, om de ønskede at ophæve ægteskabet. Den obligatorisk ægteskabsmægling, hvor forældrene havde haft lejlighed til dialog, havde derimod en positiv effekt på børnene.⁶⁶

Norge oprettede på denne baggrund i midten af 1990’erne en obligatorisk mæglingsordning for separerede ægtefæller, såfremt disse havde fælles børn under 16 år. Ordningen er fortsat gældende og har hjemmel i ekteskapslova § 26. Den obligatoriske mægling gælder, uanset om forældrene på forhånd er enige om forhold omkring barnet, da det ikke er muligt at få en bevilling til skilsmisse, hvis ikke parterne har en mæglingsattest. Attesten kan alene fås ved at deltage i mægling.

I 2004, dvs. 13 år efter, omfattede den obligatoriske mæglingsordning også ugifte samlevende. Hjemlen til obligatorisk mægling for ugifte samlevende er i dag at finde i barnelovens § 51, og bestemmelsen har stort set samme indhold som ekteskapslova § 26. Ugifte samlevende, som har fælles børn under 16 år, kan alene søge og få statsligt børnetilskud, såfremt de har en mæglingsattest. Det kræver ligeledes en mæglingsattest for de forældre, som ønsker at rejse en sag ved domstolene om såkaldte ”forældretvistsager.”⁶⁷

Den obligatoriske mægling foregår i dag ved de 42 regionale Familievernkontorer over hele Norge. Den obligatoriske mægling er – ligesom i Danmark – gratis for parterne. Med den norske mæglingsmodel kommer det offentlige i kontakt med stort set alle forældrepar, som ønsker at ophæve deres samliv eller ægteskab, uanset om forældrene er i konflikt eller ej. Hensigten med mæglingen er at sikre barnets tarv ved at hjælpe forældrene med at opnå et godt fremtidigt samarbejde om børnene. Ønsket er, at forældrene afslutter mæglingen med at indgå en skriftlig aftale om forældreansvar.⁶⁸

Forældrene skal deltage i én times mægling, før parterne kan få udstedt mæglingsattesten. Parterne får udstedt mæglingsattesten uanset om parterne er blevet enige eller ej, og derfor er det alene selve deltagelsen, som er obligatorisk. Mæglingsordningen blev ændret i 2007 med det formål at fordele ressourcerne bedre. Dette blev gjort ved at ændre det obligatoriske timetal fra tre til en time. Derimod blev antallet af timer, som parter med højt konfliktniveau kunne få tilbudt gratis, forøget fra fire til syv timer. Det er i dag mæglers opgave at vurdere, om parterne vil profitere af at få tilbudt de op til syv mæglingstimer.⁶⁹

Der er ikke en særlig metode for mæglingen, men der er angivet en række retningslinjer for, hvad mæglingen skal indeholde. Af disse fremgår bl.a., at første mæglingstime skal bestå af en redegørel-

⁶⁶ Ekeland, 1996 s. 22

⁶⁷ Sociale- og indenrigsministeriet, 2016 s. 26-28

⁶⁸ SINTEF, 2011 s. 16

⁶⁹ Sociale- og indenrigsministeriet, 2016 s. 28-29

se af mæglingens formål og indhold. Mægler skal derudover gøre forældrene opmærksomme på gældende lovgivning omkring forældreansvar.⁷⁰

6.2. Inddragelse af barnet i mægling

Der er ingen retningslinjer for inddragelse af barnet i mæglingen, men der har de seneste år været øget fokus på emnet. Barnet kan inddrages både direkte og indirekte i mæglingen.⁷¹

⁷⁰ Barne- og ligestillingsdepartementet, 2008

⁷¹ Nylund, Ervasti, Adrian, 2018 s. 186

7. Barnets tarv i Danmark og Norge

7.1 Definition af barnets tarv i Danmark

Barnets tarv er et centralt begreb i både konventionen og loven. Hverken konventionens artikel 3 eller lovens § 4 definerer dog nærmere, hvad der ligger i begrebet. Dette til trods for, at der som konstateret er tale om et begreb, som udgør en grundpille i reglerne om forældremyndighed, bopæl og samvær og et hovedkriterium ved afgørelser i Statsforvaltningen.⁷²

At der ikke er en klar definition i loven, kan på den ene side give Statsforvaltningen plads til at vurdere barnet ud fra dets individuelle situation, men omvendt giver den manglende definition mulighed for et meget skiftende indhold.

Børnerådet, som er et dansk statsligt råd, der skal sikre børn og unges rettigheder, påpeger, at begrebet ikke er klart defineret, da barnets bedste vil variere fra samfund til samfund grundet meget forskellige kulturer og sociale forhold. Desuden vil begrebet ændre sig over tid. Det har derfor ikke været hverken muligt eller ønskeligt at definere begrebet i konventionen.⁷³ Børnerådet skriver i den forbindelse: *”For at give tydelige retningslinjer (...) er der, i hvert enkelt land, behov for en nærmere definition af de kriterier og vurderingsgrundlag, der skal gælde for barnets bedste inden for de forskellige områder. Dette kan ske gennem fx lovgivning (...).”*⁷⁴

Det fremgår i evaluering af loven, at årsagen til, at lovgiver alligevel ikke har valgt at definere begrebet nærmere, er, at: *”(..) der næppe findes en klar og entydig definition af begrebet, men snarere forskellige opfattelser, hensigter og interessemodsætninger. Derudover er opfattelsen, af hvad der er bedst for barnet, dynamisk og vil ændre sig over tid.”*⁷⁵

Det fremgår af bemærkningerne til § 4, at vurderingen af barnets bedste på denne baggrund bør ske ud fra en individuel vurdering og på denne måde lægger loven op til, at indholdet bør være skiftende for at tilgodese barnets tarv. Det fremgår, at *”Opfattelsen af, hvad der er bedst for barnet, vil givetvis ændre sig med tiden og afhænge af, hvilket barn der er tale om”*. Det synes derfor hverken ønskeligt eller muligt fra lovgivers side at lave en definition, som skal gælde for alle børn i alle aldre i alle livssituationer. Barnets bedste skal derfor tolkes som *”(..) den bedst tænkelige løsning for det pågældende barn.”*⁷⁶

Selvom der ikke er en klar og tydelig definition at finde, er det muligt at klarlægge, på hvilket grundlag vurderingen skal foretages. Når barnets bedste vurderes, bør barnets øvrige centrale rettigheder i konventionen først og fremmest indgå i vurderingen. Særligt to rettigheder vurderes at være helt centrale: Barnets ret til begge sine forældre og barnets ret til at belyse sit perspektiv. Dis- ses nærmere indhold i loven belyses nedenfor:

Barnets ret til begge sine forældre, jf. lovens § 8 og § 11 (vedr. forældremyndighed) og § 19 (vedr. samvær)

Princippet kan først og fremmest udledes af den formodning, der ligger bag loven om, at det er bedst for et barn at have kontakt til begge sine forældre, hvilket lovens titel, Forældreansvar, ligeledes understreger. Princippet fastlægges særligt ved to forhold.

⁷² Krone Christensen, 2014 s. 97

⁷³ Børnerådet, 2012 s. 31

⁷⁴ Ibid.: s. 31

⁷⁵ Familiestyrelsen, 2011 s. 57

⁷⁶ 2006/ 1 LSF 133 bemærkninger til § 4

Ved første forhold forstås, at forældrene har et fælles ansvar for barnet gennem den fælles forældremyndighed, og at den fælles forældremyndighed vil forsætte, selvom forældrene går fra hinanden. Domstolene kan tilmed dømme til fælles forældremyndighed, selvom en eller begge parter ønsker det fælles ansvar for barnet ophævet.⁷⁷ Det fremgår af bemærkninger til loven, at den fælles forældremyndighed alene skal ophæves, hvis samarbejdsvanskelighederne er så ”svære og uovervindelige” mellem forældrene, at det positive for barnet ved den fælles forældremyndighed overskygges af forældrenes konflikter.⁷⁸ Fælles forældremyndighed vil efter lovens § 2 medføre, at forældrene har en fælles ”*pligt til at drage omsorg for barnet.*”

For det andet kan princippet udledes af lovens bestemmelser vedrørende samvær, hvor det er bestemt, at forældrene har pligt til at sikre samvær med den forælder, der ikke har bopælsret over barnet. Forældrenes fælles ansvar tydeliggøres ved et ganske håndgribeligt krav om, at forældrene har et fælles ansvar for transporten i forbindelse med samvær. Det fremgår, at formålet med oprettelsen af bestemmelsen var, at ”(..) *bidrage til at opretholde tilknytningen og de følelsesmæssige relationer til den forælder, som barnet ikke (længere) bor sammen med (...) at det er vigtigt for barnets personlighedsdannelse og socialiseringsproces, at barnet har både kvindelige og mandlige forbilleder (...).*”⁷⁹

Fælles for bestemmelsen om forældremyndighed og samvær er, at forældrenes samarbejde er af afgørende betydning, for at forældrene kan efterleve reglerne.

Barnets ret til at belyse sit perspektiv, jf. lovens § 5 og § 34

Et mål med loven var yderligere, at barnet altid skulle få mulighed for at komme til orde ved forhold, der berørte barnets liv, da barnets individuelle perspektiv på denne måde kunne blive belyst.⁸⁰ Ved tidligere praksis, under lov om forældremyndighed og bopæl, var forældrenes egne oplysninger den primære retskilde til at belyse barnets forhold.

Det blev i betænkning 1475 vedrørende barnets perspektiv, afgivet af Udvalget om Forældremyndighed og Samvær i år 2006, påpeget, at den tidligere lovgivning ikke i tilstrækkelig grad tog udgangspunkt i hensynet til barnet, samt at barnet ikke havde en tilstrækkelig fremtrædende rolle i myndighedernes beslutningsgrundlag. Det blev påpeget, at barnets ret til at få sit perspektiv belyst ikke fremgik tydeligt af lovreglerne, hvorfor reglerne skulle ændres, således at de kom i overensstemmelse med konventionen.⁸¹

Lovens §§ 5 og 34 sikrer i dag dels, at barnet får mulighed for at komme til orde, dels at der tilvejebringes det konkrete børneperspektiv, jf. officialprincippet, da Statsforvaltningen er forpligtet til at sørge for, at der foreligger et tilstrækkeligt oplysningsgrundlag forud for afgørelser.

Når barnets individuelle situation skal belyses, kan det ske på forskellig vis. Barnets perspektiv kan i dag belyses ved ”*samtaler med barnet, via børnesagkyndig undersøgelse eller på anden måde der belyser barnets perspektiv*”. Da lovens § 34 stk. 2 fastlægger, at ”*forpligtelsen til at inddrage barnet direkte i sagen (ikke) gælder (...), hvis det må antages at være til skade for barnet eller hvis det må anses for unødvendigt efter sagens omstændigheder*”, må det antages, at hovedreglen er, at bar-

⁷⁷ 2011/1 LSF 157

⁷⁸ 2011/1 LSF 157 s. 8

⁷⁹ 1994/1 BTL 176 s. 105

⁸⁰ Betænkning nr. 1475 s. 20

⁸¹ Betænkning nr. 1475 s. 53

net skal inddrages direkte i sagen, hvis ikke undtagelsen gælder.⁸² Hvornår en direkte inddragelse vil anses for at være til skade eller unødvendig fremgår ikke af lovtæksten.

Der er i dag ingen aldersgrænse for, hvornår et barn skal inddrages, grundet en kritik, som Danmark modtog for den tidligere § 29 i lov om forældremyndighed, hvor det fremgik, at et barn på minimum 12 år skulle høres, inden der blev truffet afgørelse. Da Børnekomiteen vurderede, at konventionens artikel 12 ikke var korrekt implementeret, blev bestemmelsen ændret, således at et barn under 12 år også skulle høres, hvis barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsagde det.⁸³ Det er myndigheden, i dette tilfælde Statsforvaltningen, som er forpligtet til at sikre, at barnets perspektiv bliver belyst. Det er således også Statsforvaltningen, der vurderer, hvordan barnets perspektiv skal belyses.⁸⁴

Sammenfattende kan det fastslås, at alle afgørelser vedrørende barnet skal træffes efter, hvad der er bedst for barnet. Det er ikke muligt at opstille kriterier for, hvornår barnets bedste er tilgodeset, og det er derfor nødvendigt at foretage en individuel vurdering af hvert enkelt barn. Ved den individuelle vurdering skal barnets perspektiv belyses, og barnet har en ret, og Statsforvaltningen en pligt til at inddrage barnet direkte – med mindre dette vil skade barnet eller være unødvendigt. Der skal ved afgørelser lægges vægt på barnets egne synspunkter. Barnet har desuden en ret til begge sine forældre, hvilket betyder, at forældrene har en pligt til at samarbejde, således at de i fællesskab kan opfylde de forpligtelser, som loven tilskriver, herunder at drage omsorg for barnet i fællesskab.

7.2 Definition af barnets tarv i Norge

De to love, der fastlægger barnets rettigheder i norsk lovgivning, er hovedsageligt barnelova og barnevernloven.

Barnalova fastlægger regler for, hvordan sager om forældremyndighed, bopæl og samvær skal løses. Barnalova svarer således til den danske forældreansvarslov, og den er den af de to love, som er central for afhandlingen.

Norge skal ligesom Danmark efterleve konventionens artikler.

Konventionens artikel 3 og forældreansvarslovens § 4's indhold er at finde i barnelova § 48.⁸⁵ I tråd med dansk lovgivning skal alle afgørelser således også i Norge træffes ud fra, hvad der er barnets bedste. Som det er tilfældet i dansk lovgivning, er begrebet ikke nærmere defineret i selve lovtæksten.

I 2007 blev et udvalg nedsat af den norske regering, som skulle gennemgå barnelovens bestemmelser. Udvalget vurderede i tråd med danske overvejelser, at *"I likhet med mange andre land, har ikke den norske barneloven angitt veiledende momenter i vurderingen av hva som er barnets beste. Tanken har vært at en slik angivelse kan ta fokus bort fra hovedreglen om en konkret vurdering av forholdene i det enkelte tilfellet."*⁸⁶

I kommentar til barneloven fremgår det ligeledes, at *"Hva som er best for barnet må vurderes i forhold til det enkelte barn som det er tale om, og dette barnets bakgrunn og forudsetninger. Hva*

⁸² Krone Christensen, 2014 s. 552

⁸³ Ibid.: s. 101

⁸⁴ Ibid.: s. 541

⁸⁵ LOV-2015-09-04-85

⁸⁶ NOU 2008/9 s. 37

*som er vanlig anses for best for barn i den aktuelle situasjonen, er altså ikke avgjørende, men et utgangspunkt for vurderingen i forhold til det aktuelle barnet.*⁸⁷

Vurderingen er således, ligesom i Danmark, individuell. Identisk med dansk lovgivning har barnet to centrale rettigheter, som skal sikres, når barnets beste skal varetages: Barnets ret til begge sine foreldre (konventionens artikkel 8 og 18 og lovens §§ 6-10 og 18) og barnets ret til at bli hørt (konventionens artikkel 4 og lovens §§ 5 og 34).

Førstnevnte fremgår af Barnelova § 30 vedr. foreldremyndighet og § 42 vedr. samvær, og sistnevnte fremgår af Barnelova § 31. Alle tre bestemmelser ligner i hovedtrekk innholdsmessigt de danske. De bagvedliggende motiver og hensigter med bestemmelsene er likeledes i tråd med de danske, hvilket kan udledes af artikkelen ”*Om begrepet barnets beste*” af professor dr. Philos Anne Lise Ellingsæter, hvor det vedrørende barnets ret til begge sine foreldre fremgår, at ”*Rådende oppfatning er at barnet trenger begge foreldre etter samlivsbrudd og de forventes å samarbeide om barnets beste etter brudd i par-forholdet. Forelderansvar kan pålegges selv om en av foreldrene ikke ønsker denne løsningen. Foreldrenes enighet oppfattes som å være til barnets beste. Forventningen om at foreldre skal kunne samarbeide etter at kjernefamilien oppleses, et blitt en legal norm.*”⁸⁸

Vedrørende barnets ret til at bli hørt fremgår, at ”*Barn bør oppfattes som aktive bidragsyttere i konstruksjonen av eget liv; barn deltar aktivt i de familieendringene de erfarer.*”⁸⁹

Begge lande forsøker at opnå det samme, dog med to forskjellige tilgange, hvorfor det netop er interessant at undersøge, hvilket lands fremgangsmåte der er mest succesfull.

7.3 Barnets plassering i dansk og norsk lovgivning

7.3.1 Børnekonventionen

En måte, hvorpå de to lande adskiller sig på, er ved, at Norge, modsat Danmark, har inkorporeret konventionen.

På den norske regjeringens hjemmeside fremgår følgende; ”*Norge slutta seg til barnekonvensjonen i 1991, og reknast i dag som et føregangland når det gjeld å fremje barns rettar og etterleve barnekonvensjonen.*”⁹⁰

Selvom norsk lovgivning oppfylde konventionens krav ved ratifisering, anså man det alligevel ønskelig, at konventionens krav på nogle punkter kom mere direkte til uttrykk i norsk lovgivning. Yderligere ønskede man, at konventionen fikk forrang frem for andre regler, hvorfor konventionen i 2003 blev inkorporeret, hvilket i dag fremgår af den såkaldte Menneskerettsloven § 2, pkt. 4. Menneskerettslovens formål er at styrke menneskerettigheternes stilling i norsk lovgivning, jf. lovens § 1.⁹¹

At Norge har inkorporeret børnekonventionen betyder, at konventionen er en del af norsk lovgivning og har en fremtrædende plassering⁹² samt har forrang, hvis norsk lov kommer i strid med kon-

⁸⁷ Backer, 2008 s. 469

⁸⁸ Ellingsæter, 2008 s. 4

⁸⁹ Ibid.: s. 5

⁹⁰ www.Regjeringen.no. 04.05.2018

⁹¹ Backer, 2008 s. 22

⁹² Nordisk Børnerettighedsseminar, 2014

ventionen, jf. Menneskerettslovens § 4.⁹³ Rytter konstaterer, at "(...) *det er tydeligt, at inkorporerede menneskerettighedskonventioner har et stærkere gennemslag i dansk ret end ikke-inkorporerede konventioner*".⁹⁴ Årsagen til dette er ligeledes, at ikke-inkorporerede konventioner i sidste ende vurderes at må vige for klare danske lovregler.⁹⁵

Årsagen til, at Danmark ikke har valgt at inkorporere konventionen, er som konstateret i afsnit 3.2, at det fremstår overflødigt, da Danmark allerede efterlever den. Ved gennemgang af de danske og norske bestemmelser efterlever de danske bestemmelser da også konventionen, i samme grad som de norske regler gør. Argumentet for, at konventionen bør inkorporeres, har da som tidligere konstateret alene været begrundet i signalværdien.

I artiklen "*Børnekonvention i dansk ret*" fra 2001 af professor dr. jur. Ole Espersen beskrives det også, at signalværdien er af afgørende betydning for konventionens gennemslagskraft. Menneskerettighedskonventionen som eksempel blev ikke inkorporeret før 1992, men blev i langt højere grad efterlevet, efter at den blev inkorporeret. Dette til trods for, at den før var ratificeret og i forvejen opfyldte konventionen korrekt teoretisk. Antallet af domme, hvor konventionen blev brugt, blev mangedoblet i årene efter, at den blev inkorporeret. Ifølge Espersen er årsagen, at en inkorporering øger vidensniveauet omkring konventionens eksistens, særligt blandt professionelle, som skal sikre, at rettighederne i konventionen bliver efterlevet. På denne baggrund mener han, at en inkorporering af konventionen vil have samme effekt. FN's Børnekomite har tilsvarende adskillige gange anbefalet Danmark at inkorporere børnekonventionen for at styrke barnets rettigheder.⁹⁶

7.3.2 Barnets tarv

Kriteriet *barnets tarv* var før forældreansvarsloven indarbejdet i enkelte bestemmelser i myndighedslov og lov om forældremyndighed og samvær, og har på denne baggrund længe været et kriterium. Kommissoriet for Udvalget om Forældremyndighed og Samvær anbefalede dog i 2006 at lave en selvstændig bestemmelse som præciserede, at alle afgørelser skulle træffes ud fra barnets tarv, idet dette blev vurderet til at kunne styrke barnets rettigheder, da nuværende bestemmelser – grundet for mange fortolkningsmuligheder – havde en uforpligtende form. Derudover ønskede man ved indførelse af en separat bestemmelse at imødekomme kritikken fra FN's børnekomité.⁹⁷ Udvalget havde ved udarbejdelse af sit udkast, hvor FAL § 4 blev oprettet, særligt hentet inspiration fra norsk lovgivning, hvor barnets tarv allerede fremgik af en selvstændig bestemmelse i 2003.⁹⁸

Yderligere blev barnets rettigheder og krav indsat i den norske grundlov i 2014. Af lovens § 104 fremgår at "*Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling. Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.*"⁹⁹

Noget tilsvarende findes ikke i den danske grundlov, da børns rettigheder alene er omtalt i grundlovens § 76, som omhandler børns ret til undervisning. Børns rettigheder er således tydeligere placeret i norsk lovgivning.

Barnets tarv har på denne baggrund i længere tid haft en tydeligere placering i norsk lovgivning.

⁹³ Backer, 2008 s. 467

⁹⁴ Rytter, 2013 s. 59

⁹⁵ Ibid.: s. 59

⁹⁶ Børnerådet, 2012 s. 65

⁹⁷ Krone Christensen s. 96

⁹⁸ LOV-2003-06-20-40

⁹⁹ Lov 1814-05-17

7.4 Sammenfattende

Sammenfattende fastslås, at Norge efterlever konventionen i norsk lovgivning, ligesom Danmark efterlever konventionen i dansk lovgivning. At Norge i længere tid og i større grad har haft barnets bedste i fokus kan indikere, at Norges tilgang til mægling i større grad tilgodeser barnets tarv.

Til at be- eller afkræfte dette klarlægges indledningsvis, hvordan Danmark med den danske mæglingsordning i Statsforvaltningen tilgodeser barnets rettigheder.

8. Barnets tarv ved nuværende ordning i Statsforvaltningen

8.1 Det traditionelle paradigme og det nye paradigme – hvorfor tilgodeses barnets tarv ved konfliktmægling?

Der er ingen tvivl om, qua systemets opbygning, at lovgiver har vurderet, at en afslutning af en sag efter forældrenes deltagelse i et af forligstilbuddene i større grad tilgodeser barnets tarv, fremfor hvis en sag afsluttes ved domstolene. For besvarelse af afhandlingens problemformulering vurderes det nødvendigt først at klarlægge, hvilke momenter ved den refleksive model, der gør, at barnets tarv tilgodeses ved konfliktmægling.

Der skelnes i dag mellem det traditionelle paradigme, som er behandling af konflikter ved domstolene (og afgørelse om samvær i Statsforvaltningen), og det nye paradigme, som er behandling af konflikter ved hjælp af mægling efter den refleksive model.¹⁰⁰ Domstolsbehandling hører under det traditionelle paradigme, fordi det har været den fremherskende metode til tvistløsning i vestlig kultur i mange år, hvorimod mægling, som man forstår den i dag, er af nyere dato.¹⁰¹

Vindeløv konstaterer i *den refleksive model*, at det nye paradigme ikke kan eller skal erstatte det traditionelle, da der er behov for begge former for konfliktløsningsorganer, da konflikter og relationer er meget forskellige og derfor kræver forskellig håndtering.¹⁰² Mægling er dog i litteraturen gennemgående anbefalet i sager om netop forældreansvar, da relationen mellem et forældrepar kræver en særlig håndtering, når kravet er, at forældrene samarbejder frem til barnets attende år. Ved at sammenholde et par af paradigmernes værdigrundlag og antagelser står det klart, at paradigmernes syn på, hvordan konflikten skal løses, er meget forskellig.

8.1.1 Har forældrene ingen relation eller er de individer, der er forbundet?

Først og fremmest adskiller paradigmerne sig ved synet på parternes relation. Ved det traditionelle paradigme vil parterne ikke anses for at have en relation, modsat det nye paradigme, hvor parterne anses for at være individer, der er forbundet.¹⁰³

Når en konflikt skal løses ved det traditionelle paradigme, vil selve processen tydeliggøre, at parterne er individuelle modparter. Parterne vil i retssalen sidde fysisk langt fra hinanden, modsat i det nye paradigme, hvor parterne i mindre formelle rammer sidder tæt på hinanden, typisk kun adskilt af et bord. Måden, forældrene møder hinanden på i det nye paradigme, vil i større grad minde om måden, forældrene fremover skal møde hinanden på i en dagligdagssituation. Dette vurderes at kunne fremme forældrenes evne til at mødes og indgå i dialog fremover.

Hvor domstolene før lovens ikrafttrædelse ville ophæve den fælles forældremyndighed, hvis ikke forældrene var i stand til at samarbejde, er forældrene i dag som konstateret tvunget til at forsætte den fælles forældremyndighed.

En anerkendelse af relationen fra parterne selv vurderes på denne baggrund at være altafgørende for, at forældrene kan leve op til deres pligter som forældremyndighedsindehaver.

¹⁰⁰ Noter fra konfliktmægling, 3. Seminar d. 29.09.2017

¹⁰¹ Vindeløv, 2013 s. 38

¹⁰² Ibid.: s. 37

¹⁰³ Ibid.: s. 38

8.1.2 Er der en objektiv sandhed eller ingen sandhed?

I det traditionelle paradigme vil formålet være at finde frem til den objektive sandhed, hvor tilgangen i det nye paradigme er, at ingen af parterne har patent på sandheden.¹⁰⁴

Dommerens opgave er at oplyse sagen, således at det bliver tydeligt, hvem der har ret. Forældrene skal argumentere for deres sag og begge vil fremhæve deres gode egenskaber som omsorgsperson og med stor sandsynlighed fremhæve, hvorfor den anden forælder er utilstrækkelig, hvorefter dommeren skal træffe en afgørelse. Dette vurderes at skabe afstand mellem forældrene og forståelsen for den andens synspunkter vil ikke fremmes, da konfliktniveauet vil eskalere.

Forældrene vil derimod i det nye paradigme få udvidet deres forståelse for den andens virkelighed og herfra acceptere, at ingen af forældrene har patent på sandheden. Parterne vil på denne baggrund få en forståelse for, at den ene beskrivelse af virkeligheden ikke nødvendigvis behøver at udelukke den andens oplevelse. Dette kan have en forløsende effekt for parterne, hvor konkurrencen om, hvem af parterne der har ret, vil nedtones og i bedste fald forsvinde. Forældrenes konfliktniveau vil på denne baggrund dæmpes, hvilket vil tilgodese barnets tarv.

8.1.3 Fokus på resultat/aftale eller fokus på proces og mulig resultat/aftale?

I det traditionelle paradigme er processens formål at nå til et resultat, hvor formålet i det nye paradigme ligeledes er at arbejde hen imod et resultat, men lige så vigtigt er det at arbejde for en relation.¹⁰⁵ Det traditionelle paradigme har således ét spor, hvor mæglingen har to.

Grundlovens § 64 forpligter dommere til alene at følge lovens ord, hvorfor alle ikke-juridiske faktorer skæres fra og afgørelsen træffes ud fra en juridisk betragtning dvs. mæglingens ene spor. Da dommeren skal følge lovens ord, skal dommen tilgodese barnets tarv, herunder tilgodese barnets ret til begge sine forældre. Dommeren skal derfor håndhæve overfor forældrene, at de qua forældreansvarsloven har et fælles ansvar for barnet, og dommeren skal naturligvis træffe en afgørelse, der er til barnets bedste.

Når et forældrepar splittes, vil det åbenlyst medføre sårede følelser og vrede, hvorfor konflikten sjældent (alene) drejer sig om den akutte problemstilling, såsom forældremyndighed, bopæl eller samvær. En konflikt vil derfor som oftest også udspringe af dårlig eller manglende kommunikation parterne imellem. På denne baggrund fremstår det ikke tilstrækkeligt alene at behandle sagen, da en dom ikke vil kunne ændre på det faktum, at parterne ikke formår at samarbejde grundet et højt konfliktniveau. Barnets tarv vil således ikke tilgodeses ved at dommeren træffer afgørelse om, at forældrene skal samarbejde, hvis ikke forældrene formår at efterleve dette.

En ”afsløring” af de reelle problemstillinger vil som oftest forekomme ved det nye paradigme, da parternes underliggende følelser og behov vil afdækkes i løbet af processen. Et vigtigt element i mæglingen er på denne baggrund, at der sker en håndtering af de spændinger, som er fremkommet i relationen parterne imellem, da det efterfølgende vil være muligt for parterne at indgå i dialog og indgå en aftale. Som beskrevet i afsnit 4.3 vil en opnåelse af den processuelle, psykologiske og indholdsmæssige tilfredshed medføre, at parterne højst sandsynligt vil overholde aftalen, hvorfor det er vigtigt, at processen understøtter mulighed herfor.

¹⁰⁴Ibid.: s. 38

¹⁰⁵Ibid.: s. 38

Derudover vil en succesfuld mægling vise parterne, at det også fremover er muligt at nå frem til gensidigt tilfredsstillende løsninger. Det kan på denne baggrund argumenteres for, at det traditionelle paradigme i højere grad er et konfliktbehandlingsorgan fremfor et konfliktløsningsorgan.

8.1.4 Er det en udenforstående eller parterne selv, der afgør konflikten?

I det traditionelle paradigme er det en udenforstående, der træffer afgørelse i parternes konflikt, hvorimod det er parterne selv, der afgør konflikten i det nye paradigme.¹⁰⁶

Ved det traditionelle paradigme er det en nødvendighed, at en udenforstående afgør konflikten, da ingen af parterne har lyst til at opgive deres forståelse af virkeligheden. Det vurderes på denne baggrund at blive svært for parterne fremover at løse egne konflikter, hvorfor forældrene ved alle uenigheder må rette henvendelse i systemet, og barnet vil aldrig få ro.

I det nye paradigme har forældrene det fulde ansvar for løsning af deres konflikt, jf. ansvarlighedsprincippet. Mægler vil derfor alene have til opgave at rammesætte og lede mæglingen, men vil ikke træffe beslutning i sagen. Forældrene er eksperter på eget liv, og derfor ved forældrene bedst, hvad der er rigtigst for dem. Parterne vil få redskaber til at løse egne konflikter, hvilket vil medføre, at parterne ikke fremover behøver at rette henvendelse til systemet ved uenigheder.

Hvis der drages parallel til den norske sociolog og kriminolog Nils Christies tanker i artiklen ”*konflikt som eiendom*” fra 1977, vil advokater samt dommere i det traditionelle paradigme anses for at stjæle parternes konflikter, hvilket gør dem til professionelle tyve. Dette medfører at parterne bliver statister i eget liv, da de mister ejendomsretten over egen konflikt. Tilgangen i det nye paradigme er ifølge Nils Christie, mest hensigtsmæssig for parterne og samfundet som helhed, da parterne som er involveret i konflikten, ifølge ham, er bedst egnede til at løse den.¹⁰⁷

8.1.5 Sammenfattende

Måden at anskue konflikter på er på denne baggrund meget forskellig i de to paradigmer. I det traditionelle paradigme forudsættes ingen relation, sandheden er objektiv, og fokus er kun på resultatet, som bestemmes af en udenforstående. I modsætning hertil ses det nye paradigme, som uden tvivl vurderes at være til barnets bedste i forældreansvarssager, da tilgangen i langt større grad vil kunne sikre barnets ret til begge sine forældre.

8.2 Frivillighedsprincippet og højkonfliktpar

Til trods for de netop konstaterede fordele ved at gennemføre mægling i forældreansvarssager vil mægling ikke tilbydes til parter i dag, i de tilfælde hvor erfaring har vist, at mægling ikke vil blive en succes. Når mægling ikke bliver en succes, vil barnets tarv naturligvis ikke tilgodeses via mægling. Tværtimod vurderes en mislykket mægling at kunne udskyde sagsforløbet og eskalere konfliktniveauet.

8.2.1 Frivillighedsprincippet

Mægling tilbydes først og fremmest alene til parter, som ønsker at deltage qua frivillighedsprincippet. Vindeløv anfører, at ”*Formegentlig er konfliktmægling anvendelig i mange typer konflikter, måske endda de fleste, hvis vel at mærke parterne vil.*”¹⁰⁸

I det følgende vil det fastslås, hvorfor frivillighedsprincippet er af så vigtig betydning.

¹⁰⁶ Ibid.: s. 38

¹⁰⁷ Christie, 1977

¹⁰⁸ Vindeløv, 2013 s. 28

8.2.1.1 Fortrolighed

Det vurderes at være af afgørende betydning for, at mægling bliver en succes, at parterne er i stand til at danne et rum, hvor de frit kan tale om følelser og tanker uden frygt for, at det, der bliver sagt undervejs, senere kan blive brugt imod dem. Det vurderes på denne baggrund at være nødvendigt, at parterne har en vilje til at deltage og derfor kan blive enige om fortrolighedens omfang.

8.2.1.2 Ekspertes på eget liv

Et centralt værdigrundlag bag den refleksive model er, at parterne er *eksperter på eget liv*. Af denne årsag ved parterne bedst selv, hvad der er godt for dem, og på denne baggrund ved parterne selv, om mægling er den rigtige løsning. Det vil således stride imod værdigrundlaget at tvinge parterne til mægling.

8.2.1.3 Ansvarlighedsprincippet

Parterne er derudover qua ansvarlighedsprincippet selv ansvarlige for at indgå aftaler i mæglingen, hvilket medfører, at parterne skal deltage aktivt og stole på, at mæglingens proces hjælper parterne med at indgå tilfredsstillende løsninger for dem begge. Hvis mægler får en for aktiv rolle, vil mæglingen blive evaluativ, hvilket beskrives nærmere i afsnit 9.3.2.2. Motivationen er derfor af afgørende betydning for, at mægling efter den refleksive model kan lade sig gøre.

8.2.1.4 Retssikkerhed

En offentlig myndighed har normalt notatpligt, og der er som regel altid klageadgang over myndighedens afgørelser. Dette er begge to forhold, som er en retssikkerhed for borgeren. En mægler vil ikke føre notat under mæglingen, og parternes aftale kan naturligvis ikke påklages til en anden myndighed. Udgangspunktet er derfor, at retssikkerhed er uaktuelt i en mæglingssituation. Men idet parterne selv er ansvarlige for deres konfliktløsning, vurderes dette ikke at være problematisk. Parterne kan når som helst forlade mæglingen, og de kan selv vælge, om de vil indgå en aftale. Frivilligheden er på denne baggrund afgørende for, at der ikke opstår retssikkerhedsproblemer i mæglingen.

8.2.1.5 Magt

Spørgsmålet om retssikkerhed vurderes at hænge sammen med spørgsmålet om magt i mæglingsrummet. Da parterne giver afkald på beskyttelse mod magtmisbrug uden retssikkerhed i mæglingsrummet, skal mægler være yderst opmærksom på at holde sig inden for "rammerne". Hvis parterne ikke har tillid til mægler, kan de ved nuværende ordning forlade mæglingen.

Derudover kan parterne have et indbyrdes magtforhold, hvilket medfører, at parterne ikke vil være ligestillet i et mæglingsrum. Frivilligheden medfører, at parterne kan vælge mæglingen fra i et sådant tilfælde. En tvunget mægling kan antages at blive krænkende for den svage part, særligt når mægler ikke kan beskytte denne qua mæglers neutralitet.

8.2.2 Højkonfliktpar

Vindeløv anfører, at højkonfliktfyldte sager som udgangspunkt ikke egner sig til konfliktmægling: *"I forhold til anvendelse af konfliktmægling i de højkonfliktfyldte sager er erfaringerne i dag, at sagerne typisk er så konfliktfyldte, at det ikke giver mening at tilbyde rådgivning eller konfliktmægling."*¹⁰⁹

¹⁰⁹ Ibid.: s. 436

Vindeløv definerer dog ikke, hvornår et par defineres som højkonfliktpar. Det må dog først og fremmest vurderes, at højkonfliktpar som ofte mangler den fornødne vilje til at deltage, hvilket gør mægling efter den reflektive model umulig, jf. ovenstående. Til en nærmere forståelse for hvad der yderligere ligger i begrebet, kan der tages udgangspunkt i FAL § 11, da denne beskriver, hvornår barnets ret til begge sine forældre fraviges, fordi forældrenes konflikter overskygger det positive for barnet i, at forældrene har fælles forældremyndighed.

I lovforslag 133 fra 2006 fremgik det, at det afgørende er, om forældrene kan håndtere deres eventuelle uenigheder på en sådan måde, at det ikke går ud over barnet. Centralt er, at der stilles store krav til forældrenes evne til at samarbejde, hvorfor den fælles forældremyndighed alene ophæves, hvis der er svære og uovervindelige samarbejdsproblemer mellem forældrene. Det blev samtidigt konstateret, at forældrene som udgangspunkt havde en pligt til at forbedre dette samarbejde – ved hjælp af Statsforvaltningens tilbud.

Det blev beskrevet, at bestemmelsen især omfatter de tilfælde, hvor den ene forælder har udøvet vold eller udsat den anden eller barnet for seksuelle krænkelser, eller at et godt samarbejde ikke er muligt pga. misbrug eller alvorlig psykisk lidelse hos den ene eller begge.¹¹⁰

Når Vindeløv anfører, at det ikke giver mening at gennemføre mægling i højkonfliktfyldte sager, må det således antages hovedsageligt at omfatte forældrepar, hvor mægling ikke er mulig grundet vold, misbrug eller psykisk sygdom.

8.3 Barnets tarv ved konfliktmægling i Statsforvaltningen

Det blev i afsnit 7.1 konstateret, at bedømmelsen af barnets tarv hviler på forudsætningen om, at barnets to grundlæggende rettigheder i loven bliver tilgodeset: Barnets ret til begge sine forældre samt barnets ret til at få sit eget perspektiv belyst.

Hvorvidt disse to rettigheder bliver efterlevet ved den nuværende mæglingsordning i Statsforvaltningen, vil i det følgende blive vurderet for besvarelse af afhandlingens første spørgsmål.

8.3.1 Barnets ret til begge sine forældre

Nærliggende er først og fremmest at undersøge, i hvilket omfang konfliktmægling blev gennemført ved Statsforvaltningen i 2017.

8.3.1.1 Empiri

En opgørelse over sager viser, at Statsforvaltningen behandlede 8.525 sager om forældremyndighed og bopæl og 14.919 sager om samvær, hvilket i alt udgør 23.444 forældreansvarssager i 2017. Ud af disse sager blev 6.469 allerede afsluttet, efter at parterne var blevet vejledt telefonisk eller på skrift.¹¹¹

Forligsprocenten for forældremyndighed og bopælssager var på 69,15%, idet Statsforvaltningen sendte 2.630 ud af de 8.525 sager til retten. Forligsprocenten for samværsager var på 78,90%, idet Statsforvaltningen alene traf afgørelse i 3.154 af de 14.919 sager. Det giver en gennemsnitlig forligsprocent på 74,03% for sager om forældremyndighed, bopæl og samvær.¹¹²

¹¹⁰ 2006/1 BTL 133

¹¹¹ BILAG 1

¹¹² BILAG 4

Tal fra Statsforvaltningen fastslår, at der i 838 af de i alt 23.444 sager, som Statsforvaltningen behandlede i 2017, blev brugt konfliktmægling. Dette svarer til under 4% af sagerne. Konfliktmægling er det tilbud i Statsforvaltningen, der blev benyttet mindst i 2017, hvilket indikerer, at konfliktmægling langt fra kan forklare den store forligsprocent. Børnesagkyndig rådgivning, som bliver tilbudt på ”lige fod” med konfliktmægling efter FAL § 32, blev for eksempel benyttet i dobbelt så mange sager.¹¹³

Baggrunden for at konfliktmægling blev et permanent tilbud i Statsforvaltningen, var en rapport udarbejdet af Center for Alternativ Samfundsanalyse i 2004, som efter en forsøgsordning fra 2001 vurderede, at konfliktmægling var en hensigtsmæssig måde at løse konflikter mellem uenige forældre. De deltagende forældre beskrev, at mæglingen var afsluttet succesfuldt i to tredjedele af sagerne¹¹⁴, og 42% mente, at børnenes situation var forbedret som følge af mæglingen.¹¹⁵ Alene 14% oplevede, at mæglingen var mislykket.¹¹⁶

Da lovgivers mål med loven netop var at sikre barnets ret til begge sine forældre, og konfliktmægling netop blev gjort til et permanent tilbud i Statsforvaltningen for at medvirke til at sikre denne ret på baggrund af de positive resultater, findes det bemærkelsesværdigt, at konfliktmægling benyttes så sjældent i praksis.

Ved den videre gennemgang er der naturligvis opmærksomhed på, at andre tilbud i Statsforvaltningen også kan hjælpe parterne. Idet afhandlingen har til opgave at vurdere konfliktmægling, vil en kritisk undersøgelse for, hvorfor netop dette tilbud ikke benyttes i større grad, foretages.

Den empiriske viden om konfliktmægling er sparsom. Årsagen til dette er formentlig, at konfliktmægling foregår uafhængigt af den øvrige sagsbehandling, hvorfor der ikke tages notater i forbindelse med konfliktmæglingen, men alene registreres, hvor mange der årligt deltager i mægling.¹¹⁷ I det følgende vil der peges på et par af de forhold, som vurderes at være årsag til, at der i 2017 alene blev gennemført konfliktmægling i 4% af sagerne.

8.3.1.2 Årsag til så få mæglinger

Allerede da mægling blev gennemført som forsøgsordning i 2001, blev det vurderet, at visitation af parterne til mægling ”(...) er afgørende, idet parterne bliver nødt til at have en vis evne og vilje til at finde løsninger, for at de kan drage nytte af et mæglingstilbud.”¹¹⁸

De deltagende forældre fra CASA-rapporten var således også visiteret til deltagelsen, og det fremgik blandt andet, at ingen af forældrene tidligere havde fået hjælp til det pågældende problem fra statsamtet, samt at alle forældrene var i beskæftigelse og havde en noget højere uddannelse end befolkningen som helhed.¹¹⁹ Visitationen kan således have haft en betydning for de positive resultater.

Muligheden for visitation er som bekendt lovfæstet i § 32 stk. 3, hvor det fremgår, at Statsforvaltningen kan udelade at tilbyde mægling i de tilfælde, hvor det vil være *unødvendigt* eller *uhensigtsmæssigt*. Nærliggende er det derfor at undersøge mere dybdegående, hvor mange forældre der ville egne sig til konfliktmægling.

¹¹³ BILAG 1

¹¹⁴ CASA, 2004 s. 69

¹¹⁵ Ibid.: s. 22

¹¹⁶ Ibid.: s. 15

¹¹⁷ BILAG 3

¹¹⁸ Vindeløv, 2013 s. 432

¹¹⁹ Ibid.: s. 20

Til belysning af dette benyttes en undersøgelse, som kategoriserer familieretlige sager i Statsforvaltningen. Undersøgelsen blev sat i værk på opfordring af Børne- og Socialministeriet, hvorefter der blev udarbejdet rapporter af henholdsvis SFI¹²⁰ og VIVE¹²¹. SFI-rapporten er udarbejdet som et analysenotat, som danner baggrund for VIVES rapport. Begge er udgivet i 2017 og rapporternes resultater, skal opfattes som anbefalinger til det nye familieretlige system.

Formålet med undersøgelsen var at belyse vigtigheden af at opnå viden omkring risikofaktorer for barnet i en skilsmisse samt vigtigheden af, at der udvikles redskaber, så det bliver muligt at differentiere sagerne, så parterne uanset konfliktniveau får den rette hjælp. Resultatet af undersøgelsen bygger på forældrenes egne besvarelser i et spørgeskema sammenholdt med allerede eksisterende forskning på området. Til trods for at rapporten ikke er udarbejdet med henblik på mægling, kan kategoriseringen give et billede af, hvor mange af Statsforvaltningens sager, der vil egne sig til konfliktmægling på baggrund af den ovenfor gennemgåede mæglingsteori. Sagerne inddeles i fire forskellige typer:

Type 1 er en gruppe med intet eller et relativt lavt konfliktniveau. Sagerne er karakteriseret ved, at forældrene er enige om det meste, og forældrene taler sammen. Grundlæggende har forældrene respekt for hinanden, hvorfor konfliktniveauet vil befinde sig på de nederste trin af konflikttrappen. Der ses en grundlæggende vilje til fortsat fælles forældreskab. Gruppen udgør ca. 30%.¹²²

Vurdering: De forældrepar med lavest konfliktniveau i gruppen vil efter min vurdering ikke blive tilbudt konfliktmægling, da parterne formodentligt vil blive enige under vejledningsmødet. Af denne årsag vil et tilbud med stor sandsynlighed anses for at være unødvendigt, da § 32 alene forpligter Statsforvaltningen at tilbyde konfliktmægling ved uenighed. Bestemmelsens stk. 2 fastslår dog, at Statsforvaltningen kan vælge at tilbyde konfliktmægling i andre tilfælde, hvis der er et særligt behov herfor. Enkelte fra gruppen, som ikke formår at blive enige under vejledningsmødet, vil således kunne tilbydes konfliktmægling.

Da forældrene har en fælles vilje til forældreskabet, vil parterne med stor sandsynlighed deltage aktivt i processen og overholde spillereglerne, hvilket gør mægling mulig.

Type 2 er en gruppe med et relativt højt konfliktniveau, dog uden at sagerne er plaget af de mest alvorlige risikofaktorer. Det overskyggende problem er samspilsdynamikken imellem forældrene. Gruppen er bred, og derfor kan en del af forældrene godt tale sammen, men hvor samtalen hurtigt fører til gensidige bebrejdelser (konflikttrappens trin 3), hvor andre i gruppen har opgivet kommunikation, da de ikke føler, at de kan nå hinanden (konflikttrappens trin 5). Kun meget få oplever hinanden som fjender, vil skade hinanden eller kan ikke være i rum sammen (konflikttrappens trin 6 og 7). Det er forældrenes indbyrdes kommunikations- og/eller samspilsdynamiske vanskeligheder, som forhindrer forældrene i at samarbejde om børnene.

Gruppen udgør 41%, og den er den største af de 4 grupper og udgør således den gennemsnitlige forældreansvarssag i Statsforvaltningen.¹²³

Vurdering: Forældre i denne gruppe bør efter min opfattelse tilbydes konfliktmægling, da problemerne bunder i dårlig eller manglende kommunikation, hvilket påvirker forældrenes samspil. Parterne i denne gruppe vurderes på baggrund af den gennemgåede mæglingsteori at være konflikt-

¹²⁰ SFI, 2017

¹²¹ VIVE, 2017

¹²² Ibid.: s. 72

¹²³ Ibid.: s. 73

mæglingens målgruppe, da parternes dårlige kommunikation overskygger parternes mulighed for at tilgodese barnets tarv. Gruppen er bred og konfliktniveauet meget forskelligt. Der kan mægles i stort set alle typer af sager uanset konfliktniveau (dog med undtagelse af sagerne, som gennemgås nedenfor), og afgørende er derfor om forældrene vil deltage.

Type 3 og type 4 er i VIVE-rapporten begge karakteriseret som højkonflikttyper. Gruppe 3 er en gruppe, der er konstitueret ved, at en eller begge forældre mener, at der er grund til bekymring for barnets velfærd og omsorg, når den anden forælder har samvær med barnet. Størstedelen i denne gruppe har ikke en interesse i at få forældresamarbejdet til at fungere. Hovedkilden til problemet er således ikke et højt konfliktniveau, men en bekymring for, om de nødvendige forældreressourcer er til stede. Denne gruppe udgør 19%. Type 4 er karakteriseret ved komplekse problemstillinger, hvor vold, herunder psykisk vold samt chikane, indgår. Størstedelen i denne gruppe mener, at den anden forælder er utilstrækkelig i forældreomsorgen. En del forældre har psykiske problemer samt misbrugsproblemer. Overordnet set er der tale om sager med komplekse og alvorlige problemstillinger. Denne gruppe udgør 10%.¹²⁴

Vurdering: Forældre i type 3 eller 4 bør efter min vurdering med stor sandsynlighed ikke blive tilbudt konfliktmægling, grundet kategoriseringen som højkonfliktpar. I tråd med definitionen i afsnit 8.2.2 definerer rapporten ikke højkonflikt ud fra parternes konfliktniveau, men ud fra type af risikofaktorer, da højkonfliktpar her defineres som par, hvor der indgår enten vold, misbrug, chikane el.lign. Gruppe 2, hvor konfliktniveauet er højt grundet samarbejdsvanskeligheder, benævnes ikke som højkonfliktpar, da disse vil være forpligtet til at efterleve kravet om at samarbejde.

Sager af type 3 vil ikke egne sig til mægling, da parternes vilje er af afgørende betydning, for at mægling overhovedet kan lade sig gøre. På Statsforvaltningens hjemmeside¹²⁵ beskrives det, at ”Konfliktmægling kun kan gennemføres, hvis I begge ønsker det og hvis I begge deltager.” En modvilje fra den ene eller begge parter vil således resultere i, at parterne ikke tilbydes konfliktmægling. Med hensyn til sager af type 4 vil vold af fysisk og psykisk karakter med stor sandsynlighed medføre, at der opstår ulighed i mæglingsrummet i sådan en grad, at forældrene ikke vil være i stand til at forhandle sig frem til en løsning, som tilgodeser begge parter. Vindeløv understreger, at der ikke findes magtfrie relationer, hvorfor magt altid vil forekomme i rummet, men det afgørende for, om mæglingen kan lade sig gøre, er, at der er ligeværd mellem parterne, dvs. respekt for hinandens personlige synspunkter og verdener.¹²⁶ Der antages ikke at være ligeværd imellem parter, såfremt relationen er eller har været præget af vold af enten fysisk eller psykisk karakter eller af chikane, hvorfor konfliktmægling på denne baggrund ikke vurderes at ville blive tilbudt til denne gruppe.

Med hensyn til forældrepar med psykiske problemer fremgår det i vejledning om samvær, i tråd med vurderingen i afsnit 8.2.2, at: ”Konfliktmægling tilbydes parter, der anses for at være i stand til at overskue konsekvenserne af de aftaler, der indgås under mæglingen. Det betyder, at f.eks. alvorligt psykisk syge og misbrugere normalt er bedre hjulpet i andet regi.”¹²⁷

Dette bunder således i, at parterne skal være i stand til at kunne varetage egne interesser, for at mæglingen kan lade sig gøre. Tilbud om konfliktmægling vil således formentlig betragtes som uhensigtsmæssigt i sager af type 3 og 4.

¹²⁴ Ibid.: s.74-75

¹²⁵ www.statsforvaltningen.dk 06.04.2018

¹²⁶ Vindeløv, 2013 s. 159

¹²⁷ VEJL 9860, 2007 pkt. 3.6.3.2

Med udgangspunkt i tallene fra 2017 vil det således kun være en del af gruppe 1 og en del af gruppe to, der vil have potentiale til at blive tilbudt konfliktmægling. De øvrige sager vil som udgangspunkt være omfattet af undtagelsesbestemmelsen i FAL § 32 stk. 3. Dette tydeliggør, at mægling har en begrænset målgruppe i Danmark, når der mægles efter den refleksive model.

De forældre med lavest konfliktniveau (gruppe 1, 30%) og den gennemsnitlige forældreansvarssag i Statsforvaltningen (gruppe 2, 41%) kan som udgangspunkt tilbydes konfliktmægling. At alene 4% deltog i konfliktmægling i 2017 må antages at skyldes følgende tre årsager: at forældrene enten allerede var nået til enighed under vejledningsmødet, at forældrene ikke er blevet tilbudt konfliktmægling, eller at en stor del af forældrene ikke ønsker at tage imod tilbuddet.

Når til enighed ved vejledningsmødet

Den høje forligsprocent generelt i Statsforvaltningen kan antages at indikere, at en stor andel af forældrene når til enighed under vejledningsmødet.

Ikke tilbydes konfliktmægling

Da lovgivningen foreskriver, at Statsforvaltningen skal tilbyde parterne konfliktmægling, bør det forventes, at Statsforvaltningen vil tilbyde konfliktmægling i alle de tilfælde, hvor det vurderes at være hensigtsmæssigt, og derfor tilbyde det til de par i gruppe 1 og 2, som ikke når til enighed under vejledningsmødet.

I en undersøgelse udarbejdet af Justitsministeriets forskningskontor i 2011 beskrives det, at der er for få ressourcer til at forvalte loven. Ved et interview med en ansat i Statsforvaltningen beskrives det, at ”(...) loven er god, men ressourcerne er bare ikke fulgt med.”¹²⁸ Dette kan indikere, at Statsforvaltningen alligevel ikke altid vil tilbyde konfliktmægling på grund af manglende ressourcer.

Da Statsforvaltningen er forpligtet til at tilbyde parterne konfliktmægling eller børnesagkyndigråd-givning ved uenighed, kan en andel af de forældre, som ellers vil egne sig til konfliktmægling, i stedet blive tilbudt børnesagkyndig rådgivning.

Ikke ønsker at deltage i konfliktmægling

Når først Statsforvaltningen har screenet parterne til konfliktmægling og har vurderet, at forældrene skal tilbydes konfliktmægling, er næste trin i processen, at parterne skal vurdere, om de ønsker at deltage i mægling. Da frivillighedsprincippet som bekendt er det bærende element bag mægling i statsforvaltningen, kan parterne ikke påtvinges at deltage, heller ikke selvom Statsforvaltningen med sikkerhed ved, at parterne vil profitere af tilbuddet, såfremt den fornødne vilje var til stede.

Da parter i konflikt bevæger sig længere væk fra hinanden, jo højere konflikten er på konflikttrappen, kan det forventes, at parter med lavest konfliktniveau vil være mere optimistiske omkring at opnå en løsning ved mægling end parter, der befinder sig højere på konflikttrappen. Da gruppe 2 er bred og derfor rummer forskellige konfliktniveauer, er det ikke muligt at lave en generel vurdering af, om gruppen vil afvise eller tage imod tilbud om konfliktmægling, da VIVE-rapporten ikke peger på, hvor mange der befinder sig i hhv. den høje og lave ende af konflikttrappen.

Ovenstående tydeliggør vigtigheden af, at parternes konfliktniveau ikke stiger, hvis målet er at gennemføre flere mæglings. På nuværende tidspunkt har Statsforvaltningen tre måneders ventetid på konfliktmægling.¹²⁹ Da parternes konfliktniveau i VIVE-rapporten er vurderet ved vejledningsmø-

¹²⁸ Justitsministeriets forskningskontor, 2011 s. 22

¹²⁹ Bergmann, 2012 s. 103

det, antages det, at en del af konflikterne når at eskalere yderligere, imens parterne venter på sagens videre behandling. Det vurderes på denne baggrund, at ventetiden kan være medvirkende til, at der gennemføres så få mæglinger årligt.

Endeligt kan det tænkes, at parter, der ikke bliver enige under vejledningsmødet, kan miste troen på muligheden for at nå til enighed, hvorfor en del forældre på denne baggrund kan afvise tilbuddet om yderligere forligstilbud og i stedet anmode om, at der træffes afgørelse eller afsiges dom i sagen.

Uden forskning eller tal på området er det ikke muligt endeligt at fastslå årsagen til, at der gennemføres så få mæglinger. Ovenstående vidner dog om mæglingens begrænsninger, da mægling, som den gennemføres i Danmark, alene egner sig i en bestemt type forældreansvarssager. Ovenstående indikerer også, uanset årsag, at der er flere sager, der ud fra mæglingsteorien vil kunne profitere af mæglingen, end hvad der reelt gennemføres, hvilket vurderes at være problematisk, såfremt det skyldes, at forældrene ikke får tilbuddet eller får tilbuddet, men ikke til mæglingen før situationen eskaleres.

8.3.1.3 Børns trivsel

Til besvarelse af hvorvidt barnets tarv tilgodeses eller ikke tilgodeses, vil børns trivsel i de enkelte grupper belyses ved at benytte VIVE-rapporten, som også vurderer, hvilke risikofaktorer de enkelte grupper generelt rummer. VIVE-rapporten har forholdt sig til følgende seks risikofaktorer, som forskning har fastslået har en særlig negativ betydning for barnet: højt konfliktniveau, manglende omsorg, misbrugsproblemer, psykisk sygdom, fysisk/psykisk vold og overgreb. VIVE-rapporten konstaterer, at barnets belastning stiger med antallet af risikofaktorer, og at der i gennemsnit ikke vil være nogen risikofaktorer til stede i gruppe 1. I gennemsnit vil der være én til stede i gruppe 2, mellem to og tre i gruppe 3 og fire til stede i gruppe 4. I gruppe 3 kan der forekomme op til fire og i gruppe 4 kan der forekomme helt op til seks risikofaktorer.

I gruppe 1 vurderes 12% af børnene at befinde sig uden for det normale trivselsområde. Da den gennemsnitlige procent af børn, der befinder sig uden for det normale trivselsområde, blandt alle danske 7-årige børn ligger på 9% og på 10% for 11-årige børn, adskiller børnenes trivsel sig således ikke væsentligt fra danske børn i almindelighed i denne gruppe.¹³⁰

I gruppe 2, som indeholder den gennemsnitlige forældreansvarssag i Statsforvaltningen, er den centrale risikofaktor, at forældrene ikke samarbejder. 78% af børnene befinder sig inden for det trivselsmæssige normalområde. De resterende 22% har enten få, flere eller mange problemer.¹³¹ Der er således en fordobling af børn, der falder uden for det trivselsmæssige normalområde, sammenlignet med gruppe 1.

I gruppe 3 vurderes 35% af børnene at befinde sig uden for det trivselsmæssige normalområde, og i gruppe 4 befinder 42% af børnene sig uden for det trivselsmæssige normalområde.¹³² Børn med trivselsmæssige problemer i denne gruppe er dermed 3-4 gange så stor som i gruppe 1.

Ud fra dette kan det udledes, at barnets trivsel påvirkes i særlig negativ retning, når der forekommer risikofaktorer som vold, misbrug og psykisk sygdom.

Børn i gruppe 3 og 4 er de børn, som vurderes at være i dårligst trivsel, og samtidig er det forældre i disse to grupper, som med størst sandsynlighed ikke vil blive tilbudt konfliktmægling grundet kate-

¹³⁰ VIVE, 2017 s. 72

¹³¹ Ibid.: s. 73

¹³² Ibid.: s. 74-75

goriseringen som ”højkonfliktpar”. Barnets tarv kan derfor helt overordnet siges ikke at blive tilgodeset via konfliktmægling i disse sager, da der slet ikke gennemføres mægling.

På den anden side kan det på baggrund af den gennemgåede mæglingsteori konstateres, at det ikke vil gavne barnets tarv at gennemføre en mægling i disse sager, da mægling ikke bliver en succes, når parterne enten ikke vil eller kan deltage aktivt. Den nuværende mæglingsordning, hvor visitation af sagerne er et obligatorisk led i processen, sikrer således på den anden side, at der ikke forekommer en dobbeltsagsbehandling, hvilket alene vurderes at ville forlænge sagsbehandlingen og med stor sandsynlighed eskalere konfliktniveauet yderligere og i sidste ende forværre barnets trivsel.

Da Norge qua den obligatorisk mægling mægler mellem par, der ikke visiteres til mægling i Danmark, vil erfaringer fra Norge med at mægle i type 1, 3 og 4 belyses for at vurdere, om Danmark kan drage nytte af denne erfaring.

8.3.2. Barnets ret til at blive hørt

8.3.2.1 Børn i mægling

Børn inddrages på forskellig vis i Statsforvaltningen, men som allerede konstateret inddrages børn på nuværende tidspunkt ikke direkte i konfliktmægling til trods for ordlyden i FAL § 32, hvor det fremgår, at Statsforvaltningen skal tilbyde konfliktmægling til forældre og børn ved uenighed om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.

I vejledning om samvær fremgår det, at rammerne for at tilbyde konfliktmægling på nuværende tidspunkt ikke er til stede. Bestemmelsen åbner dog op for, at børn på et senere tidspunkt vil kunne deltage i konfliktmægling, og der åbnes op for, at Statsforvaltningen på et hvilket som helst tidspunkt kan lave forsøgsordninger med børns inddragelse med hjemmel i bestemmelsen.¹³³

Ved udarbejdelse af den allerede omtalte CASA-rapport fra 2004 blev de deltagende forældre spurgt, om de mente, at børn bør inddrages direkte i mæglingen. Der var bred enighed om, at børn ikke bør deltage, ”(...) fordi de er for unge, og fordi det ikke er dem, der er problemet, eller deres problem.” Kun 9% mente, at børn over 12 år burde deltage.¹³⁴ 71% af forældrene mente nemlig, at der var blevet taget nok hensyn til børnene under mæglingen, selvom de ikke blev inddraget direkte, da mægler hele forløbet igennem hjalp forældrene med at holde fokus på børnene ved hjælp af forskellige spørgeteknikker. Mæglers holdning til, om børn bør inddrages i mægling, adskilte sig ikke fra forældrenes holdning. En mægler udtalte i den forbindelse: “(...) mægling kan sammenlignes med et aftenmøde, når børnene er gået i seng.”¹³⁵

Forældrene og mæglers holdning var derfor dengang, at børn ikke hører til i mæglingsrummet, under hensyntagen til børnene selv. Da børn forsat ikke inddrages ved mægling i dag, kan det indikere, at holdningen forsat er den samme.

8.3.2.2 Barnets perspektiv via en samtale

Da mægling som bekendt foregår uafhængigt af den øvrige sagsbehandling, har mægler ikke på forhånd kendskab til sagen. At der er vandtætte skotter mellem mæglingen og den øvrige sagsbehandling, vil betyde, at mægler alene vil modtage faktuelle oplysninger om forældrene og børnene, såsom deres navne og aldre, inden mæglingen påbegyndes. Mægler vil således heller ikke modtage notat fra en eventuel tidligere afholdt børnesamtale ved sagens behandling i Statsforvaltningen. Det-

¹³³ VEJL 11362, 2015 pkt. 3.6.3.2

¹³⁴ CASA, 2004 s. 20

¹³⁵ Ibid.: s. 19

te må betyde, at der heller ikke er praksis for, at barnets perspektiv i mæglingen bliver belyst via en samtale.

Dette til trods for, at både konventionen og loven stiller krav om, at barnet som hovedregel skal høres i alle anliggender, der vedrører barnet, såfremt barnet også selv ønsker det. Dette leder til spørgsmål om, hvorvidt nuværende praksis således lever op til lovgivningen.

8.3.2.3 Lever praksis op til børnekonventionen og forældreansvarsloven?

konventionens artikel 12, stk. 2 fastslår, at barnet skal høres "(...) enten direkte eller gennem en repræsentant." Bestemmelsen fastlægger således, at barnet kan høres på andre måder end ved direkte inddragelse. Det fastslås dog i kommentarer til konventionen, at børn så vidt muligt bør høres direkte snarere end gennem en repræsentant.¹³⁶ Det fremgår yderligere, at barnet skal høres i overensstemmelse med de i national rets forskrevne fremgangsmåder.

Som allerede gennemgået skal barnets synspunkt i dansk ret altid komme til udtryk og ifølge FAL § 34 skal dette ske ved direkte inddragelse, medmindre undtagelserne gør sig gældende: hvis det anses for at være *unødvendigt*, eller hvis det anses for at være *til skade for barnet*. Hvis ikke der er tale om én af disse undtagelser, har Statsforvaltningen, jf. bestemmelsens ordlyd, altså en pligt til at inddrage barnet direkte, såfremt barnet også ønsker det. Af kommentarer til loven fremgår det, at det kan være til *skade* for barnet at inddrage barnet direkte, hvis barnet er så belastet af forældrenes konflikter, at en direkte inddragelse vil belaste barnet yderligere.¹³⁷ Af bemærkninger til bestemmelsen fremgår det, at det vil være *unødvendigt* at inddrage barnet direkte, hvis der opnås enighed mellem forældrene hurtigt, men samtidigt fremgår det, at der skal udvises tilbageholdenhed med ikke at inddrage børn i selv mindre spørgsmål, da hensynet til barnets retstilling og barnets interesse i at komme til orde eller på anden måde at få sit perspektiv belyst skal veje tungt. Samtidig fremgår det, at der ved vurdering af, om barnet skal inddrages, ikke alene skal lægges vægt på, hvad der i et voksenperspektiv fremstår som væsentligt.¹³⁸

Det må på baggrund af dette konstateres, at hensigten er, at undtagelsen alene kan benyttes i få tilfælde og alene af hensyn til barnet, selv ligesom konventionen tilskriver det.

I vejledning om samvær fastslås det alligevel, at det er *unødvendigt* at høre barnet i de tilfælde, hvor forældrene når til enighed under konfliktmæglingen.¹³⁹ Undtagelsesbestemmelsen vil således altid gøre sig gældende ved mægling.

Som bekendt fremgår det både af FAL § 5 og af konventionens artikel 12, at barnet skal høres i alle forhold vedrørende barnet, hvilket indebærer, at Statsforvaltningen har en pligt til at høre barnet, når Statsforvaltningen træffer afgørelse, men det betyder også, at Statsforvaltningen og forældrene samt andre skal inddrage barnets synspunkter i flere tilfælde, end når der træffes afgørelse. Bestemmelsen vurderes således også at forpligte, at barnet bliver hørt i forbindelse med konfliktmægling.

Ved en sammenligning med tidligere lovgivning omkring barnets høringsret står det klart, at barnets høringsret er styrket lovmæssigt. Dette fordi § 29 b i lov og forældremyndighed og samvær alene fastslog, at barnet skulle høres, når der skulle træffes afgørelse i Statsforvaltningen.¹⁴⁰

¹³⁶ General Comment nr. 12, 2009

¹³⁷ Krone Christensen s. 552

¹³⁸ 2006/1 LSF 133 bem. til § 33, 8 afsnit.

¹³⁹ VEJL 11362, 2015 pkt. 4.1.1.1

¹⁴⁰ 2006/1 LSF 133 L, pkt. 2.1.3

På baggrund af nuværende mæglingsordning antages barnets høringsret ikke at være styrket i praksis.

Det vurderes ikke, at nuværende mæglingsordning lever op til hverken konventionen eller loven, da barnet aldrig høres direkte. Det fremstår problematisk, at Danmark påstår at efterleve konventionen, når dette alene sker i lovteksten og ikke i praksis, hvor barnets rettigheder reelt bør efterleves for at tilgodese barnet tarv.

8.3.2.4 Barnets perspektiv via forældrenes oplysninger

Da barnets perspektiv *altid* skal belyses, skal Statsforvaltningen som minimum sikre, at barnets perspektiv belyses på anden måde, når Statsforvaltningen ikke inddrager barnet direkte.

I mægling vil dette ifølge vejledning nr. 11362 om samvær ske ved forældrenes egne oplysninger.

¹⁴¹ Da konventionen foreskriver, at barnet kan høres direkte eller gennem en repræsentant, åbner bestemmelsen op for, at forældrene *kan* fungere som barnets repræsentant. Det fremgår ligeledes af loven, at barnet kan inddrages "(...) *via samtale eller på anden måde der belyser barnets perspektiv*", hvorfor forældrenes oplysninger kan falde ind under at belyse barnets perspektiv "*på anden måde*." Det beskrives i vejledning nr. 11362 om samvær at "*Hvis forældrene under et vejledningsmøde, en børnesagkyndig rådgivning eller en konfliktmægling bliver enige om samværet, må Statsforvaltningen som udgangspunkt antage, at denne samværsaftale er et udtryk for, hvad der er bedst for barnet.*" ¹⁴²

Dette bygger på en antagelse om, at forældrene som barnets nærmeste må kunne forventes at vide, hvad der er bedst for barnet. Vejledningen understreger dog, at hvis mægler ikke mener, at forældrenes aftale er til barnets bedste, til trods for forældrenes enighed, så kan sagsbehandleren foreslå forældrene, at barnet tilbydes en samtale, således at barnets perspektiv kan belyses yderligere. Hvis forældrene ikke ønsker, at barnets perspektiv belyses yderligere, herunder at barnet inddrages i sagen, må Statsforvaltningen som altovervejende hovedregel respektere forældrenes aftale om samværet og på grundlag af aftalen udarbejde et samværsdokument, hvis forældrene anmoder herom, og herefter afslutte sagen. I sidste ende er det derfor forældrene, der beslutter, om barnet skal høres. ¹⁴³

At det er forældrene, der vurderes til bedst at kunne vurdere, om barnet skal høres eller ej, adskiller sig fra andre tilbud i Statsforvaltningen. Når forældrene modsætter sig, at barnet skal til samtale under andre tilbud end ved konfliktmægling, skal Statsforvaltningen ifølge vejledning nr. 11362 om samvær overveje at anvende principperne om manglende medvirken og processuel skadevirkning overfor den forælder, der modsætter sig, at barnet skal høres. ¹⁴⁴ Dette må basere sig på en tillid til, at de forældre, der vælger at deltage i konfliktmægling, netop er i stand til at tilgodese barnet.

Kun i de tilfælde, hvor Statsforvaltningen bliver opmærksom på, at en forælder udsætter barnet for en strafbar handling såsom vold, og forældrene under mæglingen aftaler, at der skal være uovervåget samvær, er Statsforvaltningen forpligtet til at underrette kommunen på baggrund af samværsaftalen. Af de etiske retningslinjer for konfliktmægling i statsamtterne (2002) fremgår det ligeledes, at *mægler skal afbryde konfliktmæglingen, hvis mægler finder, at parterne er ved at indgå en aftale, som helt åbenlyst strider imod, hvad der er bedst for barnet.*

¹⁴¹ VEJL 11362, 2015 pkt. 4.1.

¹⁴² Ibid.: pkt. 3.5

¹⁴³ Ibid.: pkt. 3.5

¹⁴⁴ Ibid.: pkt. 4.1.1.1

Da det som hovedregel er forældrene, der bestemmer, om barnet skal høres, leder dette til et spørgsmål om, hvorvidt forældre i konflikt er i stand til at tilgodese barnets tarv på baggrund af viden fra mæglingsteorien vedrørende konfliktens betydning for parterne.

8.3.2.5 Kan forældre i konflikt tilgodese barnets tarv?

Da det er forældre som befinder sig i gruppe 2, der på baggrund af nuværende screening vil tilbydes konfliktmægling, og deres konfliktniveau beskrives at være på alt på konflikttrappens niveau 3-7, er det svært at vurdere, om konfliktniveauet vil risikere at kunne overskygge parternes mulighed for at tilgodese barnets tarv.

En eskaleret konflikt vil dog som oftest betyde, at forældrene har svært ved at adskille sag og person ad. Jo mere konflikten eskaleres, desto vigtigere bliver det for parterne at få ret, og parterne når hurtigt en tilstand, hvor de vil ty til alle midler. På denne baggrund vurderes parterne, at få svært ved at holde fokus på en tredjeperson, barnets interesser ved et højt konfliktniveau.

Advokat og mediator Susanne Ravn, som i mange år har arbejdet som konfliktmægler i egen praksis, understøtter dette i værket *Forældreansvarsloven - Kærlig talt*: *”Det er min erfaring, at jo højere konfliktniveauet er mellem forældrene, jo sværere er det for forældrene at se, hvordan børnene lider under det. Og her taler jeg om ganske almindelige kærlige forældre. Det er, som om at konflikten tapper al energien og får forældrene til at miste overblikket.”*¹⁴⁵

Spørgsmålet er da også, om forældrene overhovedet ved, hvad der er barnets bedste, når barnet ikke inddrages direkte.

I CASA-rapporten beskrives det, at forældrene ikke er i tvivl om, at det er barnets bedste, man skal tilgodese under en mægling, men på samme tid blev det beskrevet, *”(..) at forældrene langt fra er enige om hvad der er godt for barnet.”*¹⁴⁶ Da børn som beskrevet i afsnit 2.2 er yderst loyale over for deres forældre, vil børn med stor sandsynlighed ytre forskellige ønsker til forældrene, alt efter hvad barnet tror, at forældrene ønsker at høre. Når barnet ikke inddrages direkte i mæglingen, og barnet heller ikke bliver inddraget ved en samtale, hviler barnets bedste i stedet på, hvad forældrene hver især oplever, tror eller fortolker ud fra barnets ønsker.

8.3.2.6 Kan parterne forhandle sig frem til barnets bedste?

Ifølge den refleksive model findes der ingen objektiv sandhed. Parterne skal derfor ved en mægling erkende, at hver part har del i sandheden, og løsningen vil i sidste ende indeholde elementer af begges virkelighed. Når parterne forhandler ved processens trin 5, er en af mæglerens opgaver at hjælpe parterne med at justere deres forventninger, således at der bliver et rimeligt forhold imellem parternes behov og interesser, og hvad de mener, de med rimelighed kan få ud af mæglingen.

Spørgsmålet må herefter være, om parterne kan forhandle sig frem til en løsning, som er bedst for barnet? Hvis barnet til moren har ytret et ønske om at bo i en 10-4 ordning, men til faren har ytret ønske om en 7-7 ordning, kan parterne så forhandle sig frem til en 8-6 ordning og dermed tilgodese barnets tarv? Næppe. I dette tilfælde vil parterne i større grad forhandle sig frem til en løsning, som forældrene selv kan acceptere. Barnet har måske et helt tredje ønske, som ikke er kommet til udtryk og derfor ikke indgår i parternes forhandling.

¹⁴⁵ Bergmann, 2012 s. 102.

¹⁴⁶ CASA, 2004 s. 111

Af Statsforvaltningens hjemmeside¹⁴⁷ fremgår det, at det særlige ved mægling er ”*At I selv bestemmer, om I vil fokusere på at få løst konkrete uenigheder, eller om I vil fokusere på helt generelt at få jeres forældresamarbejde til at fungere – eller begge dele.*”

Parterne kan derfor søge hjælp vedrørende en konkret problemstilling eller vedrørende deres relation generelt. På baggrund af ovenstående fremgår det ikke hensigtsmæssigt, at barnet ikke høres, når uenigheden drejer sig om en konkret problemstilling.

Derimod vurderes det at være mere acceptabelt ikke at høre barnet, når mæglingen skal dreje sig om at forbedre forældrenes relation. Man ved på forhånd, at det vil forbedre barnets tarv, hvis forældrene forbedrer deres samarbejde. Hvis forældrene har et dårligt samarbejde, handler det med stor sandsynlighed om forhold, som kan henføres til forældrenes tidligere relation som kærester/gift. FAL § 5 bestemmer også alene, at der i alle forhold vedrørende barnet skal tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed.

8.3.2.7 Barnets generelle inddragelse i Statsforvaltningen

Da børn ikke høres i, under eller ved mægling, er der af gode grunde ikke evaluering på børns oplevelse af at blive inddraget. I en undersøgelse¹⁴⁸ udarbejdet af børnerådet på baggrund af barnets generelle inddragelse ved andre tilbud i Statsforvaltningen beskrives det, at børn gerne vil inddrages, da børnene understreger, at forældrenes perspektiv i forhold til en given problemstilling ikke altid er det samme som børnenes. Undersøgelsen viser, at 79% af de børn, som har haft medindflydelse i beslutningen om, hvor barnet skulle bo, er tilfredse med aftalen, hvorimod kun 51% af de børn, som ikke har haft medindflydelse, er tilfredse med aftalen, hvilket understøtter den før omtalte påstand.¹⁴⁹ Disse tal understreger vigtigheden af, at barnet inddrages, når barnets tarv skal tilgodeses.

Barnet inddrages dog – til trods for disse positive tal – kun i en forholdsvis lille del af Statsforvaltningens øvrige tilbud. I 2017 blev i alt 1.867 børn inddraget ved sagens behandling i Statsforvaltningen. I 1.686 af tilfældene blev barnet inddraget gennem en samtale, og i 181 af tilfældene blev barnet inddraget i forbindelse med udarbejdelse af en børnesagkyndig undersøgelse.¹⁵⁰

Da Statsforvaltningen behandlede 23.444 sager i alt i 2017, blev barnet altså alene inddraget i 12,5 % af sagerne.

Dette understøtter antagelsen om, at det generelle syn på barnet forsat er, at barnet ikke hører til i forældreansvarssager. Børnerådet har anbefalet, at børn inddrages i større grad i Statsforvaltningen, således at Danmark i større grad kan leve op til konventionen.¹⁵¹

8.3.3 Sammenfatning

Mægling benyttes kun i ringe omfang i den nuværende ordning, og mægling er heller ikke velegnet i alle sager. Mægling er ikke det rette tilbud i højkonfliktsager, da viljen og evnen til samarbejde mellem forældrene i disse sager er dårligst, og netop vilje og frivillighed er den refleksive models ryggrad. Derudover må den høje forligsprocent sammenholdt med mægling i kun 4% af sagerne indikere, at mange sager allerede løses gennem andre tiltag, altså uden mægling. Man kan således ikke konkludere, at barnets tarv ikke er tilgodeset, men godt at den ikke er tilgodeset ved mægling.

¹⁴⁷ www.statsforvaltningen.dk 06.04.2018

¹⁴⁸ Børnerådet: Børneindblik 3/2016

¹⁴⁹ Børnerådet, 2017 s. 31

¹⁵⁰ Bilag 2

¹⁵¹ Børnerådet, 2017 s. 31

I de få tilfælde hvor mægling mellem forældrene benyttes, inddrages barnet hverken i selve mæglingen eller via en samtale til brug for mæglingen. Barnets perspektiv belyses alene via forældrene, og det vurderes ikke at være foreneligt med hverken konventionen eller loven eller hensigtsmæssigt på baggrund af mæglingsteorien. Der vil være risiko for, dels at barnet i loyalitetskonflikt i sine udtalelser til forældrene har tilgodeset forældrenes behov, og dels at forældrene fortolker barnets ønsker til egen fordel. Konventionen og lovens krav om barnets ret til at blive hørt, sikres derfor ikke i mæglingen, hverken direkte eller indirekte i den nuværende ordning i Statsforvaltningen.

9. Bør obligatorisk mægling i lighed med den norske mæglingsmodel indføres i Danmark?

På baggrund af ovenstående vil en belysning af den norske mæglingsordning benyttes til at vurdere, om den norske mæglingstilgang i større grad sikrer barnets ret til begge sine forældre.

Besvarelsen er todelt. Først vurderes det, om den norske tilgang i større grad end den danske formår at få forældrene til at nå til enighed via mægling, og en sammenligning af det danske og norske system vil foretages. Dernæst undersøges det, hvordan den norske metode for mægling harmonerer med den reflektive model.

9.1 Virker forligsbestræbelserne i Norge?

Da den obligatoriske mægling gennemfører mægling mellem par, som ikke tilbydes mægling i Danmark (type 1 med intet eller lavt konfliktniveau og type 3 og 4, parter med højt konfliktniveau), er det relevant for bevarelse af afhandlingens andet spørgsmål at afklare, hvorvidt Norge har succes med at gennemføre mægling i disse sager.

9.1.1 Fungerer den norske mæglingsordning?

I 2011 blev den norske mæglingsordning evalueret af Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (herefter SINTEF)¹⁵² Metoden var ved kvantitativ og kvalitativ dataindsamling baseret på 1.460 gennemførte mæglinger. Formålet med evalueringen var at vurdere, om den obligatoriske mægling havde den ønskede effekt, nemlig at færre sager skulle afgøres ved domstolene, og at flere forældrepar skulle indgå aftaler i samarbejde om forældreansvar.

Evalueringen viste først og fremmest, at 75% af forældreparrene afsluttede mæglingen med en aftale omkring barnet. Forældrene var dog i halvdelen af sagerne enige, allerede inden de deltog i mæglingen, men alligevel mente 60%, at aftalen var blevet bedre efter nærmere dialog omkring aftalen i den obligatoriske time. Generelt var der tilfredshed med mæglingsordningen.

En del af de mæglere, som deltog i undersøgelsen, mente dog, at der var behov for en differentieret indsats over for forældrepar med særligt højt konfliktniveau, da det blev fremhævet, at disse var så konfliktfyldte, at de ikke kunne løses ved hjælp af den obligatoriske mæglingstime. Antallet af sager, som må afgøres ved de norske domstole, beskrives på denne baggrund forsat at være stor, da par, som uden en obligatorisk mæglingsordning ville have søgt domstolene, alligevel gør det efter den obligatoriske time.¹⁵³

I artiklen ”*Mandatory Mediation outside the court: A process and Effect Study*” fra 2015 understøttes samme problematik som ovenfor. I artiklen beskrives det, at den nuværende ordning ikke fungerer i 70% af tilfældene for højkonfliktpar, hvorfor systemet fejler over for børn i disse familier. I artiklen beskrives en undersøgelse, som viser, at fem ud af 10 af de højkonflikt par, som forlod mæglingen efter den ene obligatoriske mæglingstime, forsat ikke havde en aftale 18 måneder efter mæglingen. Undersøgelsen viste yderligere, at højkonfliktparrene i 53% af tilfældene ikke havde tiltro til, at mægling kunne hjælpe til en løsning. Dette indikerer, at den lave forventning til mæglingen spiller en stor rolle, når parterne kun vælger den ene obligatoriske time. Artiklen viste en anden tendens, nemlig at de højkonfliktpar, som kom til enighed, var dem, som havde deltaget i flest mæglingstimer.¹⁵⁴

¹⁵² SINTEF, 2011

¹⁵³ Social- og Indenrigsministeriet, 2016 s. 26

¹⁵⁴ Tjersland, Gulbrandsen, Haavind, 2015

I artiklen "*A Dispute Systems Design Perspective on Norwegian Child Custody Mediation*" påpeges igen problematikken omkring højkonfliktpar, og det vurderes, at målgruppen for den obligatoriske mægling er alt for bred, da mæglingssystemet slet ikke er gearret til forældre med højt konfliktniveau. Det påpeges, i tråd med påstanden ovenfor, at de op til syv tilbudte timer i mange tilfælde heller ikke vil være nok, når konfliktniveauet er så højt ved mæglingens start. Antallet af timer til disse par burde derfor ifølge artiklen øges yderligere. I artiklen beskrives det, at mæglerne selv udtaler, at de især har svært ved at håndtere højkonfliktsager, hvor der er vold og lignende. Mæglerne tilbydes ikke løbende træning i at håndtere disse problemstillinger, hvilket kan medføre, at parternes konflikter forværres, hvilket i sidste ende vil gå ud over børnene.¹⁵⁵

Det kan på denne baggrund udledes, at den obligatoriske mægling hovedsageligt fungerer for parter med intet eller lavt konfliktniveau, men ikke for højkonfliktpar. Umiddelbart fremstår den danske screening på denne baggrund hensigtsmæssig. Om Danmark og Norge definerer højkonfliktpar ens, bliver behandlet senere i afsnittet.

9.1.2 Tilgodeses barnets tarv?

I år 2011 udgav Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet en rapport ved navn "*Evaluering av mekling etter ekteskapslov og barnelov*" (herefter SINTEF-rapporten).

Af SINTEF-rapporten fremgik det, at både mæglere og forældre udtrykte, at barnets bedste i høj grad bliver varetaget i mæglingen, og at de aftaler, som forældrene indgår, i størstedelen af sagerne er til barnets bedste.

Udfordringen med at tilgodese barnets tarv opstår ifølge rapporten i højkonfliktsagerne, da forældrenes konflikter tager for meget plads i mæglingen. Barnets tarv bliver derfor ikke varetaget i lige så høj grad i højkonfliktsager som i sager med intet eller lavt konfliktniveau. Der er enighed blandt mæglerne om, at de højkonfliktpar, som formår at indgå en aftale i mæglingen, kun i mindre grad tilgodeser barnets bedste.¹⁵⁶ Det beskrives, at barnets bedste sjældent er et tema hos de forældrepar, som kun deltog i én mæglingstime, da forældrenes konfliktniveau fylder for meget i den ene mæglingstime, til at barnets bedste når at blive talt om.¹⁵⁷ Samtidig viste undersøgelsen, at hvis der alligevel blev tid til at bringe barnet på banen i mæglingen, havde det en positiv effekt på, hvordan forældrene oplevede mæglingen. Undersøgelsen viste faktisk, at jo mere, der blev talt om barnet, desto mere positivt stemte var forældrene over for den obligatoriske mæglingsordning. Dette gjaldt både parter med intet, lavt og højt konfliktniveau.¹⁵⁸

9.1.3 Screening af sagerne

Ændringen i 2007 med tilbud om flere timer til højkonfliktsager har ikke haft den ønskede effekt, da tal fra SINTEF-rapporten viste, at 60% af de sager, som blev indbragt for domstolene, ikke havde valgt at tage imod de øvrige timer, og mæglere udtalte i denne forbindelse, at parterne havde profiteret af at forsætte mæglingen i flere end den enkelte time i over halvdelen af sagerne.¹⁵⁹

Det fremstår problematisk, at parterne kun vælger en time, for det første fordi mægler får en udfordring med at nå at overbevise parterne om den positive effekt, mægling kan have, og for det andet

¹⁵⁵ Nylund, Ervasti, Adrian, 2018 s. 19-20

¹⁵⁶ SINTEF, 2011 s. 23

¹⁵⁷ Ibid.: s. 60

¹⁵⁸ Ibid.: s.122

¹⁵⁹ Social- og Indenrigsministeriet, 2016 s. 26

fordi det er påpeget, at forældrene ikke når at fokusere på barnets tarv ved bare en enkelt mæglingstime.

I rapporten ”*Barnas stemme stilner*” fra 2014 beskrives det, at Barneombuddet har anbefalet at ordningen med en enkelt obligatorisk mæglingstime bliver ændret til den gamle ordning med tre obligatoriske timer, således at mægler kan nå bedre ind til parterne og få plads til at tilgodese barnets tarv. Barneombuddet påpeger, at de tre timer skulle gælde for alle forældrepar, uanset konfliktniveau, da det ville være umuligt at screene højkonfliktpar så tidligt i processen.¹⁶⁰

En undersøgelse blandt mæglerne i SINTEF-rapporten viser, at 80% af alle mæglerne ønsker at få mandat til at tvinge højkonfliktpar til mægling i flere timer end den ene obligatoriske, i de tilfælde hvor mæglerne selv vurderer, at det vil føre til et bedre samarbejde og en aftale om børnene.¹⁶¹ Der er således enighed om, at ordningen bør ændres, men ikke hvordan ordningen så bør udforme sig.

Ifølge oplysninger på Regjeringen.no¹⁶² arbejdes der på nuværende tidspunkt på at udvikle en digital indgangsportal til det norske mæglingssystem, hvilket yderligere understøtter, at nuværende ordning ikke fungerer. Ønsket er endnu en gang at omfordele ressourcerne, således at der bruges flere ressourcer på de forældrepar, som er i højkonflikt, og færre på de forældre som på forhånd er enige.¹⁶³

9.2 Sammenligning af det danske og norske system

9.2.1 Kan det danske og norske system overhovedet sammenlignes?

Af Ekteskapslovens § 26 (for gifte) og af Barnelovens § 52 (for ugifte samlevende) fremgår det, at målet med mægling er at få parterne til at indgå en skriftlig aftale om forældreansvar. Succeskriteriet er således det samme som i Danmark, jf. vurderingen i afsnit 4.2. Som konkluderet i afsnit 7.2 er vurdering af, hvornår og hvordan barnets tarv bedst tilgodeses den samme som i Danmark. Målet er derfor det samme, dog med to forskellige tilgange til, hvordan målet nås.

Den største forskel mellem det danske og norske system er det faktum, at forældrepar i Danmark kun kommer i kontakt med systemet, såfremt de er uenige (behovsprincip), hvorimod man i det norske system kommer i kontakt med alle forældrepar med børn under 16 år (universel ydelse). Det er på denne baggrund svært at sammenligne succesraten – målt i tal – i hhv. Norge og Danmark, da statistikken i Norge omfatter par, som i Danmark slet ikke vil komme i kontakt med systemet. Derudover omfatter statistikken højkonfliktpar, som ikke vil tilbydes mægling i Danmark, jf. afsnit 8.3.1.2.

Det er i stedet muligt at måle succesraten i de to lande ved at sammenligne den samlede forligsprocent i forældreansvarssager. På denne måde bliver det tydeligt, om den obligatoriske mægling får flere par til at nå til enighed end i den danske ordning, hvor mægling blot er ét af flere tilbud.

9.2.2 Er landene sammenlignelige ud fra antallet af skilsmisser og forældrenes konfliktniveau?

Det er nærliggende først kort at undersøge, om Norge står over for samme problematik som Danmark med mange skilsmisser og samlivsbrud og sager med så højt konfliktniveau, at det går ud over børnene.

¹⁶⁰ Barneombudet, 2012 s. 33

¹⁶¹ SINTEF, 2011 s. 74

¹⁶² www.Regjeringen.dk 08.06.2018

¹⁶³ Kort om aftalen – det nye familieretlige system

I SFI-rapporten ”*Analyse om udviklingen i familieretlige konflikter*” fra 2016 konstateres det, at der i 2015 var 25 % af de norske børn, hvis forældre ikke længere var sammen, hvor tallet var 27 % for de danske børn. Antallet af børn, der oplever, at deres forældre går fra hinanden, er således næsten identisk i de to lande.

Rapporten sammenligner på baggrund af en norsk undersøgelse af Wiik m.fl. fra 2015 og en opgørelse fra Børns Vilkår fra samme år, om danske og norske skilsmissebørns situation adskiller sig væsentligt fra hinanden mht. forældrenes konfliktniveau.

Rapporten konstaterer, at danske og norske forældre i gennemsnit har tæt på samme konfliktniveau.¹⁶⁴ Landenes forligsprocent er på denne baggrund fuldt ud sammenlignelige.

9.2.3 Hvordan virker forligsbestræbelserne i hhv. Norge og Danmark i tal

I samme SFI-rapport (som nævnt ovenfor) sammenlignes tal forsigtigt ud fra den generelle forligsprocent ved hhv. den obligatoriske mægling og det danske sagsforløb i 2014. Det konstateres, at det lykkedes Danmark at bringe parterne til enighed i 53% af sagerne, mens 47% af sagerne afsluttes ved, at der træffes afgørelse, eller at parterne afslutter uden enighed. Det konstateres, at det norske system i samme årstal bragte 75% til enighed, hvorfor 25% ikke når til enighed. På baggrund af disse tal bragte Danmark 22% færre par til enighed end Norge. SFI-rapporten konstaterede, at man ved at se bort fra de forældrepar, som på forhånd var enige, faldt den norske enighedsprocent til 63, og derfor blev enighedsprocenten alene 10% højere, end det var tilfældet ved den danske Statsforvaltning.¹⁶⁵

Den danske forligsprocent i 2014 er en del lavere end den konstaterede forligsprocent fra 2017 som blev beskrevet i afsnit 8.3.1.1. Forligsprocenten er steget i Danmark, og derfor kan forskellen mellem de to landes forligsprocent være endnu mindre i 2017. Da det ikke har været muligt at finde tilsvarende nye tal fra Norge, kan dette dog hverken be- eller afkræftes. Ud fra ovenstående kan det fastslås, at Norge formår at hjælpe parterne til at nå til enighed i lidt flere sager end i Danmark, men hvor der alene er tale om en lille forskel i forligsprocenten.

Med hensyn til sammenligning af mægling i de to lande fremgår det af SINTEF-undersøgelsen, at hele 75% af de norske par deltog i den obligatoriske mæglingstime i 2011, hvorfor kun 25% valgte de frivillige timer til.¹⁶⁶ Det er konkluderet, at der alene blev gennemført mægling i 4% af Statsforvaltningens sager i 2017. Til trods for, at den norske undersøgelse er af ældre karakter, så kan tallene forsigtigt bruges til at vise, at både danske og norske par i stor grad begge har valgt de frivillige timer fra.

9.2.4 Defineres højkonfliktpar ens i Danmark og Norge?

Det står nu klart, at Norge, ligesom Danmark, har problemer med at få højkonfliktpar til at nå til enighed, men defineres højkonfliktpar mon ens i de to lande? For bare tre år siden i 2015 blev rapporten ”*Foreldrekonflikt; identificering av konfliktnivåer, sentrale kjennetegn og risiko-faktorer hos høykonfliktpar*” publiceret af Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (BUFDIR). Det blev beskrevet at ”*På tross av den utstrakte bruken av begrepet høykonflikt, har det verken hos behandlere eller domstoler vært enighet om hvordan begrepet skal defineres.*”¹⁶⁷

¹⁶⁴ SFI, 2016 s. 36

¹⁶⁵ Ibid.: s. 52

¹⁶⁶ SINTEF, 2011 s. 54

¹⁶⁷ Folkehelseinstituttet, 2015 s. 11

På denne baggrund blev det konstateret, at der var brug for en nærmere definition ”*Det er behov for en mer udfyllende definisjon og beskrivelse av høykonfliktparene, slik at familievern og andre instanser blir bedre i stand til å identifisere og gi riktig hjelp og oppfølging til denne gruppen. En slik definisjon vil også kunne hjelpe meklere til bedre å tilpasse formen på meklingen til den enkelte meklingsak.*”¹⁶⁸

Der blev efterspurgt en større forståelse for de indre faktorer hos parrene, da man hidtil alene havde betegnet de par, som ikke blev enige under mæglingen, som højkonfliktpar, uden at have en dybere forståelse for årsagen til, at disse par ikke nåede til enighed. Rapporten konkluderede, på baggrund af ny klinisk og empirisk litteratur, at højkonfliktpar særligt er personlige, fjendtlige og fastlåste over for hinanden. Højkonfliktpar adskiller sig fra andre par ved, at konflikthåndteringen bliver destruktiv og kommunikationen ikke-tilstedeværende. Der kan forekomme vold i relationen, men dette er ikke et kriterie. Det blev i rapporten konstateret, at det er skadeligt for børn at leve i familier med højkonflikt, og rapporten anbefalede på denne baggrund, at mæglere og andre fagfolk benytter sig af denne definition til bedre at kunne spotte og derfra håndtere højkonfliktpar fremover.

Ved at sammenholde den norske definition med den danske definition fra SFI-rapporten, som blev gennemgået i afsnit 8.3.1.2, står det klart, at definitionen langt fra er ens, da der skal være risikofaktorer såsom vold og misbrug til stede, før et forældrepar på nuværende tidspunkt defineres som højkonfliktpar i Danmark. Parter som er personlige, fjendtlige og fastlåste vil som udgangspunkt udgøre type 2-sager, som netop karakteriseres ved at være mæglingens målgruppe. Bemærkelsesværdigt er det derfor, at det er disse par, som ikke når til enighed i Norge.

Det er muligt at blive undtaget fra mægling i Norge, hvis en part kræver skilsmisse pga. overgreb,¹⁶⁹ jf. Ekteskapslovens § 26. Et overgreb defineres i § 24 som ”*Ektefellen med hensikt har forsøkt å drepe ham eller henne eller barna eller forsettlig har utsatt dem for alvorlig mishandling. Det samme gjelder dersom ektefellen har optrådt på en måte som er egnet til å fremkalle alvorlig frykt for slik atferd.*”

Det må således antages, at overgrebet skal være af grov karakter, før parterne fritages for mægling, og at mægling på denne baggrund er obligatorisk i alle andre sager, til trods for vold og misbrug. Dette vil i Danmark udgøre type 3- og 4-sager og på denne baggrund være de sager, hvor mægling ikke tilbydes, jf. FAL § 32 stk. 3.

9.2.5 Minder det danske og norske sagsforløb i virkeligheden meget om hinanden?

Som allerede konstateret er det alene en enkelt time i Norge, som er obligatorisk for parterne. I Danmark er vejledningsmødet, som tilsvarende typisk varer en time, ligeledes obligatorisk, hvorfor der til dels er et obligatorisk element i det danske system også. Der er dog naturligvis stadig den store forskel, at mødet i Norge er obligatorisk for alle par, hvor det i Danmark alene er obligatorisk for de par, som selv henvender sig.

I 2014 blev der i Norge gennemsnitligt brugt 1,65 timer i mæglingen.¹⁷⁰ I løbet af denne ene time skal mægler introducere sig, informere parterne om mæglingens indhold, og anbefale parterne at tage imod de øvrige timer, før mægler kan fokusere på forældrenes eventuelle uenigheder og barnets tarv. I SINTEF-rapporten beskrives det, at 30% af mæglingen blev brugt på at give parterne information om formålet med mæglingsordningen.¹⁷¹ Det kan således betvivles, hvor meget reel

¹⁶⁸ Ibid.: s. 11

¹⁶⁹ www.Regjeringen.no. 01.04.2018

¹⁷⁰ www.Bufdir.no. 10.07.2018

¹⁷¹ SINTEF, 2011 s. 59

mægling, der bliver tale om i denne time. Ved vejledningsmødet er formålet ligeledes, dog alt efter hvilken form for vejledningsmøde parterne bliver tilbudt, hovedsageligt at introducere parterne for Statsforvaltningens forligsmuligheder, hvis ikke parterne umiddelbart bliver enige. Som udgangspunkt ligner det danske vejledningsmøde og den norske obligatoriske mæglingstime således hinanden indholdsmæssigt.

Begge ordninger stiller derudover som betingelse for, at sagen kan komme for retten, at parterne har deltaget i hhv. den obligatoriske mægling og vejledningsmødet.

I SINTEF-rapporten understøttes antagelsen om, at det norske og danske system i virkeligheden ikke adskiller sig så meget fra hinanden. Rapporten opstiller et skema, som skal vise, om mægling er obligatorisk i de øvrige nordiske lande. For Finland, Island og Sverige gælder, at mægling ikke er obligatorisk. For Norge gælder, at mægling er obligatorisk, og for Danmark gælder, at mægling er delvis obligatorisk. Det beskrives i denne sammenhæng at *"Før statsforvaltningen kan avslutte saken om foreldremyndighet og/eller barnets bosted, og bringe det inn for retten, må foreldrene møte opp til statsforvaltningen til et veiledningsmøte. (...) og saksgangen er utformet slik at foreldrene først skal forsøke å samarbeide, og oppnå enighet via konfliktmekling, før saken kan bringes videre til domstolen.*"¹⁷²

Ved udformning af afhandlingens problemformulering var tanken, at den norske mæglingstilgang i høj grad adskilte sig fra den danske ved at gennemføre mægling i alle sager. På baggrund af ovenstående er dette ikke længere udgangspunktet. Relevant er derfor at undersøge nærmere, om metoden for mægling også adskiller sig.

9.3 Er den norske metode i tråd med den refleksive model?

9.3.1 Det obligatoriske aspekt

Som konstateret flere gange i løbet af afhandlingen skal mægling efter den refleksive model være frivillig af flere afgørende grunde, særligt grundet antagelsen om, at parterne er eksperter på eget liv, og at parterne selv er ansvarlige for deres konfliktløsning. Den norske ordning, hvor mægling kaldes obligatorisk, harmonerer på denne baggrund ikke med værdigrundlaget bag den refleksive model.

9.3.2 Metode for mæglingen

Der er ingen klar definition af, hvornår en aktivitet kan kaldes for mægling, og mægling findes derfor i dag i mange forskellige varianter verden over. Den norske tilgang til mægling adskiller sig væsentligt fra den refleksive model på særligt ét punkt: Mæglingen har også karakter af rådgivning. Ifølge den refleksive model er mægler neutral og kan på denne baggrund ikke komme med løsningsforslag. Mægler er alene "rammesætter". Der er i Norge ikke nogen særlig metode for mæglingen, men der er udstukket nærmere retningslinjer for mæglingens indhold. I retningslinjerne fremgår det, at *"Mekler bør foreslå alternative løsninger i meklinger når det er aktuelt"*.¹⁷³ En mægler vil derfor have til opgave at hjælpe parterne med at komme med de bedst mulige løsninger ved at bidrage med gode råd, løsningsforslag og måske i nogle tilfælde en juridisk vurdering.

9.3.2.1 Riskin's Grid

Juraprofessor Leonard L. Riskin¹⁷⁴ opstillede i 1996 flere varianter af mægling i sin artikel *"Understanding Mediators Orientation i Harvard Negotiation Law Review"*. Riskin opstillede en matrix,

¹⁷² SINTEF, 2011 s. 27

¹⁷³ Barne- og likestillingsdepartementet, 2008

¹⁷⁴ Kimberlee, Love, 1998 s. 71-110

som oprindeligt blev til på baggrund af evaluering af mæglinger i USA. Modellen blev benyttet til at opdele USA geografisk, alt efter hvilken form for mægling, de forskellige stater benyttede sig af. Modellen kan i dag benyttes til at få et billede af, hvor forskelligartet mæglingsaktiviteten kan forekomme.

Riskin opstillede et koordinatsystem, hvor der ud af den horisontale X-akse findes hhv. en snæver akse (minus) og en bred akse (plus). Den vertikale Y-akse rummer hhv. en faciliterende akse (minus) og evaluerende akse (plus). Hvorvidt mæglingen er snæver eller bred afhænger af, hvilke temaer der inddrages i mæglingen. Riskin beskriver en opdeling i fire faser på denne akse. En mægling i niveau 1 vil være meget snæver og vil minde meget om en retsafgørelse, hvorimod en bred mægling på niveau 4 vil inddrage andre personlige forhold, følelser og generelle samfundsinteresser.

Hvorvidt mæglingen er evaluerende eller faciliterende afhænger af den aktivitet, som mægler benytter sig af. Den evaluerende mægler vil gå ud fra, at parterne ønsker at få råd om, hvad en god løsning vil være ud fra jura, praksis mm., hvorimod den faciliterende mægler vil gå ud fra, at parterne har tilstrækkelige ressourcer til at tage vare på deres egen situation. Formålet med den faciliterende mægling er derfor at hjælpe parterne til dialog, således at de selv kan indgå aftaler med hinanden.

Hvis den danske og norske metode for mægling skal placeres i Riskin koordinatsystem på den vertikale y-akse, vil den danske metode efter den refleksive metode være faciliterende, da parterne er eksperter på eget liv, hvorimod den norske metode vil være evaluativ, da mægler forventes at komme med løsningsforslag qua sin viden. Riskins model tydeliggør på denne måde, hvor stor forskellen er på de to tilgange til mægling. På den horisontale X-akse vil mægling efter den refleksive model være bred, da parternes underliggende følelser og behov afdækkes, hvor en evaluerende tilgang efter min vurdering i større grad vil blive snæver qua mæglers aktive rolle.

9.3.2.2 Kimberlee Kovach og Lela Love

I artiklen ”*The Risks of Riskins Grid*” af Kimberlee Kovach og Lela Love, som også begge er jura-professorer, kritiseres Riskin, ikke for beskrivelsen, men for at påstå, at både den evaluativ-snævre og den facilitativ-brede mægler kan kalde sig for mægler.

Kovach og Love argumenterer for, at mægler bør holde sig fra at anvende evalueringer, da dette strider imod etikken bag mægling. En evaluerende mægling vil eventuelt kunne egne sig i sager af kommerciel karakter, men problemet består, ifølge Kovach og Love, i, at begge typer af mæglere arbejder inden for konflikter af enhver slags. Forfatterne fremhæver derfor, at man bør give en evaluativ aktivitet en anden betegnelse end mægling.

Det fremhæves i artiklen, at det især er jurister, der mægler evaluativt. Årsagen til dette er, at jurister er af den opfattelse, at parterne vil opleve en aftale som retfærdig, såfremt den ligger tæt op ad det, man ville nå frem til ved en retsafgørelse. Kovach og Love pointerer, at en sådan opfattelse stammer fra manglende viden om mægling. Det vurderes i artiklen, at der i takt med, at brugen af mæglingsaktivitet er øget, er kommet en svækket forståelse for mæglingens formål og fremgangsmåde. Dette kan ifølge Kovach og Love bringe mæglingens fremtid i fare.

Der er ingen tvivl om, at det strider imod Kovach og Loves synspunkt at kalde den norske tilgang for mægling, når det er tilladt for mægler at komme med løsningsforslag. I Norge kan en advokat udnævnes som mægler,¹⁷⁵ hvilket yderligere understøtter, jævnfør Kovach og Loves synspunkt, at

¹⁷⁵ www.Regjeringen.no. 01.04.2018

aktiviteten bliver evaluativ. Vindeløv anfører om samme, at "(...) *det må antages at både mægling og domstolsvirksomhed er bedst tjent med hver især at optræde i så ren en form som muligt, for at klarheden over processerne vil kunne komme såvel parter som udøvere til gode.*"¹⁷⁶ Mægling efter den refleksive model adskiller sig som påpeget i afsnit 8.1 i høj grad fra retssagsbehandling, hvilket vurderes ikke tilsvarende at kunne siges i ligeså høj grad om den norske metode, da parterne qua en evaluativ tilgang ikke bliver ansvarlige for egen konfliktløsning.

Både det obligatoriske element og metoden for mægling i Norge vurderes på denne baggrund ikke at være forenelig med den refleksive model.

9.3.2.3 Den norske mæglingsmodel i henhold til Nils Christies filosofi

Da Niels Christie er fortaler for mægling, vil en obligatorisk mæglingsordning umiddelbart være i tråd med hans filosofi, men da mæglingen i Norge er evaluerende, kan det netop argumenteres for at forældrene mister ejerskab over konflikten. Den norske mægler vil på denne baggrund kunne siges at blive den professionelle tyv.

9.3.2.4 Retssikkerhed med en evaluativ tilgang?

Efter den refleksive model er det af afgørende betydning, at parterne fuldt ud har ansvaret for deres konfliktløsning, således at der ikke opstår retssikkerhedsproblemer.

Retssikkerhedsproblemet vurderes allerede at opstå ved, at mæglingen er obligatorisk og dernæst ved, at mægling foretages med en evaluativ tilgang. Det kan frygtes, at mægler presser parterne til at indgå en aftale, fordi målet med den obligatoriske mægling er at få parterne til at indgå aftaler, således at en retssag undgås. I artiklen "*Angreb på mæglingens DNA*" påstås følgende af Adrian og Vindeløv: "*Det ligger snublende nært, at en mægler involverer sig i evaluerende mægling og videre føler sig fristet (muligvis endog ubevidst) til at forfølge egne mål som for eksempel høj aftalerate og tidseffektivitet.*"¹⁷⁷

Selvom det i Norge alene er obligatorisk at møde op til mæglingen, og parterne på denne baggrund selv bestemmer, om de vil indgå en aftale eller ej, vurderes det, at parterne qua mæglers autoritet vil kunne manipuleres til at indgå en aftale, som mægler vel og mærke finder god.

9.4 Vurdering - Kan Danmark drage nytte af erfaringer fra Norge?

Spørgsmålet er, om det norske system i større grad giver forældrene redskaber til at efterleve kravet om at samarbejde ved at tvinge forældrene til mægling, og om Danmark kan drage nytte af denne erfaring, således at barnets ret til begge sine forældre kan tilgodeses i større grad.

Det kan siges at være "obligatorisk" for forældre at samarbejde qua et tvunget forældreskab. På denne baggrund fremstår det umiddelbart hensigtsmæssigt også at gøre "redskabet" til at efterleve kravet obligatorisk, da børns trivsel påvirkes i negativ retning, når forældrene ikke formår at samarbejde og i fælleskab forvalte den fælles forældremyndighed, jf. afsnit 2.

Da det ikke vil være foreneligt med den refleksive model at gøre mæglingen obligatorisk, vil det hverken være muligt at tvinge de par, som ikke henvender sig til Statsforvaltningen, eller dem, som henvender sig, men som ikke ønsker at deltage, så længe Statsforvaltningen mægler efter den refleksive model.

¹⁷⁶ Vindeløv, 2013 kap. 37

¹⁷⁷ Vindeløv, Adrian, 2014

Helt centralt er, at den norske tilgang er evaluerende, hvilket også er konstateret at være i strid med den refleksive models værdigrundlag.

En fordel ved, at Norge gennemfører mægling mellem forældre som på forhånd er enige, er, at systemet kan føre kontrol med, at barnets rettigheder i loven bliver varetaget. At over halvdelen af de forældrepar, som ikke havde konflikter, inden de deltog i mæglingen, oplever, at aftalen er blevet bedre efter den obligatoriske mægling, indikerer, at ordningen også vil kunne hjælpe danske forældrepar, som allerede er blevet enige om at indgå en endnu bedre og velovervejede aftale og på denne måde tilgodese barnets tarv i større grad.

Hvis et forældrepar skal blive bevidste om et bedre alternativ, end det de selv er kommet på, kræver det højst sandsynligt, at mægler kommer med løsningsforlag eller udfordrer forældrenes aftale og derfor benytter sig af en evaluativ tilgang.

Et helt centralt spørgsmål i afhandlingen har været, om man i større grad vil forbedre højkonflikt-pars samarbejde om børnene ved at gøre mæglingen obligatorisk. Som konstateret definerer Norge højkonfliktpar som forældrepar, der har højt konfliktniveau (type 2), og forældrepar, hvor der er sket overgreb i form af vold eller misbrug (type 3 og 4).

At Norge kan ”mægle” mellem forældrepar, hvor der er sket overgreb i familien, eller hvor en eller begge parter er psykisk syge, vurderes igen at være begrundet i, at mæglingstilgangen netop er evaluativ. Den faciliterende tilgang stiller større krav til parternes deltagelse, hvorfor det ikke vil være muligt at mægle, hvis parterne ikke ønsker det grundet manglende ligeværd parterne imellem eller manglende evner grundet psykisk sygdom eller misbrug.

Hvis Danmark skal mægle mellem type 1, 3 og 4-sager, vil det således kræve, at der skal mægles efter en anden model end den refleksive. Det vil være et helt emne for sig at vurdere, hvorvidt den refleksive model er den bedste model at mægle efter i forældreansvarssager, men da dette ikke er afhandlings fokusområde, vil dette ikke behandles dybdegående. Det kan fastslås, at mægling efter den refleksive model *kan* sikre barnets ret til begge sine forældre, jf. afsnit 8.1.

Forligsprocenten, som er næsten ens i Danmark og Norge, definerer, hvorvidt forældrene er blevet enige. Forligsprocenten beskriver derfor alene mæglingens ene spor: sagen.

En evaluativ tilgang vurderes i stor grad at fjerne fokus fra parternes samarbejdsvanskeligheder, og forældreparrene i Norge vil derfor ikke i lige så stor grad som forældreparrene i Danmark reelt få mulighed for et møde, hvor de får hjælp til at forbedre relationen. En evaluativ tilgang vurderes heller ikke at kunne udfylde den processuelle, psykologiske og indholdsmæssige tilfredshed, hvilket vurderes at være altafgørende for, at konflikterne ikke alene bliver behandlet, men også løst og dermed overholdt. At forældrene bliver enige om en konkret problemstilling vurderes derfor ikke nødvendigvis at betyde, at barnets tarv bliver tilgodeset. At øge timeantallet, som påstås at være nøglen til at løse de norske problemer med højkonfliktpar, vurderes ikke at ændre på det faktum, at forældrene ikke får hjælp i mæglingen til at forbedre relationen. Måske ville et øget obligatorisk timetal få flere forældrepar til at indgå aftaler, men en høj aftalerate vurderes ikke at kunne ændre på det faktum, at den evaluative tilgang ofte ikke hjælper forældrene med at varetage deres forældreansvar i det lange løb.

Efter min vurdering har Nils Christies filosofi en svaghed i denne forbindelse. Nils Christie omtaler konfliktens ejere som ofre når deres konflikt bliver stjålet. Den evaluerende tilgang kan samtidigt tænkes at give ro til parterne, når der stilles færre krav til parternes deltagelse, hvilket også kan væ-

re årsagen til at mange i Norge opfatter den obligatoriske mægling som positiv, uanset deres konfliktniveau.

Norge definerer – som allerede beskrevet – højkonfliktpar som parter, der ikke kan blive enige i mæglingen på baggrund af, at de er personlige, fjendtlige og fastlåste over for hinanden.

I CASA-rapporten fremgik det, at ”(...) udgangspunktet for deltagelse i konfliktmægling er følelsesmæssigt frustrationer, fastlåshed, og hvad der ellers føler af et opløst parforhold”¹⁷⁸.

I Danmark vil personer, som er personlige, fjendtlige og fastlåste (type 2) derfor netop være mæglingens målgruppe, da den refleksive models teknikker kan hjælpe parterne med at bevæge sig ned af konflikttrappen og herfra indgå dialog.

Efter min vurdering giver dette et tydeligt billede af den norske ordnings utilstrækkelighed, og det underbygger antagelsen om, at den norske ordning ikke har meget med mægling, som vi forstår den i Danmark, at gøre. På denne baggrund understøtter det antagelsen om, at mæglingen i større grad minder om det danske vejledningsmøde, og det kan lidt provokerende påstås, at den norske tilgang også minder om den gamle danske tilgang ved foreligskommisionerne, hvor mæglingen nærmere var et spørgsmål til parterne, om de ønskede at forsætte ægteskabet, end et egentligt mæglingsrum, hvor der kan arbejdes på at forbedre relationen.

9.5 Sammenfatning

I mange sammenhænge sammenlignes forhold i Danmark og Norge, fordi de to lande kulturelt er nært beslægtede og derfor antages at arbejde ud fra samme udgangspunkt. I Norge har man dog i flere familieretlige sammenhænge vist sig at agere noget mere konsekvent og restriktivt, end vi kender det fra Danmark. Som eksempel findes f.eks. tvangsbortadoption, som jeg skrev bachelorprojekt om. Også i mæglingssammenhæng har man lavet obligatoriske tiltag, som ikke tilgodeser frivillighedsprincippet og ikke anerkender ansvarlighedsprincippet og det enkelte individs ekspertise i eget liv. Den obligatoriske mægling i Norge er derfor ikke sammenlignelig med den frivillige danske form for mægling, hvorfor det er begrænset, i hvor høj grad Danmark kan høste erfaringer fra Norge.

Obligatorisk mægling vil i de tilfælde, hvor parterne er imod og derfor under tvang, ikke være forenelig med den danske refleksive model. Derfor vil indførelse af obligatorisk mægling ofte kræve en evaluativ tilgang, som bryder med danske principper. Dels vil den obligatoriske mægling bryde med frivillighedsprincippet, som i Danmark anses som bærende i mæglingen, dels vil en evaluativ tilgang i nogen grad fratage forældrene ansvaret for, at processen lykkes, og resultatet kan i værste fald få mere karakter af en ”dom”. Den danske tilgang til mægling vurderes på denne baggrund i større grad at sikre barnet sin ret til begge forældre, da mæglingens to spor, samt den faciliterende tilgang, sikrer, at der arbejdes på forældrenes evne til at samarbejde. Parterne vil ikke kunne indgå en aftale, uden at konfliktniveauet dæmpes, da de ene og alene er ansvarlige for egen konfliktløsning og dermed har større ejerskab over de løsninger, der findes.

Selvom forligsprocenten er lidt højere i Norge end i Danmark, er der ikke grundlag for at konkludere, at barnets tarv i væsentligere grad tilgodeses i Norge, da man ikke uden videre kan sammenligne aftaler indgået i tvangsmægling med aftaler indgået i frivillighed. Man kan måske endda forsigtigt antage, at barnets trivsel er mere i fare i tvungen mægling end i frivillig, og at fremtidige aftaler og justeringer mellem forældrene lettes væsentligt ved aftaler indgået under frivillighedsprincippet.

¹⁷⁸ CASA, 2004 s. 9

Det konkluderes derfor, at barnets tarv ikke i højere grad tilgodeses ved at indføre obligatorisk mægling som i den norske model.

10. Skal barnet høres i lighed med den norske mæglingsmodel?

10.1 Barnets inddragelse i Norge

10.1.1 Barnets direkte inddragelse i mægling

I Norge *kan* barnet deltage i selve mæglingen, modsat i Danmark, men der findes på nuværende tidspunkt ingen nærmere retningslinjer for, hvornår og hvordan dette skal ske.¹⁷⁹ Der er dog i de seneste år udviklet en række modeller for, hvordan en inddragelse kan foregå. I 2012 blev der oprettet en model, som kaldes BIM-modellen¹⁸⁰, som vil behandles senere i afsnittet.

Statistik fra Barne-, og ungdoms- og familiedirektoratet viser, at børn blev inddraget i 2% af sagerne i år 2010, 3% i år 2011, 4% i år 2012, 5% i år 2013, 7% i år 2014, 9% i år 2015 og i de seneste tal fra 2016 ses, at barnet blev inddraget i 10% af sagerne.¹⁸¹

Der er således løbende sket en stigning i antallet af børn, der inddrages direkte i mægling, men tallene viser også, at børn forsat ikke inddrages direkte i størstedelen af sagerne. Den norske regering udtalte i 2015, at de ønsker at øge antallet af mæglings, hvor barnet inddrages, da de ikke fandt, at barnet blev inddraget i tilstrækkelig grad.¹⁸²

10.1.2 Barnets inddragelse via forældrenes egne oplysninger

Det fremgår af Barnelova § 31, at forældrene har pligt til at høre barnet, inden de indgår aftaler, hvis ikke barnet inddrages direkte. Det fremgår også, at mægler skal informere forældrene om denne pligt. Barnet skal på denne baggrund inddrages indirekte i de tilfælde, hvor barnet ikke inddrages i mæglingen. På denne baggrund vil forældrenes egne oplysninger, på baggrund af tallene ovenfor, belyse barnets perspektiv i mange tilfælde, ligesom det er tilfældet i Danmark.

Det kan antages i højere grad at være i strid med konventionen, at barnets perspektiv bliver belyst ved forældrenes egne oplysninger i Norge, fremfor når det tilsvarende sker i Danmark. Dette skyldes, at det antages, at en evaluerende mægler vil komme med løsningsforslag ud fra en generel vurdering af, hvad der er godt for et barn. Det kan således betyde, at forældrenes egne oplysninger får mindre plads i mæglingen, hvilket gør, at barnets individuelle perspektiv ikke bliver belyst.

Denne antagelse understøttes af tal fra SINTEF-undersøgelsen, som viser, at forældrene ikke blev oplyst om deres pligt til at høre barnet i 41% af sagerne.¹⁸³

Barnets perspektiv vurderes på denne baggrund langt fra heller ikke at blive belyst indirekte i mæglingen. Da SINTEF-undersøgelsen er fra 2011, kan forholdene dog have ændret sig.

10.1.3 Holdning til barnets direkte inddragelse i Norge

Barneombudet har i år 2012 udgivet en rapport ved navn ”*Barnas stemme stilner i stormen*”. I denne beskrives det, at der forsat er synspunkter for og imod en direkte inddragelse af barnet, og at det er et emne, som bliver diskuteret blandt både mæglere og politikere.

En af grundene til, at mange ikke vælger at inddrage børn i mæglingen, er ifølge rapporten, at børn nemt kan føle, at de skal bestemme, hvilket giver børnene et ansvar, som de ikke kan og skal rum-

¹⁷⁹ SINTEF, 2011 s. 31

¹⁸⁰ Nylund, Ervasti, Adrian, 2018 s. 187

¹⁸¹ www.Bufdir.no. 10.07.2018

¹⁸² www.Regjeringen.no 11.07.2018

¹⁸³ Social- og Indenrigsministeriet, 2016 s. 29-30

me. Der argumenteres for, at børn ikke kan tale frit i en konfliktsituation, da børn påvirkes af forældrene til at sige det, som de tror, forældrene ønsker, de skal sige.¹⁸⁴

Barneombuddet konstaterer yderligere, at barnet generelt ikke ønsker at blive inddraget; *”Det er viktig å understreke at barnet ikke trenger å uttale seg i det hele tatt. Og hvis det ønsker å si noe, trenger det ikke å ha en mening om hva løsningen skal være.”*¹⁸⁵

Alligevel fremfører Barneombuddet vigtigheden af, at barnet høres, da barnet kan have vigtige oplysninger, som skal belyses for at træffe den rette afgørelse til barnets bedste; *”Barnet kan likevel ha viktige ting å formidle som er relevant for saken, og som kan hjelpe de voksne med å ta gode avgjørelser for barnet.”*¹⁸⁶

Barneombuddet anerkender på denne baggrund ikke, at selve processen i at inddrage barnet er vigtig for barnet, men at barnet alene skal inddrages, således at dets perspektiv bliver belyst.

I artiklen ”Om begrepet barnets beste” af Anne Lise Ellingsæter beskrives det, at der *”På den ene siden vektlegges barnets behov for beskyttelse, på den andre siden fremheves det kapable barnet, som ta aktivt ansvar for sitt eget beste. De to ulike synene på barnets behov kan gi opphav til konflikt i barneretten.”*¹⁸⁷

Til trods for at fokus i lang tid har været på at efterleve konventionens krav om at inddrage barnet, fremstår der stadig at være usikkerhed omkring, hvorvidt det reelt er i barnets interesse at blive inddraget.

10.2 Barnets inddragelse via BIM-modellen

Artiklen *”The involvement of Children in the Process of Mandatory Family Mediation”* fra 2018 undersøger barnets plads i mæglingen i Norge. I artiklen beskrives det, i tråd med tallene ovenfor, at en inddragelse i dag mere er undtagelsen end reglen. I artiklen vurderes det, at årsagen til, at tallet har været stigende de seneste år, har været modellen ”Children in Mediation(BIM)”/”Barn i mægling”, som blev udviklet af den norske mægler Gjertrud Jonassen i 2012.

Modellen blev oprettet for at øge antallet af sager, hvor barnets perspektiv blev belyst direkte i Norge, og modellen er taget i brug ved mange Familievernkontorer. Modellen er et tilbud til børn mellem 5 og 16 år, hvis forældre møder til obligatorisk mægling. Hvis forældrene vurderer, at et barn under 5 år er modent nok til en samtale, kan yngre børn også høres efter BIM-modellen. Fremgangsmåden er, at forældrene får information omkring BIM-modellen, når de bestiller tid til mægling, og begge forældre skal give deres samtykke til, at barnet må deltage.¹⁸⁸

Modellen inddrager børn direkte i mæglingen fra mæglingens start. Mægler starter med en kort samtale med både forældre og barn, hvor formålet og fremgangsmåden vil beskrives. Forældrene forlader herefter rummet, hvorefter mægler forsætter samtalen med barnet alene. Samtalen kaldes for ”barnets samtale”, og den er kun ganske kort med tre spørgsmål: Hvordan har du det, hvad er sket, og hvilke ønsker har du for fremtiden.

¹⁸⁴ Barneombudet, 2012 s. 24

¹⁸⁵ Ibid.: s. 25

¹⁸⁶ Ibid.: s. 25

¹⁸⁷ Ellingsæter, 2008 s. 4

¹⁸⁸ BUFETAT, 2016 s. 2

Formålet med samtalen er tredelt: 1) Barnet skal hjælpes til at forstå de ændringer, der sker og skal ske i familien, 2) barnet får mulighed for at udtrykke egne følelser og ønsker, og 3) barnet skal have mulighed for deltagelse i overensstemmelse med konventionens artikel 12. Barnet får i samtalen mulighed for at udforme ”barnets besked” til forældrene, som mægler vil videreformidle. Barnet forlader mæglingen, og forældrene træder ind. Forældrene vil som det første blive bekendt med barnets besked, og herefter vil mæglingen gå i gang. Efterfølgende vil barnet inddrages igen og opdateres på, hvad forældrene er blevet enige om. Hvis forældrene ikke er blevet enige, bliver barnet informeret om dette, og forældrene tilbydes flere timer, hvor barnet ikke deltager. Efter seks måneder inviteres forældrene og barnet til en opfølgende samtale, hvor aftalen evt. kan justeres.¹⁸⁹

10.2.1 Undersøgelse med BIM-modellen – hvad siger børnene?

Samme artikel som ovenfor har på baggrund af meget lidt forskning på området ønsket at undersøge, på baggrund af en undersøgelse af 250 mæglinger efter BIM-modellen i perioden 2012-2014, om det er rigtigt, at børn generelt ikke ønsker at deltage i mægling, og om barnets lyst til at blive eller ikke at blive inddraget afhænger af forældrenes konfliktniveau.

Undersøgelsen viste først og fremmest, at børn ønsker at deltage, når de får muligheden. Ud af de 250 mæglinger var det alene 3 børn, som ikke ønskede at deltage og enkelte andre børn fandt mæglingen kedelig, men deltog alligevel.

Størstedelen af børnene oplevede i høj grad, at de kunne sige, hvad de ville, både mens forældrene var tilstede, og når de talte alene med mægler. Dette var også tilfældet i sager, hvor mægler havde vurderet, at der var højt konfliktniveau imellem forældrene. Børnene ville gerne anbefale andre børn at deltage i mægling, og børnenes oplevelse var kun i mindre grad påvirket af forældrenes konfliktniveau. Børn i højkonfliktfamilier havde således generelt ikke mindre lyst til at deltage end børn i familier med lavt eller intet konfliktniveau.

Børnenes beskeder var meget forskellige og indeholdt budskaber, såsom at børnene ønskede at forældrene skulle finde sammen igen, at børnene ønskede, at forældrene skændtes eller drak mindre, eller at børnene ønskede sig en materiel ting.

Undersøgelsen modbeviste således barneombuddets påstand om, at børn generelt ikke vil høres, samt påstanden om, at barnet vil tage skade af en inddragelse.¹⁹⁰ Undersøgelsen understøtter yderligere vigtigheden af, at børn høres qua børnenes individuelle behov i ”barnets besked”.

Modellen har til trods for de positive resultater ført til stor diskussion om, hvorvidt barnet altid bør inddrages. I artiklen peges der på, at modellen er årsagen til, at antallet af sager, hvor barnet inddrages siden 2012, har været stigende. Artiklen konstaterer samtidigt, at børn stadig sjældent bliver hørt i sager, hvor forældrene er enige, da mægler går ud fra, at forældrene er i stand til at indgå aftaler, som tilgodeser barnet. Børn høres også sjældent i sager med højkonflikt af to årsager: Det er svært at få samtykke/opbakning fra forældrene til at inddrage barnet, og fordi mægler ofte vurderer, at barnet vil beskyttes ved ikke at inddrages i disse sager.¹⁹¹

10.2.2 Modellen giver redskaber til mægler

SINTEF-rapporten viste, at langt størstedelen af mæglerne mente, at barnet burde få et tilbud om at blive hørt i mæglingen, men at årsagen til, at de ofte ikke foreslog en inddragelse, var utrygheden

¹⁸⁹ Ibid.: s. 3

¹⁹⁰ Nylund, Ervasti, Adrian, 2018 s. 187

¹⁹¹ Nylund, Ervasti, Adrian, 2018 s. 187

over, at de manglede en fremgangsmåde og redskaber til at gøre dette forsvarligt.¹⁹² Barneombuddet konstaterede ligeledes i sin rapport fra 2012, at en større direkte inddragelse af barnet ville kræve, at mæglerne blev mere kompetente til at tale med børn.¹⁹³

I en folder udarbejdet af BUFETAT vedrørende BIM-modellen fremgår det, at flere mæglerne i landet er kvalificeret til at oplære andre i BIM-modellen på baggrund af oplæringsprogrammer og videoer. Mæglerne, som benytter sig af BIM-modellen, får dermed klare retningslinjer og redskaber.¹⁹⁴ På denne baggrund vurderes det, at flere mæglerne vil inddrage børn, i takt med at mæglerne bliver oplært i modellen.

10.3 Kan Danmark drage nytte af erfaring fra Norge?

Barnets perspektiv bliver i Norge ligesom i Danmark oftest belyst via forældrenes egne oplysninger, hvorfor Norge heller ikke lever op til konventionens krav om, at barnet så vidt muligt bør høres direkte.

Det er derfor i SINTEF-rapporten hævdet, at hvis man skal tage konventionen alvorligt, så skal barnet i langt større grad inddrages direkte i mæglingen. Det beskrives at *"If a mediator is to take seriously the standard of achieving what is in the "best interest of the child", an understanding of the needs of each child involved is paramount. (...) Information about child's needs is usually best gathered directly from the child"*.¹⁹⁵

At barnets perspektiv i mange tilfælde heller ikke bliver belyst via forældrenes egne oplysninger, da forældrene ofte ikke bliver oplyst om deres pligt til at høre barnet, tydeliggør yderligere, at Norge ikke lever op til konventionen. FN's komité for barnets rettigheder har i sine bemærkninger til Norge i år 2010 også været betænkelig ved, at barnets ret til at blive hørt ikke er fuldt ud implementeret i praksis. På denne baggrund blev de norske myndigheder anbefalet at videreføre og styrke arbejdet med at implementere artikel 12 fuldt ud i praksis.¹⁹⁶

Da der som beskrevet ovenfor næsten ikke var praksis for at høre barnet inden BIM-modellen og at antallet af børn, der inddrages direkte trods alt er øget væsentligt siden modellen blev introduceret, vurderes det, at BIM-modellen i større grad lever op til konventionen end praksis, hvor der ikke er retningslinjer for, hvornår og hvordan tilbuddet skal fremsættes. Hvis modellen følges korrekt, vil forældrene få oplysninger om BIM-modellen, allerede når de henvender sig til Familievernkontoret med henblik på at bestille tid til obligatorisk mægling. På denne baggrund vil det med stor sandsynlighed sikres, at forældrene fremover får oplysninger om barnets høringsret.

Barnets høringsret i artikel 12 vurderes på denne baggrund at styrkes, i takt med at brugen af modellen øges. Ordningen burde på denne baggrund praktiseres ved alle Familievernkontorer, således at alle børn fik samme ret.

Da barnet slet ikke inddrages direkte i mæglingen i Danmark, inddrages barnet naturligvis i større grad i Norge, både før og efter indførelse af BIM-modellen.

Sammenlignet med de omtalte tal i afsnit 8.3.2.7 om Statsforvaltningens generelle inddragelse af barnet, hvor det blev beskrevet, at barnet blev inddraget ved Statsforvaltningens øvrige tilbud i

¹⁹² SINTEF, 2011 s. 31

¹⁹³ Barneombudet, 2012 s.32

¹⁹⁴ BUFETAT, 2016 s. 5

¹⁹⁵ SINTEF, 2011 s. 33

¹⁹⁶ General Comment nr. 12, 2009 pkt. 74

12,5% af sagerne i 2017, må det dog konstateres, at antallet af børn, der bliver inddraget direkte i Statsforvaltningens øvrige tilbud, er en anelse højere end ved den obligatoriske mægling.

Barnets inddragelse ses dog at være i større udvikling i Norge end hvad det er tilfældet i Danmark, da BIM-modellens formål er at øge antallet af mæglinger, hvor barnet inddrages direkte. Da antallet af børn, der inddrages direkte er blevet mere end fordoblet siden BIM-modellen blev introduceret i 2012, må det antages, at udviklingen forsætter i takt med at modellen udbredes.

På baggrund af de positive resultater med BIM-modellen fremstår det hensigtsmæssigt også at bruge modellen i Danmark.

Det kan diskuteres, om BIM-modellen vil folde sig anderledes ud ved den danske mægling, når mæglingstilgangen er faciliterende. I Danmark vil mægling i stor grad handle om forældrenes underliggende følelser og behov qua mæglingens to spor, hvilket formentligt også er årsagen til, at forældrenes holdning i CASA-rapporten var, at barnet ikke skal inddrages, da det, der bliver diskuteret i mæglingsrummet, ikke omhandler barnet. I Norge handler mæglingen i mindre grad om forældrenes følelser og behov og i større grad om en konkret problemstilling, hvorfor det kan fremstå nemmere at inddrage barnet. Da barnet ifølge BIM-modellen ikke bliver inddraget i selve mæglingsrummet, vurderes modellen alligevel at være hensigtsmæssig i Danmark, da mægler ved det opfølgende møde alene kan vælge at opdatere barnet på det, som omhandler barnet, og ikke forældrenes personlige forhold. Ikke mindst bliver barnets perspektiv belyst, således at barnets tarv bliver tilgodeset.

En ordning som den norske vil – på baggrund af udtalelserne i CASA-rapporten – kræve en holdningsændring hos danske forældre, hvis en inddragelse af barnet skulle kræve samtykke fra forældre, som det er tilfældet i Norge.

Da det er beskrevet, at det ligeledes er svært at få samtykke fra de norske forældre, står Norge umiddelbart over for samme opgave. Da det ligeledes fremgik af CASA-rapporten, at mæglerne ikke mente, at børn hører til i mæglingsrummet, kræver det nok vigtigst af alt en holdningsændring hos mæglerne. Forskellen er da også, at SINTEF-undersøgelsen viste, at de norske mæglere generelt mente, at børn burde inddrages.

Det kan diskuteres, om det lever op til den refleksive model, at forældrene i Norge skal give samtykke til, at barnet inddrages og på denne baggrund bestemmer over barnet, da det må forventes, at barnet på samme måde som forældrene er ”*ekspert på eget liv*” og derfor selv i stand til at vurdere, om det vil inddrages. På den anden side må det antages, at barnet vil tage skade af at blive inddraget, hvis forældrene ikke bakker op om inddragelsen. På denne baggrund fremstår det vigtigt, at den pågældende, som oplyser forældrene om metoden, er god til at beskrive fordelene samt vigtigheden i at barnet inddrages, således at forældre kan støtte op og samtykke til inddragelse af barnet. Det er i BUFETAT’s folder omkring modellen beskrevet, at ”*BIM-modellen presenteres til foreldrene når de bestiller mægling. Dette sker via telefon til familievernkantorene og det er de merkantile som har ansvaret for dette. De merkantile må ha god kjennskap til modellen.*”¹⁹⁷

På denne baggrund må det formodes, at dette er sikret, således at forældrene får en god beskrivelse af modellen og dens virke. Et essentielt step til forbedring af det danske system må derfor først og fremmest være, at de professionelle aktører (mæglerne) anerkender vigtigheden af, at barnets perspektiv bliver belyst.

¹⁹⁷ BUFETAT, 2016 s. 3

I Norge ses fokus på barnet at have været i længere tid og i større grad end i Danmark, jf. afsnit 7.3. Dette vurderes at være årsagen til, at barnet siden 2010 er blevet inddraget i mæglingen, samt at BIM-modellen nu er oprettet for at styrke barnets høringsret.

Synet på barnet vurderes også at ændre sig løbende, men langsomt i Danmark. For ikke mange år tilbage skulle barnet ses, men ikke høres. Flere og flere anser barnet som ekspert på egne følelser og kompetent til at ytre disse på en forsvarlig måde. En inddragelse sker sjældent, men da Danmark ofte drager nytte af erfaringer fra Norge, forventes det da også at smitte af på den danske holdning til barnets ret til at få sit perspektiv belyst, hvis modellen forsætter med at øge antallet af mæglinger, hvor BIM-modellen benyttes, og Norge på denne grund får ros af FN's Børnekomité for i højere grad at implementere konventionens artikel 12.

10.4 Sammenfatning

Børns retsstilling og placering i familien og samfundet har ændret sig meget gennem årene. Groft sagt er barnet gået fra at være et objekt ejet af forældrene til at være et subjekt med egne meninger og holdninger, et kompetent individ, som – med forbehold for modenhed - må anses for at have kompetencer til at navigere i og tage ansvar for eget liv. Alligevel bliver barnets perspektiv i disse sager – både i Danmark og Norge – oftest alene belyst gennem forældrenes oplysninger.

Manglende inddragelse af barnet i Norge har i nogen grad skyldtes mæglerens usikkerhed og forbehold for håndteringen af inddragelsen i praksis, da der ikke fandtes nogen model for arbejdet. I 2012 indførtes den beskrevne BIM-model, som hastigt øger antallet af sager, hvor barnet inddrages. Da barnet får sit perspektiv belyst direkte i mæglingen, lever Norge i højere grad op til konventionen end Danmark

Baseret på undersøgelsen af børns oplevelse af BIM-modellen i Norge må det antages, at børns perspektiv og dermed tarv i høj grad vil tilgodeses ved indførelsen af en lignende model i Danmark.

Da det danske vejledningsmøde i nogen grad minder om det norske mæglingssmøde, kunne man med fordel placere BIM-modellen i dét regi, hvorefter den egentlige og frivillige mægling stadig er forbeholdt forældrene.

Det vurderes på baggrund af ovenstående, at barnets tarv i højere grad vil tilgodeses ved at inddrage barnet i lighed med BIM-modellen fra Norge.

11. Konklusion

Gennem de seneste årtier er familiebegrebet udvidet, og synet på barnets rettigheder og placering i familien ændret væsentligt. Med det stigende antal skilsmisser og samlivsophør mellem forældre, er også fulgt et øget fokus på varetagelsen af barnets tarv.

Både i Danmark og Norge har man forpligtet sig til at overholde Børnekonventionens bestemmelser om beskyttelse af barnet og dets rettigheder. Hovedprincippet er, at barnets tarv skal komme i første række i foranstaltninger vedrørende barnet, hvilket i denne opgaves sammenhæng defineres som barnets ret til begge forældre, og barnets ret til at få sit perspektiv belyst. Forældreansvarsloven i Danmark og Barnelova i Norge uddyber blandt andet barnets rettighed til inddragelse i forældreansvarssager.

Samtidig er der blevet større og større fokus på, at konflikter ikke altid løses mest optimalt ved egentlig domsafsigelse, men i nogle tilfælde kan profitere af mægling, som ikke har en endegyldig sandhed, men mere har karakter af et kompromis, der tilgodeser alle parter bedst muligt. I Statsforvaltningen i Danmark anvendes den refleksive mæglingsmodel, som ikke kommer med løsninger, men som faciliterer processen mellem parterne, så de selv kan nå frem til en løsning, og hvor bagvedliggende følelser inddrages.

Som udgangspunkt tilgodeser mægling efter den refleksive model barnets tarv, hvad angår retten til begge forældre. Men denne afhandlings undersøgelse viser, at mægling kun benyttes i 4% af sagerne i Statsforvaltningen, blandt andet fordi parterne skal visiteres. Man kan ud fra dette tal ikke konkludere, at barnets tarv ikke er tilgodeset via andre tiltag, men omvendt kan man sige, at barnets tarv i de fleste sager ikke er tilgodeset via mægling. I de få tilfælde hvor mægling reelt benyttes, inddrages barnet på ingen måde i mæglingen. Konventionens og lovens krav om barnets ret til at blive hørt sikres derfor ikke i mæglingen direkte, og det fremstår tvivlsomt, om forældre i konflikt formår at belyse barnets perspektiv indirekte. **Min konklusion er derfor, at barnets tarv samlet set ikke tilgodeses i den nuværende mæglingsordning i Statsforvaltningen i Danmark.**

I Norge er mægling obligatorisk, når samlivet mellem forældre ophører. Dette bryder med danske principper om frivillighed, som i Danmark er mæglingens egentlige dna. I Norge har man desuden en evaluativ mæglingsform, hvor resultatet mere kan få karakter af en dom, og som bryder med vigtige principper om parters ansvar i og ejerskab til konfliktløsningen. Man kan sige, at den norske mægler overtager ejerskabet over konflikten, som dommeren ville gøre i en egentlig retssag. Desuden har det obligatoriske norske mæglingsmøde fællestræk med det danske vejledningsmøde, og man kan derfor stille spørgsmålstegn ved, i hvor høj grad der er tale om egentlig mægling. Den danske tilgang til mægling vurderes på denne baggrund i større grad at sikre barnet sin ret til begge forældre, da mæglingens to spor, samt den faciliterende tilgang, sikrer, at der arbejdes på forældrenes evne til at samarbejde. **Min konklusion er derfor, at barnets tarv ikke i højere grad tilgodeses, hvis man indfører obligatorisk mægling i lighed med den norske mæglingsmodel i det nye familieretlige system i Danmark.**

Trods stigende anerkendelse af barnets kompetencer og stemme i forældreansvarssager, er børns perspektiv både i Danmark og Norge tidligere udelukkende blevet belyst gennem forældrenes oplysninger. I Norge har man i erkendelse heraf indført BIM-modellen til håndtering af barnets inddragelse, hvilket hastigt øger antallet af sager, hvor barnet inddrages. Undersøgelsen af børns oplevelse af BIM-modellen i Norge viser, at børnene føler sig hørt - uanset konfliktniveauet i sagerne. Barnets perspektiv belyses direkte i mæglingen, og barnets tarv i konventionens forstand bliver derfor i høj grad tilgodeset i de sager, hvor BIM-modellen benyttes. **Min konklusion er derfor, at**

barnets tarv i højere grad vil blive tilgodeset i det nye familieretlige system i Danmark ved at inddrage barnet i lighed med BIM-modellen fra Norge.

Efter udfærdigelsen af problemformuleringen var jeg overbevist om, at jeg ville ende med at konkludere, at Norges mæglingsmodel ville være et eksempel til efterfølgelse. Det kan virke forbilledligt, at der mægles i alle sager, men spørgsmålet er, hvad man vil opnå med det? Selv om Norge og Danmark er sammenlignelige på mange punkter, er der grundlæggende forskellige opfattelser af, hvad mægling overhovedet er. Det er derfor svært at bruge erfaringerne fra Norge. Man kan argumentere for, at den norske model virker i Norge, fordi man har en anden opfattelse af hvad mægling er, og er tilfreds med det resultat, man opnår. Men man kan ikke bruge det i Danmark, fordi mægling her betyder og bygger på nogle helt andre principper, og man ønsker at opnå et andet resultat, end man gør i Norge. Med evaluativ tilgang løser man ikke nødvendigvis konflikten, men behandler den mere som en formalitet. Noget peger på, at man i iver efter at tilgodese barnets tarv og opfylde konvention og lovs krav, netop overser barnets tarv. Jeg er igennem mine undersøgelser blevet overbevist om, at Norge ikke er foregangsland i mægling, da det ud fra min overbevisning og danske definitioner, ikke er tale om egentlig mægling. BIM-modellen derimod tilgodeser barnets ret til at blive hørt, og den adskiller sig netop ved, at det er en ret og ikke en pligt, og sætter også barnets ret i et system, der sikrer barnet denne ret. Dette stemmer med danske holdninger og definitioner, og er derfor anvendeligt i Danmark.

Fokus på området er forholdsvis nyt, og der er meget lidt empiri, og kun sparsom evaluering af mægling i Statsforvaltningen, men det er alligevel lykkedes at nå frem til en vis klarhed. På baggrund af analyse af de tal der foreligger, sammenligninger med Norge, samt en større forståelse for, hvad mægling er, har det efter min vurdering alligevel været muligt at svare på min problemformulering.

Lovgrundlaget for det nye familieretlige system i Danmark, er endnu ikke vedtaget. Af foreløbige oplysninger må man imidlertid antage, at man fra politisk side er klar over, at barnets tarv ikke tilgodeses i tilstrækkelig grad i det nuværende system, og at det nye system vil være foreneligt med mine konklusioner. Mine anbefalinger til det nye system vil være: Forældre skal først og fremmest visiteres til det mest egnede tilbud i Statsforvaltningen. Såfremt det er mægling, skal de informeres grundigt, så de vælger til og fra på et oplyst grundlag. Mægling skal fortsat være frivillig, og der skal mægles efter den refleksive model. Derudover anbefales det at inddrage barnet i større grad ved at benytte BIM-modellen. Jeg er undervejs i mine undersøgelser stødt på flere problemstillinger i det nuværende system, og kunne i bestræbelserne på at tilgodese barnets tarv komme med flere anbefalinger. F.eks. kan man se på muligheden for at nedbringe sagsbehandlingstiderne, og man kan se på muligheden for, at man i Danmark selv evaluerer effekten af forskellige tiltag, så man får mere klarhed over præcis, hvad der virker hvor og hvornår. Men dette falder uden for denne afhandlings område, omend det er yderst relevant for den samlede varetagelse af barnets tarv.

12. Litteraturliste

Love, regler mv.

- **(Barnelova):** Barnelova: Lov om barn og foreldre, LOV-1981-04-08-7 - <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>
- **(FAL):** Forældreansvarsloven, Lovbekendtgørelse LBK nr. 1417 af 01/12/2017 - <https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=19412>
- **(2006/1 LSF 133)** Forslag til forældreansvarslov, 31.01.2007 - <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=100809>
- **(LOV nr. 525 af 24/06/2005)** Lov om ændring af lov om forældremyndighed og samvær, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love, Lov nr. 525 af 24/06/2005 - <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=31488>
- **(BEK. Nr. 146, 2016)** Bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær mv, af 22.02.2016 – <https://www.retsinformation.dk/pdfPrint.aspx?id=177772>
- **(2011/1 LF 157)** Forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven, og lov om Det Centrale Personregister, 2011/1 LF 157 af 14.04.2012 – <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=141451>
- **(2006/1 BTL 133)** Betænkning over forslag til forældreansvarslov, 26.04.2007 - <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/200614L00536>
- **(Lov-2015-09-04-85)** Lov om gennemføring av konvensjon 19. Oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn (lov om Haagkonvensjonen 1996) – <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2015-09-04-85>
- **(LOV-2003-06-20-40)** Lov om endringer i barneloven mv, LOV-2003-06-20-40, 20.06.2003 - <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2003-06-20-40>
- **(LOV-1814-05-17)** Kongeriket Noregs grunnlov, LOV-1814-05-17 - <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn?q=Lov%201814-05-17>
- **(VEJL 9860, 2007)** Vejledning 2007-09-06 nr. 9860 om samvær - https://www.themis.dk/synopsis/docs/lovsamling/vejledning_nr_9860_06092007.html
- **(VEJL 11362, 2015)** Vejledning 2015-12-30 nr. 11362 om samvær – <http://www.socialjura.dk/content-storage/regler/2015/vejl-11362-af-3012-2015/>
- **(VEJL 9110, 2016)** Vejledning 2016-02-24 nr. 9110 om forældremyndighed og barnets bopæl - <https://www.themis.dk/synopsis/docs/Lovsamling/Foraeldremyndighedsvejledningen.html>
- **(Betænkning nr. 1546, 2014)** Om inkorporering mv. inden for menneskeretsområdet, 2014 - http://justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2014/Betaenkning_1546.pdf
- **(Betænkning nr. 369/1964)** Ægteskabets indgåelse og opløsning samt forældremyndighed og samkvemsret, Justitsministeriets ægteskabsudvalg, 1964 – https://www.foxylex.dk/media/betaenkninger/Aegteskabs_indgaelse_og_oploesning_samt_foraeldremyndighed_og_samkvemsret.pdf
- **(NOU 2008/9)** Med barnet i fokus – en gjennomgang av barnelovens regler om foreldreansvar bosted og samvær, 2008 - <https://www.regjeringen.no/contentassets/2b3b06d9835e4275b6f4c1952ea2c528/no/pdfs/nou200820080009000dddpdfs.pdf>
- **(Betænkning nr. 796, 1981)** Børnekommissionens betænkning, 1981 – https://www.foxylex.dk/media/betaenkninger/Boernekommissionens_betaenkning.pdf
- **(1994/1 BTL 176)** Betænkning over Forslag til forældremyndighed og samvær, 22-06-1995 - <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/199414K00176>
- **(Betænkning nr. 1475)** Barnets perspektiv, Udvalget om Forældremyndighed og Samvær, 2006 - https://www.foxylex.dk/media/betaenkninger/Barnets_perspektiv_foraeldremyndighed_barnets_bopael_samver_tvangsfuldbyrdelse_betaenkning_afgivet_af_Udvalget_om_Foraeldremyndighed_og_Samvaer.pdf

Evalueringer og undersøgelser

- **(Familiestyrelsen, 2011)** Familiestyrelsen: *Evaluering af forældreansvarsloven*. 1. udg., 2011 - <http://prodstoragehoeringspo.blob.core.windows.net/9d660d01-12a1-48b3-a759-e796c6314758/Evaluering%20af%20forældreansvarsloven.pdf> -
- **(Justitsministeriets forskningskontor, 2011)** Justitsministeriets forskningskontor: *Forældreansvarsloven - Belysning af barnets perspektiv*, 2011 – http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2011/Evaluering_af_boernesamtaler_final.pdf
- **(Børnerådet, 2017)** Børnerådet: *Supplerende NHRI-rapport til Danmarks femte periodiske beretning – FN's Konvention om Barnets Rettigheder 76. Samling*, 2017 - https://www.boerneraadet.dk/media/205934/BRD_Supplerende-NHRI-rapport_Web.pdf
- **(SINTEF, 2011)**: Marian Ådnes, Gry Mette D. Haugen, Heidi Jensberg, Minna Rantalaiho, Tonje Los-sius Husum, SINTEF Teknologi og samfunn: *Evaluering av mekling etter ekteskapslov og barnelov*, 2011 – <http://www.regjeringen.no/upload/BLD/FORELDRE/mekling.pdf>
- **(Egmond Fonden og Børns vilkår, 2015)** Egmond Fonden og Børns vilkår: *Jeg er træt af at være deres brevdue*. 1. udg. Børns vilkår, 2015 - <https://www.egmontfonden.dk/Upload/Egmontfondendk/PDF-filer/boerns-vilkaar-rapport-skilsmisse-2015.pdf>
- **(VIVE, 2017)** VIVE: Mai Heide Ottosen: *Forældrekonflikter efter samlivsbruddet*. 1. udg. VIVE, 2017 - <http://socialministeriet.dk/media/19022/foraeldrekonflikter-efter-samlivsbrud.pdf>
- **(SFI, 2017)** SFI: Analysenotat, resultater fra delprojekt 1: Kategorisering af familieretlige sager i statsforvaltningen, 2017 - https://pure.sfi.dk/ws/files/863984/Ottosen_og_Dahl_2017_Kategorisering_af_familieretlige_sager_i_Statsforvaltningen_Analysenotat.pdf
- **(SFI, 2016)**: Mai Heide Ottosen, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd: *Analyse om udviklingen i familieretlige konflikter*, 2016 - https://pure.sfi.dk/ws/files/442507/Notat_Udviklingen_i_Familieretlige_konflikter.pdf
- **(Social- og Indenrigsministeriet, 2016)**: Sociale- og indenrigsministeriet, - *Udenlandske erfaring med at mindske omfanget af retlige konflikter i familieretlige sager*, 2016 - <http://socialministeriet.dk/media/17454/udenlandske-erfaringer-med-at-mindske-omfanget-af-retlige-konflikter-i-familieretlige-sager.pdf>
- **(CASA, 2004)**: Center for Alternativ Samfundsanalyse, Claus Syberg Henriksen, Marianne Malmgren og Mette Marie Juul, *Konfliktmægling i statsamtterne*, 2004 - [file:///Users/michala/Downloads/For%C3%A6ldremyndighed%20Konfliktmaegling_i_statsamtterne%20\(17\).pdf](file:///Users/michala/Downloads/For%C3%A6ldremyndighed%20Konfliktmaegling_i_statsamtterne%20(17).pdf)
- **(Barneombudet, 2012)** Barneombudet: *Barnas stemme stilner – En bedre process for barn som oplever samlivsbrudd*, 2012 - http://barneombudet.no/wp-content/uploads/2013/09/Barnas_stemme_stilner_sept2014_02.pdf
- **(Folkehelseinstituttet, 2015)** Folkehelseinstituttet, Helland, Maren: *Foreldrekonflikt: identifisering av konfliktnivåer, sentrale kjennetegn og risikofaktorer hos høykonfliktpar*, 2015 - https://www.researchgate.net/publication/280624723_Foreldrekonflikt_identifisering_av_konfliktnivaer_sentrale_kjennetegn_og_risikofaktorer_hos_hoykonfliktpar

Litteratur

- **(Krone Christensen, 2014)** Krone Christensen, Stine: *Forældreansvarsloven med kommentarer*. 2. udg. Karnov Group Danmark, 2014.
- **(Munk-Hansen, 2014)** Munk-Hansen, Carsten: *Retsvidenskabsteori*. 1. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2014
- **(Vindeløv, 2013)** Vindeløv, Vibeke: *Konfliktmægling - en refleksiv model*. 3. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2013
- **(Blume, 2011)** Blume, Peter: *Retssystemet og juridisk metode*. 1. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2011.
- **(Riis, Trzaskowski, 2013)** Riis, Thomas og Jan Trzaskowski: *Skriftlig Jura - den juridiske fremstilling*. 1. udg. Ex Tuto Publi- shing A/S, 2013.
- **(Rytter, 2013)** Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*. 1. udg. Karnov Group, 2013.

- **(Adrian, 2012)** Adrian, Lin: *Mellem retssag og rundbordssamtale*. 1. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2012.
- **(Nylund, Ervasti, Adrian, 2018)** Nylund, Anna, Ervasti, Kaijus, Adrian, Lin: *Nordic Mediation Research*. 1. udg. Springer International Publishing, 2018
- **(Bergmann, 2012)** Bergmann, Mette: *Forældreansvarsloven - Kærlig talt*. 1. udg. TURBINE forlaget, 2012.
- **(Børnerådet, 2012)** Børnerådet: *Børnekonventionen i Danmark*. 1. udg. Schultz Grafisk, 2002
- **(Ekeland, 1996)** Ekeland, Tor-Johan m.fk.: *Foreldremekling. Meklarperspektivet*. Volda: Møre- forskning. Høgskolen i Volda, 1996.
- **(Backer, 2008)** Backer, Inge Lorange: *Barneloven kommentarutgave*. 2. udg. Universitetsforlaget, 2008

Artikler

- **(Bormann, 2014)**: Anne Louise Bormann, *Barnets beste utenfor familieretten – hvor langt kan det være avgjørende?* De nordiske Juristmøder, Bind 1, Inge Lorange Backer og Tron Løkken Sundet, 2014
- **(Vindeløv, Adrian, 2014)**: Vibeke Vindeløv og Lin Adrian, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1, udg., 1. Opl., 2014: Forvaltning og retssikkerhed, s. 13-31: *Angreb på mæglingens DNA - ansatser til en diskussion om tvungen mægling*
- **(Christie, 1977)**: Nils Christie, Tidsskrift for retsvæsen, s. 113-132, *Konflikt som Eiendom, 1977*
- **(Børnerådet: Børneindblik 3/2016)** Alim, Winnie: *Børneindblik, nr. 3*, 2016
- **(Ellingsæter, 2008)**: *Om begrepet barnets beste*, I: NOU 2008:9, 2008
- **(Tjersland, Gulbrandsen, Haavind, 2015)** Odd Tjersland, Wenke Gulbrandsen, Hanne Haavind, *Mandatory Mediation outside the Court: A Process and Effect Study*, Conflict Resolution Quarterly, vol. 33, no. 1, 2015
- **(Kimberlee, Love, 1998)** Mapping Mediation: The Risk of Riskins's Grid, Kovach, Kimberlee K og Lela P. Love, Harvard Negotiation Law Review vol. 3, 1998

Hjemmesider

- **www.bornetelefonen.dk**. [www.https://bornsvilkar.dk/](http://www.bornsvilkar.dk/) - Besøgt d. 10.02.2018
- **www.Regjeringen.no**. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-rapport-til-fn-om-barnekonvensjonen2/id2514971/> - Besøgt d. 04.05.2018
- **www.Regjeringen.no**. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-24-20152016/id2483146/sec4> - Besøgt d. 08.06.2018
- **www.Regjeringen.no**. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-24-20152016/id2483146/sec1> - Besøgt d. 11.07.2018
- **www.Regjeringen.no**. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/mekling-for-foreldre/id501555/> - Besøgt d. 01.07.2018
- **www.Regjeringen.no**. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/mekling-for-foreldre/id501555/> - Besøgt d. 01.04.2018
- **www.Regjeringen.no**. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-24-20152016/id2483146/> Besøgt d. 15.07.2018 (Melding til stortinget 24 2015/2016)
- **www.Bufdir.no**. http://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Familie_omsorg_og_relasjoner/Barn_og_samlivsbrudd/# - Besøgt d. 10.07.2018
- **www.statsforvaltningen.dk**. <https://www.statsforvaltningen.dk/site.aspx?p=7279> - Besøgt d. 06.04.2018

Andet

- **(Barne- og likestillingsdepartementet, 2008)** Rundskriv, Barne- og likestillingsdepartementet: *Forksrift om mekling etter ekteskapsloven og barneloven, Q-02/2008*
- **(Nordisk Børnerettighedsseminar, 2014)** *Nordisk Børnerettighedsseminar, Børnekonventionen 25 år – hvor langt er vi kommet i Norden, 2014*
- **(BUFETAT, 2016)**: BUFETAT, *BIM Barn i mekling: modell for barns deltakelse i meklingsprocessen, 2016*
- **(General Comment nr. 12, 2009)** FN's Børnekomité (2009) Generell kommentar nr. 12 Barns rett til å bli hørt, 2009

Vedrørende nyt familieretligt system

- **(Aftale om et familieretligt system)** - <http://socialministeriet.dk/media/19115/aftale-om-et-samlet-familieretligt-system.pdf> - Besøgt d. 11.07.2018
- **(Tema 6):** Konflikthåndterings- og rådgivningsrum - <http://socialministeriet.dk/media/19134/tema-6-konflikthaandterings-og-raadgivningsrum.pdf> - Besøgt d. 02.07.2018